

124273122

Bibliotheek
R.U. Limburg

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK RU LIMBURG

0373 8448

BIBLIOTHEEK THEOL. COLLEGE S.J.
MAASTRICHT

313D. C. 2.

1000

MU
EAR
798

Herinneringen

aan de

Groote Najaarsmanoeuvres

der 3e Divisie Infanterie

in Zuid-Limburg

in 1901

op populaire wijze medegedeeld

door een

Specialen Verslaggever.

Met één overzichtkaart op de schaal van 1 : 200,000 en zes schetskaartjes op de schaal van 1 : 50,000 met de opstelling der troepen in de merkwaardigste gevechtsmomenten, benevens een portret van de Officieren van den Divisiestaf met de vreemde attachés en van den Kolonel VAN VLIEDEN, Ridder van den Nederlandschen Leeuw, tijdens de manoeuvres gedecoreerd.

MAASTRICHT.
BOOSTEN & STOLS
1902.

BIBLIOTHECA
COLLEGII MAXIMI
TRAIECTENSIS.

Van verschillende zijden werd mij in overweging gegeven, zelfs door den Leider der manoeuvres, de verslagen die ik over deze goed geslaagde oefeningen, aan de „*Limburger Koerier*” geleverd heb, en die uit den aard der zaak vlug afgewerkt, meestal onder 't gevecht te velde waren opgemaakt, uit te werken en voorzien van schetskaartjes, afzonderlijk uit te geven.

Aan dien wenk wordt bij dezen voldaan.

Zuiver technisch werk heb ik niet geleverd; dit zullen later de officieele „*Verslagen, rapporten en memo-riën*” wel doen.

Op populaire wijze heb ik verteld wat ik heb gezien en gehoord, zoodat ook de leek er iets van begrijpen kan.

Ook zij men gewaarschuwd dat een verslaggever niet overal kan zijn en dus ook niet alles kan zien.

De eenvoudige kaartjes kunnen mijn relaas verduidelijken.

Wanneer deze „*Herinneringen*” voor deelnemers en toekijkers ook een aangenaam souvenir aan de prettige manoeuvresdagen zullen blijken te zijn, dan ben ik best tevreden.

Mijn dank aan den Hoogedelgestrengen Heer Generaal-Majoor Snijders, de Officieren van den Divisiestaf en in 't bijzonder den Heer A. Copes van Hasselt voor de bereidwilligheid mij steeds zoo goed op de hoogte te hebben gehouden.

Zonder die zeer gewaardeerde hulp zou ik zeker voor menig duister punt hebben gestaan.

Maastricht, November 1901.

De Schrijver.

Inhoud:

1. Voorbereidende maatregelen.
  2. De slag bij Ulestraten.
  3. De slag op den Krekelenberg.
  4. Rustdag. Kampen, bivaks en kantonnementen.
  5. De slag op den Weltenberg.
  6. De slag bij Eys.
  7. Decoratie van Kolonel C. J. G. van Vlierden.
  8. Momusfeesten.
  9. De slag bij Heer en Ambij.
  10. Receptie o/h Stadhuis te Maastricht.
  11. De laatste slag.
  12. De Grootte Revue.
  13. Besluit.
-

Vorbereidende Maatregelen.

«Dus dat is afgesproken», zei mijn patroon, «jij bent van vandaag tot wederopzeggens toe, onze oorlogscorrespondent. Je kunt naar de kas gaan om je van «reisespesen» te voorzien — je zorgt dat wij elken avond het meest versche nieuws hebben van het gevechtsterrein — twee wielrijders staan je ten dienste, je hebt maar te commandeeren, zorg dat alles in orde is. 't Spijt mij, ik heb geen tijd meer, maandag verwacht ik het eerste nieuws. Bonjour, veel succes!»

En vóór ik het wist stond ik buiten de Directiekamer, midden tusschen de nieuwsgierige jongelui van de administratieafdeeling.

«Moet U naar Transvaal, mijnheer?» vroeg er een, die, geloof ik, had staan te luisteren en van oorlog en reisespesen had hooren spreken.

«Erger, jongmensch,» gaf ik ten antwoord, «ik moet . . . ik moet naar Breda.»

Wie zich vier jaren lang onthouden heeft van de gewoonte van alle Nederlandsche officieren om dagelijks het Officiersboekje na te snuffelen, om de eenvoudige reden dat het hem niet meer interesseert en hij zijn tijd beter kan besteden dan met het mopperen op de slechte promotie, en als die «wie» bovendien bij ondervinding weet dat al wat het leger betreft en speciaal reglementen en voorschriften, evenals de liefde «niet steeds bestendig van duur is», die behoeft zich waarachtig niet te schamen, als hij op een natten zaterdagnacht niet dadelijk weet waar de commandant der 3^e Divisie Infanterie uithangt op het oogenblik.

Wie nu meent dat ik mij niet zoo dom behoefde te houden, moet in vredesnaam maar bij zijne meening blijven — als hij 't maar met mij eens is, dat het zaterdagnacht 14 September 1901 verduiveld vuil en smerig weer was, en dat de barometer ook niet veel goeds beloofde, zoodat ik maar zeggen wil, dat het baantje van oorlogscorrespondent mij al bijzonder weinig toelachtte.

Maar tegen de Directie-kamer is niet veel in te brengen!

Ik vroeg dan om reisgeld en een perskaart en vertrok naar Breda om mij voor te stellen aan den Generaal Divisie-commandant, die, wat ik al gauw had vernomen, de manoeuvres zou leiden — en wat ik nog van vroeger wist, niet een van de kwaadsten was.

Kon ik nu maar een papiertje loskrijgen, dat mij wat beveiligde tegen wegjagerijen van wege de Kou. Maréchaussée, dan zou 't wel gaan, dacht ik.

'k Kwam 's avonds laat in Breda aan, te laat voor een visite te Ginniken, waar Zijnhoogedelgestrengte resideert — den volgenden morgen zou ik er op los gaan. 'k Logeerde tegenover het station.

Juist was ik Zondagmorgen op straat, toen . . . zou ik nu te vergeefs op reis zijn gegaan? Daar reed mij, jandorie, de generaal met nog twee officieren naar 't station, om, de hemel weet, waarheen te gaan.

«Pech!» dacht ik. — Doch een reporter moet niet gauw verlegen zijn. Ik holde de hooge oomes na, en trof nog juist aan 't loket een gelaarsd en gespoord officier aan, in wien ik al gauw mijn oud-collega *Copes van Hasselt* herkende.

«Neem mij niet kwalijk menceer,» vroeg ik, «waar gaat U heen met den Generaal?»

«Wel, naar 't zuiden van Limburg, manoeuvres maken», kreeg ik ten antwoord, hoewel «Herr Leit'nant» den brutalen politiek alles behalve vertrouwend aankeek.

«Zou 't een anarchist zijn?» moet hij bepaald gedacht hebben, «of een Tommy die bij ons les komt nemen?»

Ik bemerkte zijne verbazing en voorkwam zijn vragen met te zeggen: «Ik ben correspondent van «de Limburger Koerier» menceer van Hasselt en kom om generaal Snijders een passe-partout te vragen voor de manoeuvres, die ik als speciale correspondent zou willen medemaken, en als U uw geheugen even wilt raadplegen . . . .»

«Ben jij het?» — en hij noemde mijn naam die niemand aangaat — hoe gaat het, wat voer je tegenwoordig uit, waar woon je? Drommels dat is lang geleden, sedert wij elkaar gezien hebben! Ik zal het dadelijk den Generaal vragen.»

Zijnhoogedelgestrengte was onmiddellijk voor mij te spreken, ik maakte kennis met Overste de Veer, met kapitein Alting von Geusau, hernieuwde de kennismaking met den Generaal zelf — en toen ik in Tilburg afscheid nam — ik moest nog in den Bosch

zijn — had ik alles wat ik wenschte, wist ik dat ik op den Staf kon rekenen — dat ik *gesteld* was.

Wat was ik blij met mijn briefje!

»*Derde Divisie Infanterie.*

»*De Generaal-Majoor, Commandant van genoemde Divisie, verleent vergunning aan den Heer N. N., Correspondent van de «Limburger Koerier», om de manoeuvres van 16 tot en met 24 Sept. 1901 te volgen, onder voorbehoud dat hij eventueel de aanwijzingen van de troepencommandanten zal nakomen, nopens de plaatsen, waar hij zich mag ophouden.*

»*Genoemde Heer heeft ook toegang tot voorposten, bivaks en tentenkampen.*«

Breda, 15 Sept. 1901.

*De Generaal-Majoor, Divisie-Commandant,
(get.) SNIJDERS.*

'k Zal het nog steeds als goud bewaren, want zonder dat epistelje was ik menig stoppelveld uitgejaagd, had ik minstens tien proces-verbalen gehad vanwege het niet onmiddellijk voldoen aan de bevelen van politie of justitie, in casu den een of anderen marechaussée-brigadier, die na op vertoon van mijn talisman de koude koorts kreeg.

Ik heb dikwijls een gevoel gehad als Hildebrands oude heer Kegge met zijn — was 't geen tiggerveld? — tegenover de groote hansen en adellijke heeren. *Ik* mocht er door — als staande dichter bij den chef van alles,..... ja bij de Koningin als Opperchef van de Zee — maar ook van de *Landmacht*. Dat papiertje was meer dan een portefeuille met brieven van adeldom. Een „Leeuwkje” was niet in staat geweest mij zóó dicht bij de rondgalopperende driekleur te brengen, dan mijn *passe-partout*!

Dat voelde ik op dien natten zondag reeds — ik was tegen mijn aard in trotsch geworden. Dat is 't nadeel van zoo'n briefje.

.....
16 Sept. — 't Was maandagmorgen vroeg dag voor mij. 't Weer was nog altijd slecht — doch ik moest er door, naar Beek, naar het Hoofdkwartier van den Divisiestaf. 'k Had gegevens nodig.

Alles was nog in volmaakte rust in Beek, 'k moest dan ook minstens een half uur rondwalen voor ik een kop koffie kon machtig worden en informeerden kon, waar de heeren logeerden.

't Gemeentehuis van Beek was ingericht tot bureel van den

Staf — al spoedig kwamen de schrijvers met den hulpvaardigen Sergeant-Majoor *de Haan* aan het hoofd opdagen — en niet lang duurde het of ook de Officieren verschenen een voor een.

Er moest gehandeld worden. De verschillende troepen-afdeelingen behalve die uit Breda, die dinsdag zouden aankomen, werden heden verwacht. Velen zouden onder tenten of op bivak moeten doorbrengen. Een lastige historie. „Onze manoeuvres zijn op goed weer gebaseerd”, had mij de Generaal den vorigen dag nog gezegd — en nu scheen met recht alles in het water te vallen.

Reeds hadden betweters rondgestrooid dat de Leider den Minister van Oorlog had voorgesteld, met het oog op het ongunstige weer, de manoeuvres af te gelasten.

Wie zulke praatjes heeft uitgevonden, bewijst al bijzonder weinig begrip te hebben van al hetgeen er aan het houden eener manoeuvre voorafgaat.

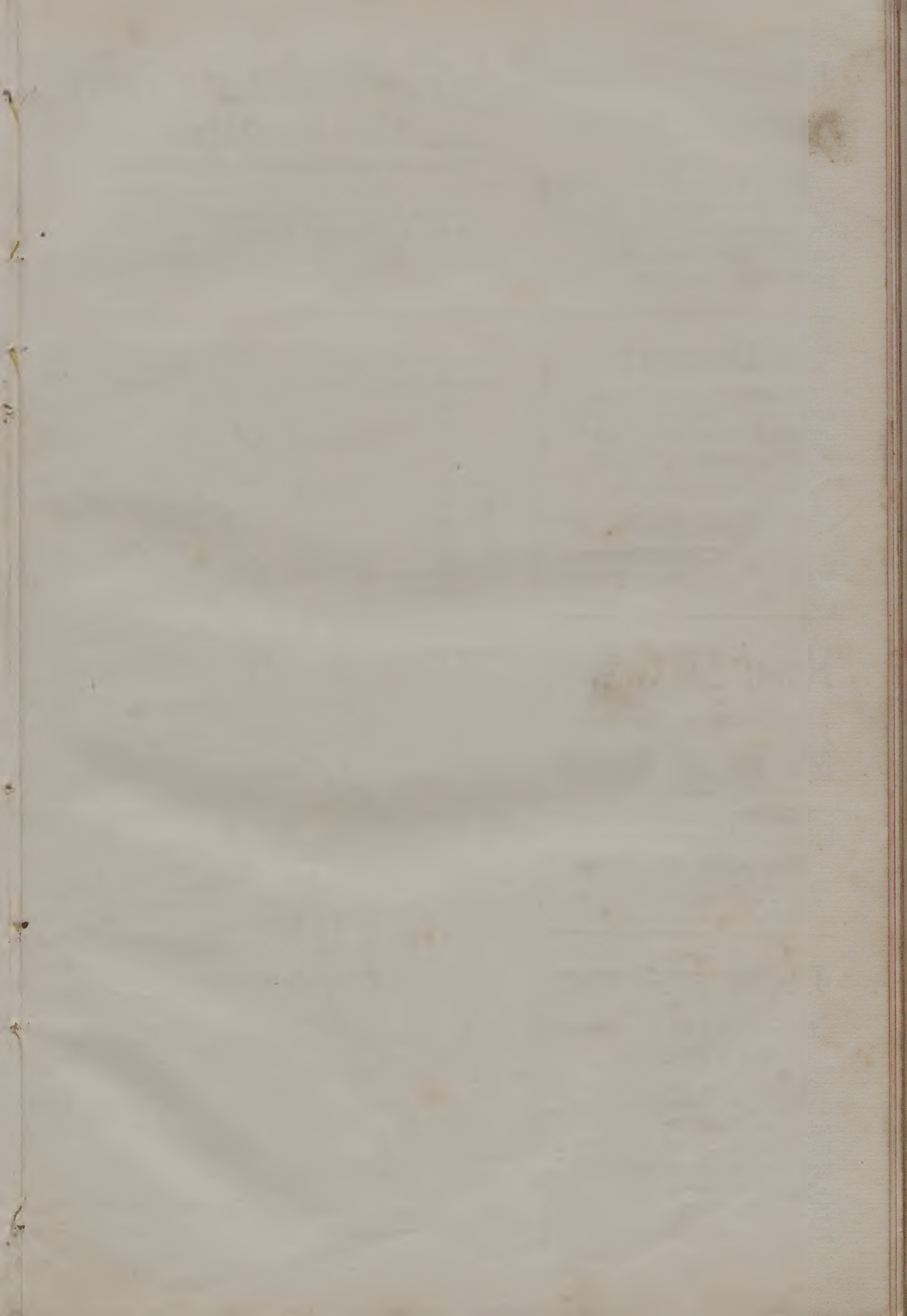
Vooreerst heeft de voorbereiding minstens een jaar tijd gekost — en dus ook menig stuivertje uit de schatkist, en zou het dien ten gevolge roekelooze geldwegsmijterij zijn om een beetje regenwater een zoo hoogst nuttige en noodige oefening af te gelasten. Doch men zou ook Generaal *Snijders* niet moeten zijn om geen raad te weten op zoo'n kleine déceptie. — Zou men soms denken dat bij de voorbereiding ook dáár niet op gerekend was!

»Een jaar voorbereiding!” hoor ik de eene of andere beunhaas in nageëapt antimilitairisme al uitroepen, 'n mooie boel, en dan in tijd van oorlog!”

Ook deze vraag is gemakkelijk te beantwoorden: Immers, een manoeuvre (dus in vrede) eischt eene geheele andere voorbereiding dan de oorlog zelf. Er moeten contracten worden gesloten met gemeentebesturen en particulieren omtrent het gebruik van terreinen; om de kosten zoo gering mogelijk te maken, de oefening zoo kort mogelijk te doen duren, moeten bovendien de troepen zoo dicht mogelijk bijeen zijn, zoodat verplaatsingen met bijzondere middelen van vervoer zooveel als 't kan vermeden worden.

Om het doel dat de Leider zich met de manoeuvre, *als oefening*, voorstelt, zoo na mogelijk te bereiken, moeten terreinen voor het gevecht, voor het kiezen van stellingen, het nemen van veiligheidsmaatregelen en verdere oorlogshandelingen, zóó gekozen worden, dat zij hiervoor het best geschikt zijn.

Er moeten onderhandelingen aangeknoopt, maatregelen genomen worden voor de voeding, de inkwartiering der manschappen en officieren, bijzondere kaarten moeten gemaakt worden, maatregelen van hygiënischen aard genomen worden — kortom er is

J. Schurgers-Hoenen, Café-Restaurant „Au Phare”

Brugstraat 35, Maastricht.

Fabriek van suikerwerken, chocolade, drops, fondants, crème-pralines, dragé, biscuits, trekwerken, zout- en katjesdrop, enz. enz.

Louis Tilly,

Place Notre Dame 26, Maastricht.

Diners et Plats du jour toute la journée.
Diners à 3 plats et dessert à 2 francs.

BIÈRE SUPÉRIEURE de la Brasserie
« van Aubel frères » Wyck-Maastricht.
PRIX MODÉRÉS.

Dames!

Overtollig haar op handen, armen of in het aangezicht, worden onmiddellijk verwijderd met de
Pâte Epileptolre OCTAVIA.

Alleen verkrijgbaar bij

Jules NIEL

Coiffeur,
MARKT No 1, MAASTRICHT.

Hotel du Chêne,

Café-Restaurant

Boschstraat 104, Maastricht.

Déjeuners, Diners en Soupers gedurende den geheelen dag.

Billijke prijzen. Nette bediening.

P. Schappin-Bouwens.

J. Schurgers-Hoenen,

Brugstraat hoek Wolfstraat

MAASTRICHT.

Magazijn van goed belegen SIGAREN. Geïmporteerde Russische en Turksche Cigaretten, Bastos enz. Alle soorten tabakken der beste Hollandsche firma's.

Echte Belgische Obourgh en Crois.

Overzichtskaart van
in Zuid-L

Jos. HABETS,

Stationstraat 79, Valkenberg.

Magazijn van

Heeren-, Dames- & Kindercostumes.

in het manoeuvre-terrein
inburg 1901.

J. Schurgers-Hoenen,

Brugstraat 35, Maastricht.

Specialiteit in caramels-
moux, nougat de Monteli-
mart.

Beste adres voor wederverkoopters.
Garantie voor alle suikerwaren.

Firma Joh. COHLEN

PHOTOGRAAF

Valkenberg.

Groote collectie photo's van de
Groote Manoeuvres.

Briefkaarten met verschillende
gezichten uit den manoevertijd.

*Eenig vakphotografisch atelier
in Valkenberg.*

Laurent VERHEYDE,

Café-Billard

Pulke Dranken in diverse soorten.

Oud en jong bier.

Vrijthof 15,

hoek Platielstraat.

MAASTRICHT.

J. Schurgers-Hoenen,

Brugstraat hoek Wolfstraat

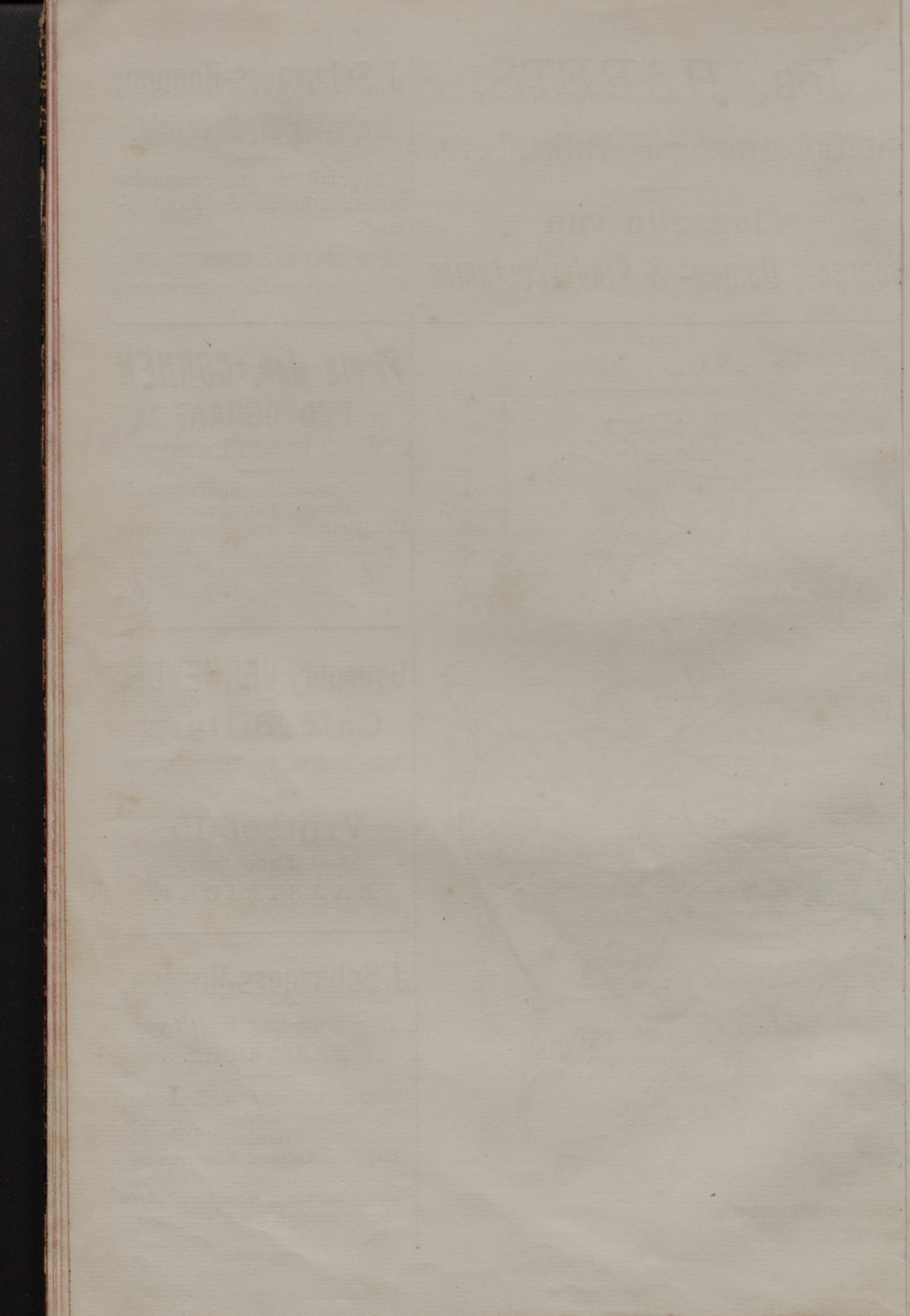
MAASTRICHT.

Groot assortiment in Fransche,
Duitsche en Goudsche pijpen.

Theeën.

Handel in Cognac, Likeuren en
Wijnen.

Vraagt het merk *Havana knakjes*
beste geurige 3 cents-sigaar.

voor zoo'n veldtocht veel, zeer veel in gereedheid te brengen, — wat óf in oorlogstijd niet noodig is, omdat men dan met particuliere belangen zich eerst in de 2^e plaats bezig houdt, óf wel omdat het al lang reeds, gedurende jaren, door den geheelen Generalen Staf en Intendance is voorbereid en dagelijks nog voorbereid *wordt*. —

.....

Doch 't regende in Beek van morgen, en ik was op het gemeentehuis tot het bekomen van inlichtingen. Achtereenvolgens komen de «oomes» binnen, en krijg ik mijn eerste officieele stuk in handen, de *dislocatie* der troepen op heden.

Onder «dislocatie» verstaat men de verdeeling der troepen over de verschillende Kantonnementen, kampementen of bivaks. Een dislocatiestaat is een papieren brief waarop vermeld staat *waar* de Staf logeert en *hoe*, bij voorbeeld: «ingekwartierd met voeding te Beek,» waar het 4^e Bataljon van het 2^e Regiment Infanterie, bijvoorbeeld: «gekampeerd te Maastricht in «de Kommen»; een ander bataljon ligt weer in een zoogenaamd voorpostenbivak, inrichtingen waar wij straks op zullen terugkomen.

Die dislocatie was voor mij noodig te weten, om elken dag te kunnen nagaan waar beide oorlogvoerende partijen 's nachts gelogeed hadden, waar zij de voorposten hadden betrokken, in 't algemeen kon zij mij van groot nut zijn om een juist denkbeeld te krijgen van de te houden manœuvres.

Juist ben ik aan 't copieeren, toen de Generaal de vergadering verlaat en mij met een «zoo, ben je nu al in functie?» gouden morgen zegt en mij vraagt wat ik wenschte te weten.

'k Dacht zoo bij mij zelf: «Geef nou dadelijk een goede beurt. Ben je *te* timide, dan wordt je niets gewaar en blijft dit zoo gedurende den geheelen manœvretijd; te brutaal is ook wel niet goed — maar een beetje mag wel voor een persmensch.

«Generaal, nu U 't mij zoo vriendelijk vraagt, zou ik wel willen weten, wat voor belangrijks U zooeven hebt besproken met de heeren, en. . . kan ik elken dag niet de «*veronderstellingen en opdrachten*» krijgen voor den volgenden dag?»

«Drommels, meneer de correspondent, je vraagt me daar nog al niet weinig, maar enfiu — je bent ook officier geweest en je weet wat en wanneer je een en ander moogt publiceeren. Mijnheer van Hasselt, geef onzen vriend wat hij vraagt. — Als je nog wat weten wilt klof je maar aan.» —

's Generaals vriendelijke adjudant liet zich dit geen tweemaal

zeggen, binnen een paar minuten had ik een rood en een blauw papiertje te pakken en een geschreven stuk.

Daar kwam juist de fraaie automobiel voor den Generaal bestemd, een *Peugeot*, door de firma Verwey en Lugard te 's Gravenhage tot dat doel aan het Legerbestuur afgestaan, als proef.

't Is met de rijwielen vroeger eveneens zoo gegaan. Ik herinner mij nog best dat een onderofficier op geen fiets mocht zitten — en thans krioelt het van fietsers in het leger — en men heeft er wat een groot genot en uitstekende diensten van.

't Is een magnifique wagen, vol gemakken. Nu is het een coupé met bok en kattenbak, als 't weer wat fraaier is, is het een open rijtuig. Een chauffeur in bruin velveteen met gouden uitmonstering, een groom van kleiner kaliber maken het geheel tot een sierlijke équipage.

»Ik ga de troepen eens langs», zegt mij de Generaal, »de terreinen zijn zoo drassig, ik heb maatregelen genomen om het de manschappen zoo aangenaam mogelijk te maken. Bonjour, veel succes». — »Dank U Generaal!» En weg is de tuf-tuf. —

't Wordt intusschen tijd om den trein naar Maastricht te pakken, om, zooals mijn order luidde, mijn eerste rapport in de directiekamer te brengen.

Onderweg kon ik het volgende voor ons blad in gereedheid brengen. Het geschreven stuk papier had mij ingelicht:

De manoeuvres in Limburg.

«Een geniepige motregen kwam dreinend van uit de wolken naar beneden, makend de straten tot modderpoelen, de menschen nat als slik.

Onaangenaam moest dit ook de manschappen aandoen, die vanmorgen vroeg al uit den Bosch vertrokken, door dit weder nu juist geen glorieuse intocht binnen Maastricht maakte.

De Generaal-Leider is vanmorgen reeds voor dag en voor dauw per automobile uitgereden, om de troepen, die *niet* gekantonneerd zijn, zooveel mogelijk onder dak te brengen. Uit de juist uitgevaardigd een hieronder opgenomen order van Zijnhoogel. Gestr. blijkt dat een groot gedeelte van de troepen, die anders op voorposten zouden geweest zijn, worden ingekwartierd, maar *zoogenaamd zonder voeding*, d. w. z. dat zij hun intrek nemen bij burgers en hun voeding krijgen van het rijk. Op dit laatste was natuurlijk gerekend, de busjes en blikjes waren aanwezig en de burgers wilde men niet meer overlast doen dan noodig was.

Aan den generaal-majoor Snijders een woordje van oprecht gemeenden lof. Wij betreuren het voor ZijnhoogedelGestr. dat het weer de met zoo groote zorg voorbereide manoeuvre zoo weinig begunstigt en zeer zeker velen van het bijwonen der oefeningen terughoudt.

Laat ons hopen, dat het weer nog een gunstigen keer neme!»

De order door den Leider uitgevaardigd met het oog op het natte weer luidde als volgt :

«Met wijziging van het tot nu toe bepaalde wordt met het oog op de weersgesteldheid en den toestand der terreinen het navolgende bevelen :

Brigade A. 16 en 17 September.

1°. Van het voorpostenbataljon resp. Ophovenderhof (Sittard), Leijenbroek (Sittard) worden 1 of zoo mogelijk 2 compagnieën zonder voeding ingekwartierd te Munstergeleen. De compagnieën komen eten in of laten het eten halen uit het voorpostenbivak. De andere compagnieën en de Staf van het bataljon worden gelegerd in het voorpostenbivak.

2°. De voorpostendienst, en in verband daarmee de aanvang van de oefening wordt bepaald in plaats van 6 uur nam. resp. op 16 en 17 September op 6 uur voorm. van 17 en 18 September. Op laatstbedoeld uur moeten de voorposten zijn uitgezet.

3°. De afmarsch van de troepen geschiedt ten 7 uur voorm. op welk uur alzoo het geheel moet zijn geconcentreerd op de door de Brigade A te bepalen wijze.

4°. De onderstelling en opdracht worden op beide dagen gehandhaafd, doch ten einde groote schade aan de doorweekte terreinen te voorkomen moet bij de uitvoering, de ontwikkeling der troepen voor het gevecht en het betreden van de naast de wegen gelegen terreinen op beide dagen achterwege blijven, voor zooveel deze niet kan geschieden langs wegen, voetpaden, voren, enz., enz., waardoor de schade tot een minimum wordt beperkt. Zoo mogelijk voor artillerie-opstelling een bepaald perceel uit te zoeken, waar zoo min mogelijk schade kan worden veroorzaakt en geen verplaatsing van de eerste naar een tweede artillerie-opstelling noodig is.

Voor Brigade C resp. Vliek (Ulestraten) en Klein Haasdaal (Schimmert) worden resp. 1 en 1, zoo mogelijk 2 comp. zonder voeding ingekwartierd, resp. te Ulestraten en Groot en Klein Haasdal.»

Eene kleine toelichting zal niet overbodig zijn, vooral voor de niet-militaire lezers van dit werkje.

De manoeuvres worden gehouden door de 3^e Divisie Infanterie, bestaande uit het 2^e, het 3^e en het 6^e Regiment Infanterie benevens de noodige cavalerie, artillerie, genie, enz. enz.

Elk regiment Infanterie met een deel der toegevoegde andere wapens, welke dan eens bij de eenen, dan weer bij de anderen zijn ingedeeld, wordt eene *brigade* genoemd, en wel

Brigade A — 3^e Regiment Infanterie c. a.
» B — 6^e » » c. a.
» C — 2^e » » c. a.

De eerste dag 17 September manoeuvreeren alleen A en C, de overige dagen alle drie, die samengevoegd worden zooals later wel zal blijken.

Nu voor morgen hebben wij slechts met de brigades A en C te maken. Brigade A legerd in en om Sittard, Brigade C. in Maastricht en Meerssen.

Nu zijn in Sittard een groot deel ingekwartierd, terwijl één bataljon een voorposten bivak betreft, een deel in Ophovenderhof en een deel te Leijenbroek, beide een kwartiertje ten zuiden van Sittard.

Wij zullen later nog kennis maken met zoo'n voorpostenbivak, voorloopig zij men tevreden met de mededeeling, dat de manschappen hier legeren onder kleine lage, zoogenaamde draagbare tentjes, op stroo slapen en elk twee dekens hebben.

Het bataljon dat in zoo'n voorpostenbivak logeert wordt verondersteld de achterliggende troepen, hetzij zij gekantonneerd zijn d. i. ingekwartierd bij de burgers, of wel gelegerd in zoogenaamde tentenkampen, d. i. in groote linnen tenten, waarvan later ook eene beschrijving volgen zal, te beveiligen tegen aanvallen van de tegenpartij.

Dat beveiligende bataljon, dat dus «*op voorposten is*» zendt gewoonlijk weer een deel als voorpostendetachementen vooruit en deze weer onderdeelen als veldwachten, die weer posten (z. g. dubbelposten omdat zij 2 man sterk zijn) uitzetten op de toegangen naar de wacht, patrouilles uitzenden, kortom alles in het werk stellen den vijand het leven 's nachts zuur te maken en zelf van elke overvallig vrij te zijn. Wij nu die voorpostendetachementen en veldwachten wakker moeten blijven, maar toch zoo min mogelijk in de open lucht moeten vertoeven — krijgen ze weer draagbare tentjes mede, wat ligstroo, *doch geen dekens*. Zij gaan maar gekleed in de lange veeren.

Men begrijpt nu de order van den Leider zeker beter. Het weer viel verschrikkelijk tegen, voor de menschen was het geen

doen, om gedurende die plasregens ongedekt onder die tentjes door te brengen.

De eigenlijke voorpostenbivaks waren hoog genoeg gekozen, doch de stumperds die zonder dekentje moesten vooruitgestuurd worden, wilde de Generaal eene verkoudheid, zoo niet erger, besparen.

Een en zoo mogelijk 2 compagniën, gaan logeeren bij de burgers te *Munstergeleen*, maar aangezien toch de verduurzaamde levensmiddelen, vleesch en z. g. volksspijs (boerenkool, savoyekool of wortels met uien) in de bivaks worden gereed gemaakt, komen zij bij de burgers alleen slapen en eten in of halen hun potje uit die bivaks waartoe zij behooren.

Gewoonlijk begint de oefening 's avonds, en worden dan de voorposten uitgezet om 's morgens vroeg er op los te gaan. Met het oog op de weersgesteldheid worden, voorloopig dus, die voorpostendetachementen en veldwachten niet eerder geplaatst dan 's morgens van den volgenden dag.

Als dat nou nog niet «goed zijn» voor de jongens is, dan weet ik het niet.

Wat voor Sittard is vastgesteld geldt natuurlijk ook voor Meerssen, dat in Vliek en Klein-Haesdal bij Schimmert zoo'n voorpostenbivak heeft.

Een groot deel wordt wederom ingekwartierd in Ulestraten en Groot- en Klein-Haesdal in plaats van onder de kleine tentjes te moeten slapen. (*)

Wij herhalen ons compliment aan den Leider voor zijne goede zorgen voor den troep.

Wij moeten nog een en ander vertellen van de algemeene schikkingen voor wij overgaan tot de eigenlijke gevechten.

Men diene n.l. te weten dat de Leider gebroken heeft met den ouden sleur die nu eenmaal meebracht te spreken van oostelijke, westelijke, zuidelijke of noordelijke troepen, een uitvindsel van eertijds toen men vreeselijk benauwd was bij manoeuvres te zeggen: een Duitse of een Belgische troepenmacht is (denkbeeldig) onze grenzen overgetrokken. 't Zou een casus belli kunnen worden!

Eenvoudig worden thans de partijen verdeeld in een *roode* en een *blauwe* partij.

De roode troepen zijn kenbaar aan de witte banden om de

(*) Men vergete niet de „Overzichtskaart” hierbij te raadplegen.

hoofddekseis (1), de blauwe (zoogenaamd werkende in eigen land) zijn ongeteekend.

Door deze onderscheiding in *gekleurde* partijen zullen zeker zij, die nog niet gerust waren over de onrust onzer naburen, wanneer men van oostelijke of westelijke *vijanden* sprak, volkomen tevreden gesteld zijn.

Bovendien geeft het nog een gemak. Elke partij krijgt 'savonds eene »*veronderstelling*» van den toestand op dat oogenblik en tevens een »*opdracht*», in verband met die veronderstelling, om den volgenden dag uit te voeren. Nu zijn die »*veronderstellingen* en »*opdrachten*» der blauwen op blauwe briefjes, die der rooden op roode dito gedrukt. Bij het uitdeelen kan men zich dus nooit vergissen, want men wete wel dat de eene partij van de sterkte of de bedoeling der andere absoluut niets weet, dan wat hij zelf op de eene of andere wijze, in de eerste plaats door *verkenning*, gewaar is geworden.

De lezers zullen dus mijne vreugde begrijpen, toen ik maandag reeds en een rood en een blauw papiertje kreeg voor de manoeuvres van den volgenden dag. Ik wist hierdoor alles van beide partijen reeds een dag te voren, kon daardoor de manoeuvre voor den volgenden dag bestudeeren en dus reeds half beslagen ten ijs komen. Vandaar dan ook dat maandag 16 September reeds in de kraant kon prijken met groote vette letters:

Wij raden den bezoekers der manoeuvre aan zich morgen naar ULESTRATEN te begeven, waar vermoedelijk het beslissende gevecht zal plaats hebben.

En zoodra de beschikkingen door beide partij-commandanten waren uitgegeven, kon ik zonder misbruik te maken van het in mij gestelde vertrouwen, als bulletin de programma's van den dag bekend maken, zoodat een ieder, vóór hij naar het gevechtsterrein vertrok, kon weten wat er aan de hand was.

Zoo waren dan de voorbereidende maatregelen getroffen en begonnen de eigenlijke werkzaamheden van reporter.

't Zou mij menig zweetdruppeltje kosten, menig uurtje nachtrust — doch mij ook eenige genotvolle en leerrijke dagen bezorgen.

De directiekamer was voorloopig tevreden — ik niet minder en nu er op los!

(1) Men zal nog witte banden om den arm of oranjebanden om de hoofddekseis ontwaren bij sommige deelnemers. De heeren die zóó zijn uitgedoscht zijn „neutralen”, b.v. scheidsrechters, officieren van den Divisiestaf enz.

De oranjeband wordt alleen gebruikt wanneer de mouwlooze cape gedragen wordt en de witte armband dus onzichtbaar zou zijn.

II.

De Slag bij Ulestraten.

17 SEPTEMBER.

«A horse! A horse! My kingdom for a horse!» 'k Geloof dat Shakespeare dit Richard de Derde laat uitroepen, toen hij na zijn nederlaag bij Hastings er van door wou.

't Ging mij dinsdagmorgen evenzoo, met dit onderscheid dat ik niet van plan was er van door te gaan en absoluut niets weg te geven had, zelfs geen koninkrijk. Maar een paard moest ik hebben.

Men had er eentje voor mij besteld, het eenige wat nog te krijgen was in Maastricht, zoo dachten wij; ik was dan ook behoorlijk gelaarsd en gespoord en voorzien van een rijstokje, toen ik van morgenvroeg mij in de stad vertoonde. Ik had echter buiten de snuggerheid van den verhuurder gerekend — want wel had hij een paard, doch geen zadel met toebehooren, hij meende — Circus Roberti stond nog op de markt — dat ik voldoende gedresseerd was om het beest «ongekleed» te kunnen berijden.

Lang tijd om mij te bedenken, had ik echter niet. Ik nam de fiets van een mijner estaffetten en ging met den anderen op marsch over Meerssen naar Ulestraten en Beek.

't Weer hield zich goed — maar de *weg*, lieve hemel, wat een ellende hebben wij in dien modderpoel doorgestaan. Slippen om een haverklap — doch wij kwamen heelhuidsche te Meerssen. Onderweg reeds nam men zekere bedrijvigheid waar, iets ongewoons. In Meerssen zaten op de veranda van een der hotels de stafmuzikanten uit den Bosch, zich weinig storende aan den oorlogstoestand waarin wij thans verkeeren. Straks zullen ze de overwinnende makers zegevierend binnenhalen of — zoo de blauwen mochten overwinnen — de terugtrekkende kameraden troosten met de opwekkende toonen van »marsch n° 4 uit 't blauwe boekje».

Wij gaan over Vliek naar Beek.

Slag bij Ulestraten — 17 September.

Guill. BOERS,
Hotel-Restaurant Café Central,
Beekstraat, Meerssen.

BONDSHOTEL A. N. W. B. — Hulpkist.

Nu en dan kwam mij een fietser tegen, een militair-wielrijder, het een of ander bevel overbrengend of huzaren, dravend op vurige paarden.

Op den hoek van den Wasselderweg staat eene compagnie infanterie, een voorpostendetachment. Juist komt overste Harms den zenuwachtigen compagnies-commandant een bezoek brengen. Druk gesticuleerende, vuurrood van dienstijver en plichtbesef wijst hij den brigade-commandant welke maatregelen hij heeft genomen om den vijand te weren. «Laat hij komen als hij kan!» meenen wij uit zijn gebaren te moeten verstaan.

«Is dat nou een held?» vraagt mijn collega-secretaris-estafette.

'n Domme vraag, maar te vergeven voor iemand die nooit zelf gediend heeft.

Vraagt maar eens aan »peer en meer» als zij zich 's avonds beijveren hun tijdelijken gast, met echt Limburgsche gastvrijheid, alles voor te zetten wat zij maar bedenken kunnen.

Zij zullen U bij hoog en laag bezweren dat *hun* jongens allen helden zijn. Hebben zij elken avond niet tot belooning een uitvoerig verhaal gekregen van de vele verrichte heldendaden van dien dag.

Want heldendaden *moeten* er verricht worden — zelfs vandaag nu het feitelijk nog niet gaat om ons dierbaar volksbestaan.

En zou dan die Kapitein geen held zijn?

.....
Doch stil, giuder, hoog uitstekende boven de groenende velden, draaft een ruitertroep.

Het is Generaal Snijders met zijn Staf, kenbaar aan de nationale vlag die een der ruiters draagt.

Bij het voorposten-detachment wordt halt gehouden. Met den kapitein, daarna met den overste worden eenige woorden gewisseld. En voort gaat weer de troep, verdwijnend tusschen hoog geboomte.

Op den driesprong, 400 Meter noordelijker, staat een veldwacht. Manschappen patrouilleeren in den omtrek. In gebukte houding, het geweer vaardig om te schieten, sluipen zij langs het kreupelhout.

Om half acht dreunt een schot. Al weer 'n dooie! Men schijnt een vijand ontdekt te hebben.

Maar wat is er eigenlijk vandaag te doen?

Zooals de lezer zich zal herinneren zijn vandaag slechts twee brigades in actie. De derde (die uit Breda) komt eerst morgen.

Nu is er voor heden verondersteld dat de Roode troepen zich bevinden westwaarts van Maastricht en dat deze in opmarsch zijn naar deze stad.

Dat marcheeren in tijd van oorlog heeft zijn eigenaardige bezwaren. De vijand toch kan verwittigd zijn van de plaats waar men zich ophoudt, hij kan probeeren ons te verrassen — en daarvoor moet men oppassen. Allemaal op den uitkijk staan zou de boel in 't honderd gooien en de troep te zeer afmatten, daarom wordt voor de beveiliging slechts een deel genomen, hoogstens een vierde. Dit gedeelte wordt, wanneer men den vijand voor zich uit verwacht, *de voorhoede* genoemd. Zoodra de hoofdmacht rust, houdt de voorhoede ook halt en zet zoogenaamde voorposten uit, d. w. z. weer een deel wordt als voorpostendetachment of veldwacht vooruitgeschoven op de hoofdtoegangen naar 's vijands zijde, schildwachten, zoogenaamde dubbelposten worden uitgezet, allen in onderling verband, patrouilles worden uitgezonden in de richting van den vijand, zoodat niemand dit beveiligingscordon kan doorsluipen en de beveiligde troepen dus gerust hun hoofd kunnen neerleggen evenals de jeugdige vriend van Van Alphen die niet vreesde voor den »klepper zaliger” dien »goeden braven man”.

Een deel, zeide ik, patrouilleert en betreft de wachten, de rest — het gros der voorposten genoemd —, wordt gekantonneerd of op andere wijze te ruste gelegd.

Zoo is op maandagavond in het veronderstelde geval de voorhoede van de Roode partij op een dagmarsch (pl. m. 25 K. M.) Westwaarts van Maastricht, ergens achter Hasselt ingekwartierd, terwijl de hoofdmacht voornemens is den volgenden dag verder in de richting van Maastricht den weg te vervolgen. (*)

Gisterenavond ontving de commandant een bericht — hoe doet niets ter zake — dat eene vijandelijke troepenmacht van Venlo langs den rechter-Maasoever zuidwaarts marcheert, dus op Maastricht aan; vermoedelijk heeft hij er de lucht van gekregen wat de »Rooden” van plan zijn en zal hij trachten dezen den overtocht van de Maasbrug te beletten.

Om nu zeker te zijn dat de blauwen hem niet voor zijn, gelast dan ook de bevelhebber der troepen te Hasselt aan overste Harms, die commandant is van de voorhoede en hiermede dus de hoofdmacht moet beveiligen, om nog denzelfden avond op te breken en als de drommel te maken met zijne brigade in Maastricht te zijn, daar onmiddellijk de brug over te gaan, den Meerserweg op, den vijand te gemoet. Ontmoet hij dien in die buurt, dan moet hij hem «vasthouden», d. w. z. bezighouden, minstens zoolang dat de hoofdmacht, die niet eerder dan dinsdagmorgen te Maastricht kan zijn, de brug is overgetrokken. Gelukt deze onder-

(*) Men raadplege bij alle veronderstellingen en opdrachten de Overzichtskaart.

neming dan is de overgang over de Maas voor de rooden zeer gemakkelijk, mislukt zij echter dan zal het een heele toer zijn voor de rooden om over de brug te komen.

De Blauwen zouden hen eenvoudig afwachten en gemakkelijk den overtocht kunnen beletten.

De blauwe troepen onder kolonel van Vlierden hebben echter van het plannetje van de rooden de lucht gekregen. Het zal een wedloop worden wie het eerst aan de merkwaardige Maasbrug is. De rooden, zoo wordt verondersteld, hebben dien match gewonnen, zij zijn al te Meerssen, hebben daar reeds hun wachten uitgezet, zelf oordbivaks betrokken, d. w. z. logeeren gezamenlijk in de school, de kerk, groote schuren enz. op hetzelfde oogenblik dat kolonel van Vlierden te Sittard is aangekomen en, wijl deze — 't is half zes Maandagavond — het voor dien dag ook genoeg vindt doet hij hetzelfde als overste Harms te Meerssen, d. w. z. hij gaat slapen en zet een deel zijner troepen uit naar 's vijands zijde, tot bewaking en beveiliging.

Zóó is dan de toestand als de eigenlijke manoeuvre begint. Zooals wij reeds mededeelden zijn met het oog op het slechte weer door den Generaal eenige wijzigingen aangebracht: o. a. wordt gerekend dat het *niet* is maandagavond half zes doch dinsdagmorgen 6 uur. De nachtvoorposten behoeven dus van maandag op dinsdag niet te worden uitgezet, een maatregel van den Generaal die wij niet anders dan prijzen kunnen met het oog op den gezondheidstoestand van den troep, want met een weertje als wij een paar dagen gehad hebben buiten te logeeren is alles behalve prettig.

Kolonel *van Vlierden* (blauwe partij) die de rol van aanvaller moet vervullen heeft te beschikken over:

- 6 bataljons Infanterie
- 1 escadron Huzaren
- 1 afdeeling Veldartillerie
- 1 sectie Genietroepen
- * 1 sectie V. P. A. (Verplegingsafdeeling)
- * 1 infanterie munitiecolonne
- * 3 artillerie munitiecolonnes

Overste Harms (roode partij) die met het oog op zijn opdracht zich zal moeten *verdedigen* heeft onder zijne bevelen:

- 4 bataljons Infanterie
- 1 escadron Huzaren

---

* Bestaan bij deze manoeuvre, vanwege de dubbeltjes maar denkbeeldig, voortaan laten wij ze dan ook weg, of vermelden ze onder c. a.

- 2 batterijen Veldartillerie
- 1 sectie Genietroepen
- * 1 sectie V. P. A.
- * 1 infanterie munitiecolonne
- * 2 artillerie munitiecolomes

Intusschen wij zijn in Beek aangekomen. Hier is het recht levendig want juist — 't is half negen — komt de hoofdcollonne der blauwen door het dorpje en slaat den grooten weg naar Maastricht in. De ontmoeting zal dus spoedig plaats hebben.

Overste Harms (rooden) heeft blijkbaar gedacht, de blauwen moeten zoo gauw mogelijk naar de brug, zij komen van Sittard, *dus* nemen zij den grooten weg.

Zijne cavalerie, één escadron, is ingedeeld bij de voorhoede, d.w.z. zij rijdt op geen grooten afstand, doch geheel op zich zelf, vooruit, blijft evenwel als 't ware aan de infanterie hangen. Zij verkennt een strook van 4 K.M. (2 Kilometer rechts en evenveel links van den rijksweg) Al spoedig bemerken de huzaren dat de vijand werkelijk de groote baan volgt. Daarom posteert de Overste zijn hoofdmacht (4 bataljons minus een gedeelte voor de flanken) bij Kasen (paal 9) — Zie A op de schetskaart — Ook zijne artillerie gaat die zijde uit en neemt al zeer spoedig stelling op hoogte 109 (Zie schets)

Voor *Vliek* en *Ulestraten* wordt slechts één bataljon bestemd.

Doch ook Kolonel *van Vlierden* heeft zijne verkenners — hij wil den rooden een poets spelen. Hij laat daarom even buiten Beek gekomen, eene kleine afdeeling den grooten weg volgen en slaat met zijn hoofdmacht bij paal 13 (Zie D op de schets.) links een zandweg in, zoodat hij met bijna al zijne troepen zal komen tegenover den zwakken rechtervleugel der rooden.

Wij volgen een oogenblik de kleine troep op den hoofdweg, het is de zoogenaamde flankdekking.

Wij hooren dat de voorposten reeds in volle actie zijn, doch 't is slechts de inleiding van het groote gevecht.

Achtereenvolgens konden wij nu aan ons blad het volgende berichten :

9 uur. — Wij staan op het kruispunt van Beek — Maastricht — Hussenberg — Oensel en zijn bij de blauwe partij.

De rechterflankdekking van deze ontdekt op ongeveer 750 Meter een eskadron vijandelijke cavalerie (zie schets bij C) door de roode partij vermoedelijk uitgezonden om de blauwe op de

* Bestaan bij deze manoeuvre, vanwege de dubbeltjes maar denkbeeldig, voortaan laten wij ze dan ook weg, of vermelden ze onder e. a.

rechterflank te verkennen en als 't kan eene verrassing te bereiden. 't Is de cavalerie waarvan wij hierboven spraken en die o. i. aau de verkeerde kant was, zij meende dat de blauwen de groote weg zouden volgen en bleven dus op de rechterflank.

Onmiddellijk wordt eene sectie van de flankdekking opgesteld om dit escadron de volle laag te geven.

Juist komt een ordonnans aangereden van de eigen cavalerie die natuurlijk ook op de flanken verkent. Hij meldt dat er *twee* vijandelijke escadrons zijn.

Eigenaardig! Wij weten dat er slechts één escadron bij de vijand is ingedeeld. Ook in de verte kwam ons de heele troep als niet grooter voor. De «voelhorens» die als 't ware raken aan den vijand en het dus beter moesten weten dan wij, tellen er *twee* .

Maar *nog* valt ons iets op. Dat roode escadron is ongeveer bij Hussenberg, de sectie van de flankbedekking, daar waar wij staan op het kruispunt. Die sectie vuurt en flink ook — en *de ordonnans der eigen partij die komt melden dat hij . . . verkeerd gezien heeft, stoort zich daar niet aan, rijdt er regelrecht tegen in* — 't is immers maar los kruit, denkt hij . . . of liever denken doet hij in het geheel niet, hij rent er maar op los. Het is eene kleinigheid — wij weten het wel — doch het is onze meening dat niet genoeg de werkelijkheid kan worden nagebootst, en zoo er van moet worden afgeweken, dan deele men dit aan allen die er mede te maken hebben mede, anders schaadt de oefening meer dan zij baadt.

Men kent immers het voorbeeld uit 1870/71 toen eene Duitse compagnie een huis moest bezetten. In vreedestijd gaat men aan de buitenzijde staan om de bewoners niet te hinderen en men *veronderstelt* dat men *binnen* is. Sinds jaren had men verzuimd hierop te wijzen als men zoo 'n oefening hield, met dit gevolg dat toen het werkelijk meenens was — zelfs de kapitein niet beter wist of de echte manier om een huis te verdedigen was buiten te gaan staan in plaats van binnen — en hij deed alzoo.

Zoo 'n kogelvrij ordonnans kreeg van mij een negatief pluimpje — misschien wel meer.

Enfin! De roode cavalerie poetst de plaat. Hare diensten zijn vandaag niet veel geweest.

De flankdekking waar wij bij staan te schrijven komt inmiddels in het vuur met de linkertroepen der rooden op $\pm$ 500 Meter voor zich.

Het hooffdrama zal echter afgespeeld worden op den weg Kelmoud—Meerssen.

Wij gaan naar de hoofdcouline der blauwen.

9.30. — Wij zijn bij deze aangekomen en staan bij den driesprong Spaubeek—Meerssen—Beek, dezelfde plaats waar wij van morgen de roode veldwacht hebben gezien. Zij is terug moeten trekken voor de overmacht, evenals het voorposten-detachement met den heldhaftigen kapitein van een uur geleden.

Zou hij zich dapper geweest hebben? Wij twifelen er niet aan. Hij is als durven bekend in geheel het leger! —

De roode tirailleurlinie is opgesteld ongeveer 500 meter zuidwaarts. Het blijft nog steeds een voorpostengevecht.

De rooden trekken terug. De blauwe overmacht avanceert sprongwijze, d. w. z. bij gedeelten gaan de afdelingen met den looppas vooruit en nemen 50 à 60 meter verder opnieuw stelling, terwijl de afdelingen die *niet* vooruitrukken een hevig vuur op den vijand afgeven.

De blauwen willen straks vermoedelijk gebruik maken van het bedekte terrein om Ulestraten om eene gunstige stelling te kiezen. Zij trekken, óók sprongwijze, terug.

9.40 — Het eerste kanonschot wordt gehoord. 't is de roode partij, die er mede begint.

't Werd tijd. De rooden hebben fouten gemaakt. Wij weten het reeds. De verkenners hebben den commandant een slechten of liever in 't geheel geen dienst bewezen. De rechtervleugel der rooden is zwak en zal een hevigen strijd te doorstaan hebben en met de hoofdmacht op den linker vleugel doet de commandant der rooden absoluut niets. Een enkele compagnie der blauwen houdt ze bezig als 't moet.

De artillerie der rooden staat ongeveer bij paal 9 $\frac{1}{2}$ van den Rijksweg 1500 M. westwaarts van Ulestraten op hoogte 109 (Zie op de schets bij K.) Veel leven maakt ze nog niet. De blauwen zijn nu voornemens om met 2 bataljons den vijand in 't front bezig (Zie schets bij E) te houden, terwijl 3 bataljons op Oensel trekken, (Zie schets bij F) om vandaar uit, eene omtrekkende beweging te maken, den zwakken rechtervleugel aan te vallen, deze te verdrijven en als het kan den terugtocht naar het zuiden af te snijden.

Een bataljon blijft in reserve. Voor de verbinding van beide gedeelten wordt de reserve (1 bataljon) van G naar G1 verplaatst.

De opstelling is zóó uitstekend.

En de geheele onderneming zou gelukt zijn ook, als, als . . . . wij zullen straks wel zien waarom zij *niet* gelukt is.

9.50. De artillerie der blauwen, zoo komt nu een ordonnans den Leider berichten, zal op hoogte 116 ten zuiden van Kelmond stelling nemen om de rooden onder vuur te nemen. (Zie op schets bij H).

Nog enkele minuten en dan zal het artilleriegevecht een aanvang nemen.

Het eerste schot der blauwen dreunt door de lucht.

Het is tien uur.

Het wekt bevreemding dat de rooden nog steeds hun bataljons op den linkervleugel laten terwijl het gevaar toch dreigt aan de rechterzijde.

10.15. Het gevecht vordert slechts langzaam. Voortdurend wordt aan beide zijde de tirailleurlinie versterkt.

Artillerie-vuur hoort men slechts bij tusschenpoozen.

Zonderlinge bewegingen ziet men soms uitvoeren. *Evenwel moet men bij deze manoeuvre in aanmerking nemen, dat de drassige terreinen tengevolge van het slechte weer, den Leider hebben genoopt te gelasten zich hoofdzakelijk tot de wegen te bepalen. Bij een werkelijken oorlog zou dit niet gebeuren en zouden de verschillende bewegingen op minder gevaarlijke wijze worden uitgevoerd.*

Thans zendt Overste Harms versterking naar Ulestraten (zie op de schets van A naar B). De positie der rooden wordt hierdoor veel beter. Straks zal zij hebben: 2 bataljons in den rand van Vliek en Ulestraten met 1 bataljon in reserve, terwijl 1 bataljon om en bij den rijksweg in 't front blijft (tegenover de omvatting) om een sleepend gevecht te voeren.

Nu het hoofdmoment van den aanval zich verplaatsen zal naar den noord-oost rand van *Ulestraten*, heeft de roode artillerie niet veel meer uit te voeren op hoogte 109. De blauwen op hoogte 116 (bij H.) staan echter prachtig.

10.30. Het gevecht is in vollen gang. Wat in 't vuur gebracht kan worden is in actie. Alleen de drie bataljons bij *Oensel* doen niet mee — zij staan reeds geruimen tijd..... werkeloos.

10.35. In 't front wordt het gevecht maar sleepend gehouden. De rooden krijgen door het talmen der blauwe bataljons bij *Oensel* een mooien voorsprong. Zij halen de schade van zooeven weer in.

Ulestraten is thans voldoende bezet om den aanval af te wachten.

10.45. De Leider zendt een renbode naar *Oensel* om te vragen of de drie bataljons hun boterham nu *nog* al niet op hebben. Het komt hem voor dat het nu eindelijk tijd wordt „er uit te komen”.

11 uur. Eindelijk!

Zou de commandant dier bataljons het belang van zijn optreden op den rechterflank der tegenpartij niet hebben ingezien?

Tijdig optreden kon een gunstige beslissing voor zijn partij toch verhaasten. In het front hielden de troepen elkander bezig, en échee, zooals de technische uitdrukking luidt.

De beslissing moest nu op een der vleugels vallen. Drie bataljons op dien vleugel zijn een dus niet te versmaden kracht.

Maar enfin! Een der drie bataljons komt eindelijk te voorschijn uit het hout bij Ooensel (gelegen tusschen Ulestraten en Schimmert.) (van F naar F1)

De roode partij doet een zwakke poging om de ontwikkeling van den vijandelijken linkervleugel te verijdelen.

Zij moeten echter langzaam terugtrekken op Ulestraten, waar zij een keurige stelling zullen vinden. Zij zijn daar nog zoo kwaad niet af.

11.05. De roode partij opent een levendig geweervuur.

De twee overige bataillons, gemarkeerd, d. w. z. voorgesteld door vlaggen en enkele manschappen, komen ook in actie. (van F naar F1).

Uit alles blijkt, dat het optreden dier kolossale troepenmacht een spoedig einde aan het gevecht zal maken.

11.07. De manoeuvre wordt gestaakt.

De *SLAG BIJ ULESTRATEN* behoort tot het verledene. Signalen worden geblazen. »Houdt op met dat vuren«.

Het duurt lang, voordat alle detachementen het signaal gehoord hebben.

Weer klinkt uit koperen monden een signaal.

Officiersappèl.

En uit alle hoeken komen aanhuppelen op vurige rossen de bereden officieren om deel te nemen aan de bespreking door den Leider.

Zoo'n bespreking is voor sommigen een hoogst aangename, voor enkelen ook een alles behalve prettige visite. De Leider staat in 't midden van een kring officieren (alleen de z. g. »beredenen« zijn tegenwoordig), bespreekt in 't bijzijn van beide partij-commandanten, vriend en vijand, de genomen maatregelen, prijst als 't kan, laakt waar 't moet, alles tot leering van hen die van de partij zijn geweest.

Daarom ook mogen «politieken» zooals ik bij die visite niet tegenwoordig zijn — doch straks hopen wij zelf een paar opmerkingen te maken. Van eigenlijk gezegde critiek zullen wij ons ont-

houden; wij houden ons niet voor zóó bevoegd dat wij ons aan het «afbreken» zouden durven wagen.

Intusschen 't was 11 uur 7 min., terwijl van alle zijden de officieren op de nationale vlag (die den Leider steeds vergezelt) aanrennen, hadden de 3 bataljons van de blauwen, waarover wij zooeven spraken, blijkbaar nog niet genoeg van het bloedvergieten. De jantjes van de rooden hadden hun geweren reeds aan rotten gezet, knabbelden al lang op hun voorraad broodjes en ander lekkers, in ransel of broodzak medegenomen, en nog altijd poeierden de bedoelde blauwe bataljons er maar op los — o. i. erg onmensschelijk om hun denkbeeldige vijanden zelfs geen stuk brood in den mond te gunnen.

Te half twaalf was de manoeuvre heusch gedaan, en kon de Generaal aan 't woord komen.

Terwijl Z.Ed.Gestr. aan 't woord is zullen wij ook onze meening bescheidenlijk ten beste geven.

In 't algemeen is er uitstekend gemanoeuvreerd en hebben beide partij-commandanten reden tevreden te zijn. Enkele fouten zijn er natuurlijk gemaakt. Wij kennen er reeds :

De brigade-commandant der roode partij was blijkbaar van meening dat de blauwen, om zoo gauw mogelijk de Maasbrug te bereiken den grooten rijksweg zouden volgen. Vermoedelijk hebben de inlichtingen hem door de vooruitgeschoven cavaleriepatrouilles verstrekt hiertoe gebracht. Zooals we echter zagen, sloeg de blauwe partij even voorbij Beek links den zandweg in om den grintweg Klein Genhout—Vliek—Meerssen te bereiken.

Daardoor werd van het begin af aan door de blauwen een druk uitgeoefend op den rechterflank van de rooden, en het duurde geruimen tijd eer het mistasten van den commandant der blauwen was hersteld. Verkennen is niet gemakkelijk, 't is waar, doch ZHEgestr. had door zijn „voelhorens” beter dienen ingelicht te worden.

De artillerie der rooden had o. i. door haar vuur den opmarsch en de ontwikkeling der blauwe troepen meer kunnen bemoeilijken. 't Was nu alle uren een lepel. Meer dan 10 schoten hebben wij niet bij elkaar gehoord. Het terrein was dunkt ons open genoeg, al domineerden de roode kanonnen die der tegenpartij niet.

Domineeren wil hier zeggen dat zij hooger staan dan de anderen. Het verschil in hoogte der beide stellingen bedroeg slechts enkele meters (7 meters).

Men moet echter niet vergeten, dat het een vredesmanoeuvre

is en dat er veel moet *gedacht* worden wat in werkelijkheid wel zal *gevoeld* worden.

Ook kunnen er andere redenen bestaan die ons dwingen anders te doen dan in de werkelijkheid. Zoo bijvoorbeeld hier :

In oorlogstijd wordt meer keeren met scherp geschoten, dan bij vredes-manoeuvres met losse kardoezen.

Hoe komt dat ?

Kardoezen zijn zakken van licht-brandbare stof, gevuld met buskruit.

Wordt met scherp geschoten, d. w. z. met metalen projectielen die vóór de kardoes zitten, dan blijft de loop schoon en blijft er na het schot niets brandbaars over en kan dus onmiddellijk opnieuw geladen en geschoten worden.

Schiet men echter met los kruit, dan blijft na elk schot gewoonlijk wat brandende stof in den loop achter, en moet deze, wil men opnieuw schieten, met natte spons en zeem eerst schoon-gemaakt worden, om outploffing te voorkomen.

En, schoonmaken — dat weten we allen tusschen Paschen en Pinksteren — duurt gewoonlijk lang.

Ook uit een economisch oogpunt is veel schieten niet goed. Het kanon zelf heeft meer te lijden als men met losse kardoezen schiet dan met scherp, het is eerder „uitgeschoten” d. w. z. onbruikbaar geworden.

En wat heeft een mensch nu aan een uitgeschoten kanon ! 't Is alles maar een weet !

Wij gaan voort met onze leekenbeschouwing :

Inmiddels was de positie der roode partij spoedig zeer voordelig. 't Was haar immers slechts te doen de blauwen op te houden, totdat hoofdmacht van achter Hasselt over de Maasbrug was ! Welnu, dat is haar, dunkt ons, volkomen gelukt, dank het talmen der blauwen om de 3 bataljons voor de omvatting der roode (betrekkelijk zwakke) rechtervleugel, uit Oensel te doen deboucheeren

Al moest dan ook op het laatst de roode partij terugtrekken, wij twijfelen niet of de Leider zal beslist hebben, dat de roode partij aan hare opdracht ten volle heeft voldaan. Wat meer doortastendheid aan de blauwe zijde had de kans wellicht doen keeren.

Onze gelukwensen aan den Generaal en alle deelnemende troepen van wege het uitstekende weer — en wij nemen voor heden afscheid van de vechtersbazen om hen morgen weer ergens anders op te zoeken.

Want 't is nu haast je, rep je naar de drukkerij. 't Is de

eeuwige strijd tusschen schrijver en drukker. De laatste roept voor den eerste veel te vroeg om copie. «Copie! copie! Of je wat gezien hebt of niet, copie moet er zijn» en wij arme stumperds moeten ons meer dan vertienvoudigen om aan dat gehuil te voldoen — maar staat alles op tijd in de krant, dan zijn drukker en schrijver de beste maatjes, dan kan er een pintje «oud» op staan — maar slechts voor een oogenblik, want ge hebt uw glas nog niet half leeg of ge hoort alweer) «Denkt er om morgen vroeg copie te sturen, kunt ge van avond al niet vast wat maken?»

Bij het naar huis rijden zien wij iets nieuws. Wij dachten den een of anderen ondernemenden bierbottelaar voor ons te hebben die met groote tonnen «Maastrichtsch» de troep had gevolgd om er een slaatje uit te slaan. Het zijn echter waterwagens die «vorschriftmäszig» de colonnes narijden.

Het water is chemisch en ook *bacteriologisch* onderzocht, wat nog nimmer te voren bij eene manoeuvre is geschied. Een nieuw compliment aan den Leider voor zijne goede hygienische maatregelen. De «Algemeene Order» voor deze manoeuvre vertelt van deze wagens het volgende.

Op het voertuig liggen twee vaten, ieder inhoudende $\pm$ 250 L. water. In den bodem van elk vat is een geelkoperen kraan geslagen, terwijl per voertuig beschikbaar zijn: 1 emmer en een trechter om de vaten te vullen.

De vaten worden zoodanig op den wagen geladen, dat de kraan van het eene vat zich aan de *voórzijde*, die van het andere zich aan de *achterzijde* van het voertuig bevindt.

Bij elk vat behooren verder en worden op den wagen medegevoerd:

- een caoutchoucslang, lang 2 M., aan elk einde voorzien van eene schroef-koppeling;
- eene ijzeren aftapbuis; en
- twee houten staanders.

Wanneer tot het uitgeven van drinkwater wordt overgegaan, wordt de caoutchoucslang met een harer uiteinden, op de monding van de kraan geschroefd, terwijl het andere uiteinde met de schroefkoppeling bevestigd wordt aan het daartoe ingerichte einde van de aftapbuis, welke aan het andere uiteinde gesloten is.

De buis wordt nu horizontaal gelegd op de twee houten staanders, in de daartoe gemaakte inkepingen. (In elken staander is eene hooge en eene lage inkeping; de buis wordt eerst gelegd in de hooge inkepingen; later, als de waterdruk vermindert, in de lage).

Aan de horizontaal liggende buis bevinden zich ter weerszijde 4, dus totaal 8 nippels, op elk waarvan een caoutchoucpijpje is bevestigd.

Is nu het vat gevuld en wordt de geelkoperen hoofdkraan geopend, dan stroomt het water door de caoutchoucslang in de ijzeren buis, en verder door de acht zijopeningen naar buiten, zoodat 8 veldflesschen tegelijk kunnen worden gevuld.

Wil men het uitstroomen uit een pijpje tijdelijk beletten, zonder de kraan te sluiten, dan behoeft men slechts dat caoutchoucpijpje met vinger en duim dicht te knijpen.

Uit het bovenstaande is gemakkelijk op te maken op welke wijze een bataljon in korten tijd uit zijn voertuig van water kan worden voorzien.

Twee compagniën worden opgesteld vóór, de twee andere achter den waterwagen en wel zoodanig dat zich ter weerszijden van iedere buis personeel van ééne compagnie bevindt. Zoo noodig kan daarbij het paard, *c. q.* de paarden, tijdelijk *door den voerman* worden afgespannen.

Voor elke compagnie is dus beschikbaar ééne zijde, met 4 caoutchoucpijpjes, van ééne der aftapbuizen.

De Compagnies-commandanten wijzen ieder 4 man kader aan, die aan de caoutchoucpijpjes worden geplaatst, en er ieder eene veldflesch onder houden. Daarop openen de korporaal en de soldaat die bij het voertuig zijn ingedeeld, de koperen kranen, en de aan de pijpjes geplaatste onderofficieren of korporaals vullen achtereenvolgens de veldflesschen, door telkens de pijpjes los te laten en dicht te knijpen.

De veldflesschen worden hun door de noodige manschappen aangegeven.

De Compagnies-commandanten hebben te zorgen, dat het vullen der flesschen *geregeld* en zonder gedrang geschiedt; dat de veldflesschen ordelijk worden aangegeven; dat de troep overigens in rij en gelid blijft staan; dat zoo min mogelijk water verloren gaat, en dat de weg niet wordt versperd.

Bij goed geregeld gebruik kan op deze wijze een geheel bataljon in weinige minuten van drinkwater in de veldflesschen worden voorzien.

.....
En dit laatste is waar. Bij herhaling zagen wij binnen een kwartier alles afgeloopen.

Afgaande op onze profetie aangaande de plaats van het gevecht, eene voorspelling die volkomen is uitgekomen, gaven wij

onzen lezers die Woensdag de manoeuvres wilden bezoeken den raad naar Schinnen te gaan — en eenmaal dáár Napoleon's raad op te volgen: „marcher toujours au canon.” Het geweevuur en kanongebulder zouden dan verder een ieder gemakkelijk den weg wijzen. En ook deze keer hebben we goed geraden.

III.

De Slag op den Krekelberg.

18 SEPTEMBER 1901.

't Weer was goed geworden. 't Stond er gistermiddag anders leelijk voor.

De Jantjes die na het gevecht bij *Ulestraten* hunne kwartieren moesten opzoeken hadden een duchtig nat pak opgelopen.

Dezelfde maatregelen ten opzichte van nachtdienst en voorpostenkampen van gisteren waren nu ook genomen; 't zou gelukkig de laatste keer zijn, het zonnetje zou ons niet meer vergeten.

En nu had ik heusch een paard — al was het ook algemeen bekend als «het gekke beest». Wel duurde het lang eer ik er op zat, doch toen ging het in één drafje, afgewisseld met een paar galopjes, door naar Valkenberg. Het gekke beest wou niet anders en ik moest dus wel of ik wou of niet.

Maar een paard had ik in ieder geval, en ik zou er plezier van hebben ook.

Doch hierover straks meer, de manoeuvres gaan voor.

Er zijn — zoo wordt verondersteld — twee staten, een Noordstaat (blauw) en een Zuidstaat (rood) die ruzie met elkaar hebben. De grens loopt langs den kunstweg *Meerssen — Nuth — Amstenrade — Schinveld*. (Zie het kaartje).

Wel is de oorlog reeds verklaard doch het eigenlijke spel moet nog beginnen. Alleen zijn van beide zijden tot bewaking der grenzen troepen opgesteld.

Zoo waren gisterenavond te *Heerlen* eene brigade onder bevel van Kolonel *Evenwel* en te *Valkenberg* eene brigade onder Overste *Harms*; dit zijn de *roode* troepen die worden verondersteld in

De slag op den Krekelberg — 18 September.

H. SMEETS-HOEN „Au Bon Marché”

VALKENBERG.

Luxe- en Galanterieartikelen. Extra schoone en groote keuze „Souvenirs van Valkenberg”.
Toeristen- en Visschersbenodigdheden.

vijandelijk land te opereeren, terwijl de blauwe partij, in *eigen* land werkende, kolonel *van Vlierden* te *Sittard* heeft, óók met eene brigade.

Die bepaling van *eigen* en *vijandelijk* land is noodig omdat daarnaar de partij-commandanten hunne maatregelen moeten nemen.

Wie in *vijandelijk* land opereert zal moeilijker iets te weten komen van de bevolking dan die op *eigen* bodem om inlichtingen vraagt.

De kwestie van voeding en legering is in *eigen* land gemakkelijker, Intendance en Generale Staf bereiden in vrede destijds reeds zooveel mogelijk alles voor, en dan de transportmiddelen! De ijverige *Permanente* (1) heeft reeds in vrede tijd contracten gesloten met spoor- en tramwegmaatschappijen, stoombooten, diligences en omnibussen. 't Is reeds vooraf bekend hoeveel troepen zij kunnen vervoeren, waar zij te vinden zijn.

De paarden zijn bij name ingeschreven in een register met de toevoeging of zij voor rij- of trekpaarden geschikt zijn — en dit register wordt trouw bijgehouden. Ook de taal helpt mee — in alle opzichten hebben de blauwen vandaag dus een streepje voor.

De Kolonel *van Vlierden* heeft te beschikken over :

- 4 bataljons Infanterie,
- 2 escadrons Huzaren,
- 1 afdeeling Veldartillerie,
- 1 sectie Genietroepen, c. a.

Hem is ter oore gekomen dat te *Heerlen* en te *Valkenberg* *vijandelijke* troepen zijn.

Een sterke troepenmacht zal vandaag te *Sittard* aankomen om hem des needs te helpen den rooden vijand een pak slaag te geven. Die versterkingen zullen vermoedelijk per trein arriveeren; van morgen om 8 uur kwamen er reeds 2 bataljons infanterie aan. De kolonel zal hiervan profiteeren; nu hij over 6 bataljons heeft te beschikken, om den vijand te gemoet te gaan in de richting van *Heerlen*, want de uitlading van de groote troepenmacht die hij nog in *Sittard* verwacht, moet ongehinderd kunnen geschieden. Hoe langer hij de rooden op een eerbiedigen afstand van *Sittard* kan houden des te beter.

De roode vijand, die drommels goed snapt dat *Sittard* een belangrijk punt is voor de blauwen begrijpt ook wel dat dit stadje

---

(1) Permanente Militaire Spoorwegcommissie.

bij de mobilisatieregeling niet is vergeten, doch dat de blauwen daar zoo spoedig mogelijk troepen zullen bijeenbrengen om gezamenlijk de grens over te trekken.

Daarom gelast de roode legercommandant aan Kolonel *Evenwel* om met de beide brigades (te *Heerlen* en te *Valkenberg*) naar het noorden op te rukken en Sittard in te nemen.

De brigade te *Heerlen* is sterk :

- 4 bataljons Infanterie
- 1 esc. Huzaren
- 2 batterijen Veldart. c. a.

terwijl de brigade te *Valkenberg*

- 4 bataljons Infanterie
- 2 esc. Huzaren
- 1 afd. Veldart.
- 1 sectie Genietroepen c. a. sterk is.

De afstand van *Valkenberg* naar *Heerlen* is ruim twee uur gaans — het verband tusschen beide brigades kan echter gehouden worden door middel van cavalerie, en denkt Kolonel *Evenwel* : als ik die uit *Heerlen* over *Amstenrade* naar *Oirsbeek* stuur en die uit *Valkenberg* over *Nuth* en *Thul* dan wordt de afstand gaandeweg kleiner en heb ik ze over 1½ uur al bij elkaar. Samen kunnen zij dan op *Sittard* los gaan.

Doch hij had buiten de voortvarendheid der blauwen gerekend. Vóór beide roode Colonneen geheel vereenigd waren, werden zij allerminzaamst ontvangen door de verdedigers van eigen haard.

Met hun hoofdmacht op den *Krekelberg* (zie schets bij *a*) ongeveer op hoogte 112, hadden zij verschillende punten vóór hunne stelling bezet, zooals *Thul*, *Vacsrade* en *Hommerd*. De artillerie eerst eenigen tijd in afwachting bij de windmolen van Klein-Doenrade, nam stelling ook op den *Krekelberg* op hoogte 107 ongeveer. (zie schets bij *aa*).

Wat gebeurde al spoedig? De brigade uit *Valkenberg* stuitte in haar geheel op *Thul*, dat door.... slechts *éene* compagnie was bezet (Schets bij *K*). Bevreemd dat er, ik en weet niet wat, zou zitten — verkenners, dat gaat U aan! — trok het geheele regiment naar rechts en trachtte toen de stelling *Vacsrade* binnen te dringen (Schets bij *L*); dat gelukte.

Prachtig trokken de blauwen terug, erger had hunne artillerie het te verduren. Men weet waar zij stond, bij *aa* op de schets.

Welnu, de terreinen van Limburg bieden veel verrassingen aan. Ik kan er over mede spreken; op dit merkwaardig oogenblik was ik n.l. met mijn rosinante in de gevechtlinie der roode aangekomen.

Mijn «kever», een bij de militairen dikwijls gebruikte naam voor een rijpaard, wilde van de gelegenheid gebruik maken om eenige aangename herinneringen aan het verleden bij mij op te wekken.

Bij *Vaesrade* n.l. had ik een 45° steile helling — zoowat 40 M. hoog — te beklimmen, ik gaf het paard de sporen, in vollen ren ging het naar boven. Helaas! het plateau boven op de hoogte was geen 2 Meters breed, daarachter gaapte onmiddellijk een diepte van belang — waarin zich tot overmaat van ramp eene compagnie infanterie had opgesteld. Daar hadden we de poppen aan 't dansen.

Een korporaal buitelde 't onderste boven. De heele compagnie aan 't schreeuwen en gillen als een gezelschap oude juffers op de alarmkreet: «een muis!» en ondergetcekende vloog, zoolang als hij was, tusschen de verbaasde laudsverdedigers. Mijn kever bleef staan.

De officier van gezondheid stelde mij gerust aangaande het omvergeworpen slachtoffer, dat met den schrik was vrijgekomen.

Was door de blauwen beter verkend, dan zouden zij geweten hebben dat het terrein doorsneden is met ravijnen, holle wegen en dergelijke lieve dingen meer, als waarmede ik zoo even in hoogst eigen persoon had kennis gemaakt.

Nauwelijks verscheen dan ook de blauwe artillerie bij de door haar uitgekozen stelling op hoogte 107, of uit die ravijnen en het bedekte terrein bij *Thul* en *Vaesrade* werd door de roode infanterie een hevige en vernietigend vuur op haar afgegeven.

De rooden hadden een prachtig gezicht en een vrij schootsveld tegenover de blauwe artillerie.

't Duurde niet lang. De blauwe paarden, stukrijders en kanonniers vielen door het moordend lood der rooden, in korten tijd, als hazen.

't Wordt hachelijk voor de blauwen, want de brigade *Heerlen* bij *Kouwenrade* aangekomen, heeft verband gekregen met die uit *Valkenberg* en behoudt dat verder ook. Van *Amstenrade* uit poeieren zij er lustig op los — wat moet daarvan komen?

Ziet — de scheidsrechters rennen al heen en weer om den commandant der blauwen de aangename tijding te brengen, dat de jury heeft uitgemaakt: *de artillerie der blauwe partij is totaal vernietigd.*

Stagnatie natuurlijk! Toch zal de uitslag der manœuvre moeten zijn: zooveel mogelijk handhaving van beide stellingen, en zulks met het oog op de te betrekken kwartieren. De Leider weet op alles raad. Een signaal weerklinkt: «tijdelijke staking der manœuvre.» Officieren rennen naar de nationale vlag die de plaats aangeeft van den Generaal. Het vuren wordt gestaakt — allen

Hotel
de la
MEUSE

Café-Restaurant,
Stationstraat 16
Wijk-Maastricht.

Déjeuners, Dinners &
Soupers
op alle uren van
den dag.

Matige prijzen.
J. H. Mathijs-de Hue.

STOOMBIERBROUWERIJ
MARRES-CEULEN,

Groote Gracht 60, Maastricht.

Marius MICHEELS, Maastricht.

Oorlogsgeweren & Revolvers.

Hoofdagent der Waffenfabriek „Mauser.”

Militaire Veldkijkers

der WETZLARER OPTISCHE WERKE,
door verschillende Regeeringen aangenomen.

blijven liggen of staan waar zij zich op dat oogenblik bevinden — het is volkomen *wapenschorsing*.

Terwijl de Generaal ('t is half elf) met de officieren bespreekt wat de reden van zijn oproep is, zal ik den lezers eens vertellen wat de heeren scheidsrechters al zoo hebben te doen.

In de werkelijkheid zijn het de kogels en projectielen die ons vertellen wie van beide partijen gelijk heeft gehad, gewonnen heeft of verloren.

Nu echter met los kruut wordt geschoten moet op eene andere wijze de kwestie worden uitgemaakt.

Dit doen de scheidsrechters, een viertal hoogst bekwame officieren, die zich natuurlijk ook *tusschen* beide partijen bewegen, overal goed toekijken en in gevallen als het gemelde met de blauwe artillerie, beslissen wat het lot is geweest van den een of anderen onvoorzichtigen troep.

De scheidsrechters zijn kenbaar aan een witten band om den arm of een oranje dito om de kepi, en menig aanvoerder kijkt alles behalve gerust als hij — op een nabijzijnde hoogte zoo'n band met een scheidsrechter er aan ontdekt. Promotievrees is een leelijke kwaal — helaas moeilijk te bestrijden.

Het ligt voor de hand, dat die heeren zich niet bemoeien met patrouilles en dergelijke kleine troepjes.

Van handgemeen worden is natuurlijk geen sprake. 't Zou een mooie rosboel worden als er heusche slagen mochten vallen. Om nu toch uit te maken wie van de patrouilles moet teruggaan is vastgesteld, dat die van brigade A *oneven*, die van brigade C *even* moeten zijn, terwijl brigade B zich schikt naar de partij waarbij zij zal worden ingedeeld.

De zwakkere patrouille moet nu voor de sterkere wijken.

Doch stil! 't Is 11 uur 45 min. De Generaal doet opnieuw een signaal blazen, de officieren keeren naar hunne afdeelingen terug en terstond wordt de oorlog hervat. Wat zou er nu gebeuren? De Generaal die mij in de omgeploegde klei ziet staan, wenkt mij nader te komen en met de meeste bereidwilligheid krijg ik alles wat ik weten wil.

«Zoo'n reporter is een lastig mensch, Generaal», zeide ik.

«'t Gaat nog al», antwoord Zijnhoogedgestr., «zet nu maar eens netjes alles in de krant hoor. Kijk, ik heb, zooals je hebt gezien, de manœuvre tijdelijk doen staken omdat de opstellingen onjuist waren gekozen. De artillerie der blauwen wordt nu geplaatst 1000 M. westelijker dan de molens bij Doenrade, de roode op hoogte 107 van den Krekelberg juist waar de blauwen eerst hebben gestaan.

Champagne Duchesse de Galliera

EPERNAY.

AMÉDÉE STASSAR,

en Vins,

— MAESTRICHT. —

Hotel „la Renaissance”

21 Rechtstraat, Wijk-Maastricht.

Gelegenheid voor koude en warme Baden.

Recommandeert zich door: Soliede tafel, goede logeerkamers,
aangename ligging en civiele prijzen.

Tables d'Hôtes om 1 en 5 uur.

HOTEL CONTINENTAL,

Café-Restaurant

S. N. TILLY.

Luchtige Kamers, Centrum van de stad.

Pilsener en Münchener Bieren.

DINERS A LA CARTE ET A PRIX FIXE.

Henri JONGEN,

CAFÉ KRASNAPOLSKY,

WIJK-MAASTRICHT.

Magazijn van Piano's & Harmoniums,

Specialiteit in piano's van eerste klas fabrikaat.

Onderstaande merken steeds voorradig: Pleyel, Paris; Z. Steinweg Nachf.,
Braunswig; Ferd. Schaaf, Frankfort a/M.; F. Dörner & Son. Stuttgart;
Ed. Seiler, Liegnitz en andere.

Fransche en Amerikaansche HARMONIUMS. In goeden staat zijnde oude PIANO'S.

Verkoop, ruilen, repareren en stemmen van Piano's en Harmoniums.

De bovengenoemde nieuwe Piano's worden uitsluitend verkocht met tien
jaar garantie op zegel, waardoor het in deze zaak noodige vertrouwen verze-
kerd wordt.

Aanbevelend,

Oscar VOGLER, Markt 42, Maastricht.

De artilleriestrijd begint dus op nieuw : Over 't gehucht Gracht bij Oirsbeek wordt nu heengeschoten, evenals over de troepen. De blauwen zullen trachten op *Thul* aan te marcheeren, doch bij het kruispunt der wegen Oirsbeek—Thul—Schinnen vinden zij hevigen tegenstand. Doch ook de rooden zullen het niet gemakkelijk hebben want het bedekte terrein tusschen Oirsbeek en Amstenrade is niet om weg te cijferen. Kijk nu maar eens goed uit. Er komen nog meer verrassingen.»

«Dank u zeer Generaal», en weg was Zijnhoogedgestreng, gevolgd door zijn staf, naar het hoogste punt van den Krekelberg.

Een prachtig gezicht, voorwaar, duizenden menschen woonden vandaag dan ook de manoeuvres bij. De welwillende Leider wijst het publiek een plaatsje aan waar zij rustig kunnen kijken, ten noorden van het boschje bij de eerste letter van het woord Krekelberg op de schetskaart. Uit aller naam den besten dank hiervoor.

11 uur. Het kanongebulder is in vollen gang. De noordelijken doen intusschen de gevechtlinie versterken om met kracht den aanval door te zetten. De rooden moeten terug, denken de blauwen. *Sittard* moet en mag niet genomen worden.

Maar jawel. Van de zijde van *Amstenrade* komen de rooden in dichte drommen aanzetten. 't Is een prachtig gezicht. Al die witte koppen (de rooden dragen witte banden om het hoofddeksel) komen als uit den grond te voorschijn. De blauwen gaan op hun linkervleugel dan ook met den looppas achteruit, en zijn genoodzaakt hun aanval op den vijandelijken linkervleugel te staken.

Kwart over 11.

Al meer en meer wordt de blauwe linkervleugel opgerold — zouden ze het winnen, de rooden?

De kanonnen zwijgen. Het geldt nu om de beslissing tusschen de infanterie in de bedekte terreinen tusschen Oirsbeek en Amstenrade (blauwen) en de rooden die het sterkst zijn op hun rechtervleugel doch wier gevechtlinie zich uitstrekt over den geheelen Krekelberg tot het kruispunt der wegen Schinnen—Oirsbeek—Thul.

Het vuren wordt steeds heviger. Met den looppas komen de rooden aanstormen. Het vrije plekje van de toeschouwers wordt onveilig. Schreeuwend en giechelend loopen de meisjes voor de aanstormende vrijers weg.

Mijn gegarandeerd vrije plaats begint ook al gevaarlijk te worden.

Half twaalf. Opnieuw een signaal — het gevecht, de slag op den Krekelberg bij Schinnen is geleverd.

Gez. VAN DEN HOF
5, Nieuwstraat 5.

Specialiteit in witte Goederen
Grootste keuze in gekleurde Japonstoffen.
Prachtige sorteering in zwarte stoffen, zoo-
wel voor Rouw- als Fantaisie- Costuums.

5, Nieuwstraat 5,
Maastricht.

Jos. De Boer
Mr Kleermaker, Maastricht

P. H. JANSSEN,

VENLO, Markt 3.

MAASTRICHT, Muntstraat 45.

Magazijn van zijde en fluweel voor bruidstoiletten.

Blouses.

Garneering voor naaisters, kleermakers en modisten.
Vormen voor hoeden, bloemen, veeren en alle mogelijke garens
en zijde. — Merceriën, or-doublé, manufacturen.

Jean HUISMANS,

GROOTE GRACHT No 50,

MAASTRICHT.

Peintre et Vitrier.

Wanneer wij zoo nu en dan een in onze oogen gemaakte fout hebben opgemerkt en aangegeekend dan bedenke men wel, dat wij, juist als een toekijker bij het kaartspel, *beide* partijen konden bespieden, van beiden sterkte, veronderstelling en opdracht van te voren kenden, en hiermede ook vooraf de manoeuvre konden bestudeeren. Stonden wij voor het geval van een der partij-commandanten wij zouden zeker veel meer gefaald hebben.

Men bedenke toch vooral dat het manoeuvreeren dient tot *oefening* en dat zoo nergens fouten werden begaan, door niemand dus nog oefening noodig was, wij ons in een ideaaltoestand zouden bevinden en wijl nu eenmaal op het ondermaansche idealen niet te bereiken zijn, is ook het maken van een fout geen schande. En dan de kwestie van de beste stuurder die aan wal staan!

Er is vandaag weer goed gewerkt. Vergisten zich de rooden (Brigade C) ook eerst tegenover *Thul* in de sterkte der tegenpartij en was daar zeer zeker een krachtig doorgezette aanval onmiddellijk geslaagd — hun doorbreken van de positie *Vaesrade* was weer magnifique — en wie de regelmatige en flinke terugtocht der blauwen heeft gezien neemt zijn hoed af voor de goede leiding van deze alles behalve gemakkelijke oorlogshandeling. Goed terugtrekken is oneindig moeilijker dan een aanval doorzetten. En dan de omvatting van de 2° stelling der blauwen van uit Amstenrade in het 2° gevechtsmoment!

»Die Ihrigen thun es nicht schlechter wie die Unsrigen, und die Unsrigen nicht besser wie die Ihrigen», verklaarde mij een der vreemde attachés.

Wat de beslissing van den Leider was?

De nieuwe stelling der blauwen was zóó sterk (prachtige opstelling voor de infanterie in den rand Oirsbeek—Amstenrade) dat ondanks het krachtige aanvallen van de rooden, speciaal op den rechtere vleugel, de positie door de blauwen wordt gehandhaafd, de rooden er dus niet in gelukken Sittard te bereiken.

.....Goddank! Een pak van ons hart. Het eigen land heeft overwonnen, de leelijke roode indringers zijn verslagen..... *Vive l'armée*,..... Leve de Koningin! Wien Neêrlandsch bloed!..... Ik ga den Generaal intusschen opzoeken. Het hoofdkwartier is te Valkenberg, de Chef van alles logeert in het Hotel l'Empereur — en ik, hm! Kijk ik eens groeien! ook in *l'Empereur*, nog hooger dan de Generaal zelf.

Ik had n.l. mijn »kever« tot *Valkenberg* gekregen — het zou te laat worden *Maastricht* nog te bereiken, wilde ik de nieuwtjes voor den volgende dag bij tijds te weten komen. Daarom bleef ik in *Valkenberg*, en ik heb er geen spijt van gehad.

Boek- en Handelsdrukkerij
Clichéfabriek

VICTOR SCHOLS,
8, van Hasselkade — MAASTRICHT.

Effectvolle clichés voor Tijdschriften, Katalogen, Prospectussen,
Annoncen enz,

— Goedkoop en degelijk werk. —

Hotel-Restaurant J. CUIJPERS-LINSSEN,

Tramhalte St. Gerlach, HOUTHEM (Limburg.)

Table d'hôte à 1 heure. — Diners particuliers à toute heure.

Hotel „Croix de Bourgogne”

Valkenberg (Limb.)

van ouds zeer gunstig bekend familiehôtel 1e rang.

Matige Pensionsprijzen.

A. Kusters-Steckenborn, firma Smeets.

Gezusters Quaedvlieg, Hôtel du Pont

Valkenberg.

Juli-Augustus fl. 2.50, buiten deze maanden fl. 2.—.

Joseph van Kan,

Rijtuigverhuurder,

Valkenberg, Groote Straat N° 85.

Limburgsche Banketbakkerij

Groote Straat, Valkenberg.

Den volgenden dag zou 't rustdag zijn, een mooie gelegenheid de verschillende kampen eens te bezoeken en mij goed te prepareren voor Vrijdag — ook had ik nog een allerprettigste ontmoeting en kon tevens goed de vreemde attachés opnemen.

Zij logeeren in het *Huis ter Geul* bij Valkenberg en hebben een flinken gids in den Kapitein *van Asbeek* van den Generalen Staf.

Leuk om dien dikken, steeds lachenden Duitschen Baron *von Ziegler* gezellig te zien keuvelen met den Franschen Commandant *Haillot* met zijn wit fluweelen kraag, of wel den laatste met den subtilen Rus, overste *de Muller* een praatje te zien maken, zou het over de ontvangst van den Czaar gegaan zijn?

En dan Lieutenant — Colonel *A. Court*, de Britsche attaché, die met *von Ziegler* staat te smoezen, misschien wel over *Oom Paul*.

Majoor *Hauwe* is een kranige Belgische Jager, als Directeur van het Personeel aan het Ministerie van Oorlog in Brussel is hij gewoon te imponeeren, hij doet het nu ook ter dege. De Zweed, luitenant *Kugelberg*, de jongste in rang van alle vreemden, heeft steeds de kaart bij de hand — die wil er bepaald alles van weten. De meest typische is *Ivar Klüstad*, Kapitein in Noorsche dienst, net een veldwachter van *Heer of Caberg* — en of hij het niet «meget vanskeligt (1)» vindt «at tale Tydsk eller Fransk» (2) — ik twijfel er niet aan. Een der stafofficieren, een vroolijken — eene, die met Ivar Duitsch moest spreken en niet veel met hem kon opschieten, begon hem op 't laatst maar hard in zijn oor te schreeuwen. En als Ivar dan nog niets anders beweerde dan «Jo» en «Nei» dan riep hij met een verzuchting: «Vertikte kerels, verstaan niks als hun eigen gedoe — toe schreeuw jij eens, ik ben al zoo schor als een kraai». Doch de pseudo-velwachter van Caberg vertrok dan geen spier van zijn gezicht, hoogstens verstonden wij dat hij binne-smonds vroeg: «wà bà?» (3)

Overigens is hij een hoogst respectable mensch en voor zijn leger een flink officier.

Maar chic? Heusch chic — is en blijft de Franschman. Als 's morgens Generaal *Kool*, chef van den Generalen Staf hem vriendelijk de hand reikte en hem begroette met een «Bonjour Mr. le Commandant, bien dormi?» en hij bedaukte dan met een «Je vous remercie bien, mon Général, très bien», dan wou ik wel

(1) Zeer mocilijk.

(2) Duitsch of Fransch te spreken.

(3) Verkorting van „Hvad behager?” ons „wat blijft U?”.

GRAND HOTEL DU LÉVRIER
ET DE L' AIGLE NOIR

EERSTE RANG

MAESTRICHT, Rue Bois le Duc, 78.

— Hoofdkwartier Generale Staf tijdens de manoeuvres. —
Ed. van Nispen-Hofkes.

W. PIETERSE

*Adres voor reparatien van alle soorten
Rijwielen.*

Lage Barakken 2, Wijk-Maastricht.

Hotel en Restaurant DAENEN.

Table d'hôte om 1½ uur en 5½ uur.

24, Onze Lieve Vrouweplein 24

M A A S T R I C H T.

E. J. RIJNDERS.

W. Smeets-Habets

Handel in Wijnen en Gedistilleerd,

Magazijn van Tabak en Sigaren.

VALKENBERG (L.)

Auguste Hustinx

Alexander Battalaan, Wijk-Maastricht.

STOOMFABRIEK van alle soorten

ZACHTTE ZEEPEN.

eens iemand zien die zóó onberispelijk vormelijk — zonder kwas-terig te zijn, zóó echt aristocratisch Zijne Excellentie te woord stond. — Dat kan men niet aanleeren, dat moet er in en aangegroeid zijn.

Het diner van de Officieren in l'Empereur was afgeloopen. Ik zocht een plaatsje om even uit te rusten in de huiskamer van den vriendelijken gastheer den Heer *Kleyn-Elias*, toen ik in eens een bekende stem hoorde, maar een stem die ik in geen jaren gehoord had.

Jawel, hij was het. Een promotiegenoot van mij, en samen ongeveer terzelfder tijd »er uit« gegaan. Hij, om in automobilen te doen — ik, enfin, om nu verslag te geven van de manoeuvres.

»Wat duivel, ben jij het?« zoo vroeg de ander heel vleierend voor mij.

»Niet heelemaal«, was mijn antwoord.

»Maar wat voer je hier uit?«

't Gesprek zal den lezers weinig interesseeren. Dit alleen, dat het erg, eig laat werd, dat ik op 't laatst van den slaap niet meer uit mijn oogen kon zien, dat ik eene uitnoodiging kreeg om per automobile de eerstvolgende manoeuvre mee te maken, wat ik gaarne aannam en dat ik gelukkig in mijn boekje kon aantekenen: »een brave kameraad teruggevonden«. Zoo iets doet een mensch goed in 't leven, vooral als men op zijn weg nog al eens doornen en distels heeft ontmoet — de vriendjes van vroeger vergeten ons dan zoo gauw.

'k Zou evenwel ondervinden gedurende die manoeevredagen, dat er nog meer zulke oude makkers bestonden, dat men de kwaden niet moet zoeken onder de uniform, of bij hen die ze gedragen hebben.

Doch waar dwaal ik heen met mijne gedachten, 't is één uur, en morgen vroeg moet mijn verslag nog weg. Ik kruip er onder — wel te rusten!

IV.

Rustdag. (Kampen en bivaks).

Een telegram naar de drukkerij om een estafette — ik kan zelf onmogelijk naar huis gaan er is nog veel werk aan den winkel.

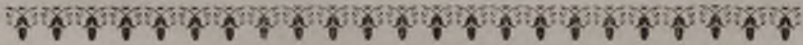

FERDINAND ARNOLDTS
Export-Sigarenenfabriek
SITTARD.

Vraagt het merk :

GENERAAL-MAJOR W. G. F. SNIJDERS

Geurige 2½ en 3 cents sigaar.

Pharmaceutisch Bureau
— Valkenberg bij Maastricht.
Eigenaar Dr. M. REIMANNS.

BREUKZALF

van Pastoor M. Beck

en BREUKBANDEN ZONDER VEER,

Bekroond met de gouden medaille en het Kruis van verdiensten op de internat. tentoonstelling van Rome 1901, met de gouden medaille en het Kruis van Eer te Ostende 1901 en met la médaille d'or, croix de Mérite, Grand Prix et Hors Concours te London en te Parijs.

Brochure met gebruiksaanwijzing gratis en franco.

Vorbereiding voor morgen niet alleen, doch vooral is het vandaag eene goede gelegenheid eens in de kampementen rond te gluren.

Ik zit vóór het hoofdkwartier, het belooft prachtig weer te zullen worden.

De officieren van den staf komen langzamerhand te voorschijn — 't is anders nog vroeg voor een rustdag.

Onder het oppeuzelen van een broodje — voor geregeld ontbijt is geen tijd — schrijf ik het slot van mijn verslag. De troepen die in *Valkenberg* gelogeerd hebben en nu naar *Gulpen* gaan, marcheeren juist voorbij en defileeren voor den Generaal die even buiten het Hôtel komt.

Daar passeert het vaandel van het regiment, allen salueeren, ook ik zet mijn manoeuvrepet af, uit eerbied voor dat schoone symbool, uit liefde voor die kleur die ons herinnert aan Haar die wij Nederlanders zoo oprecht liefhebben. Aan het Regimentsvaandel wordt dan ook koninklijke eer bewezen.

»Hebt gij al een Algemeene Order?« vraagt mij de Generaal.

»Ja wel Generaal, dank u«, geef ik ten antwoord.

»Lees die nog eens goed na en vertel uwe lezers er eens wat uit. Je weet, dat de manschappen vandaag de kampementen niet mogen verlaten. Zondag is het weer rustdag, dan is het wat anders. Ook voor 't kerkgaan is gezorgd. Je weet niet, meneer de verslaggever, hoeveel en hoe dom er gebabbeld wordt — uit onwetendheid, maar het geeft ons veel werk.

»Wat gaat ge doen vandaag?«

»Naar de kampementen, Generaal, ik hoop dan tevens nog oude kennissen te ontmoeten.«

»Vertel mij vanavond je bevinding eens, hoor!«

»Met genoegen, Generaal.«

't Is waar — er wordt veel gebabbeld. Nu de manoeuvres al hoog en droog achter de rug zijn, komt dat nog meer voor den dag.

Als alles waar was wat verteld is geworden en nog wordt van mijn paard en mijn tombade in *Vaersrade*, dan zou het beest zes beenen gebroken hebben, de schoft geblesseerd, toen op hol zijn gegaan, op denzelfden dag eens in *Osnabrück*, eens in *Aken* en nog een paar keer elders zijn opgevangen, twee dagen later in een kuil bij den *Krekelenberg* stervende zijn gevonden en desniet-

„**OLD**” Hotel **VOSSEN**
 (thans Grand Hotel Ubaghs-Vossen)
 VALKENBERG (L.)

Familie Hotel
1^e rang met groot
te Veranda, elec-
trische verlich-
ting. // // // //
Prachtig lom-
merrijk Park
met Muziektent
Vrije ligging. //

Eigenaar Jean Ubaghs-Vossen.

HOTEL CLOOT

H. DEHESELLE, Heerlen.

Hoofdkwartier van den Brigadestaf tijdens de manoeuvres.

Pensionsprijs fl. 2.50. — Table d'hôte 1½ uur.

Louis de Cloedt,

Stalhouderij

Vrijthof 39, Maastricht.

Kon. Nederl. Sigarenfabriek.

Gros **Sigaren** Détail

Goed belegen! Genrig!
 Goed brandend!

Verkrijgbaar

Aux deux Drapeaux

bij Ch. Abba, Kaarsenmarkt 4.
 MAASTRICHT.

(Verzending naar alle landen in
 speciale blikverpakking.)

Lehmkuhl & Co., Kampen.

tegenstaande mij gisteren (Woensdag)middag naar *Valkenberg* hebben gedragen — maar het verlies van de beenen stond in ieder geval vast, (1) en toen de bezoekers en toekijkers van de manoeuvre mij een der volgende dagen weer aan 't kijken en noteeren zagen, vroegen velen mij deelnemend of ik reeds nu hersteld was, ik had immers zoo'n zwaar ongeluk gehad en was gedurende een paar dagen »op Calvarie« (2) geweest?

En dan zijn er nog zoovele mannen van naam en positie zelfs die onmiddellijk geloof hechten aan al wat gezegd en verteld wordt, en die zich durven verontschuldigen met het vulgaire: »men zegt het dan toch maar.«

Er werd nu ook verteld, dat de militairen Zondag niet ter kerk mochten gaan.

En wat zegt de »Algemeene Order« voor deze manoeuvre hieromtrent?

»Op Zondag 22 September behooren alle militairen — voor zoover zij niet gestraft of in dienst zijn — in de gelegenheid te worden gesteld om ter kerk te gaan en hunne godsdienstplichten te vervullen.

Voor zooveel zij behooren tot bataljons welke op dien dag in een tentenkamp of voorpostenbivak gelegerd zijn, worden zij, die verlangen naar de kerk te gaan — zoo noodig bij gedeelten op verschillende uren — onder geleide van een officier en het noodige kader naar de kerk gebracht, en vandaar terug naar het kamp of bivak.

De Regiments-commandanten regelen een en ander, zooveel noodig in overleg met de bedienaren van den Godsdienst der onderscheidene gezindten.«

En alzoo is het ook geschied. Wij weten bijvoorbeeld, dat in *Gulpen* een afzonderlijke H. Mis is gecelebreerd voor de militairen.

Bij *Heerlen* en wel bij *Welterhuisje* is een voorpostenbivak — dat willen wij bezoeken. Zoodra mijn medehelper en secretaris is aangekomen, zullen wij een rijtuig laten voorkomen en er op losgaan.

In afwachting ga ik eens een kijkje nemen in het militaire telegraafstation.

Zooals bekend is, bestaat bij het Korps Genietroepen een

---

(1) Het »gekke beest« is sedert overleden..... uit pure schaamte van wege de boosaardigheid der menschen.

(2) Groot ziekenhuis te Maastricht.

KURHAUS 'T HUIS TER GEUL,

Beroemde Grotten.

Grand-Hôtel & Famillie-Pension.

Geneeskragtige Lucht.

Valkenberg

Limburg.

Boschrijke Wandelingen.

240 Meter hooge bergen.

LUCHTKUURROORD.

Grand Etablissement de Bains.

Table d'Hôte,

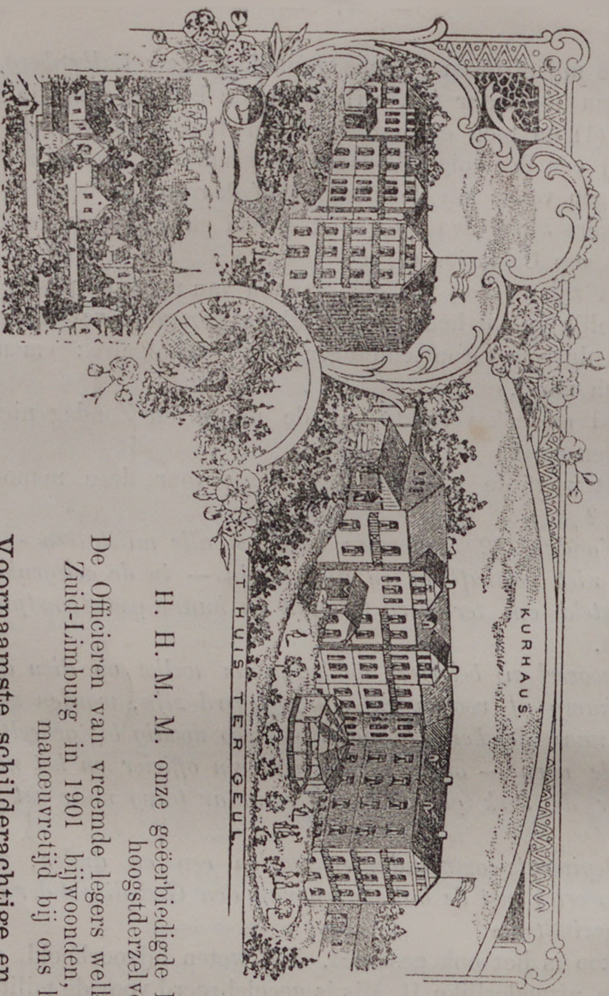
Diners et Soupers à la carte.

H. H. M. M. onze geëenbiedigde Koninginnen vereerden ons met
hoogsterzelvev' bezoek.

De Officieren van vreedme legers welke de groote Nijarsmanoeuvres in
Zuid-Limburg in 1901 bijwoonden, hebben gedurende den geheelen
manoeuvretijd bij ons hun intrek genomen.

Voornameeste schilderachtige en bij uitstek climatische ligging.

Wegens uiterst gunstige luchtgesteldheid door vele Professoren en Doctoren ten zeerste aanbevolen.

compagnie die zich speciaal bemoeit met de telegraphie en telephonie. Zij staat onder commando van den ijverigen Kapitein *Nebbens-Sterling*, die werkelijk leeft voor zijne afdeeling en reeds veel, zeer veel verbeteringen aan toestellen en aan de geheele inrichting heeft ingevoerd.

Te *Valkenberg* nu staat een wagen, een soort van omnibus; dat is de *stationwagen*, die dienst doet als hoofdtelegraafkantoor. Behalve het bedieningspersoneel bevinden er zich de volgende instrumenten in :

Een *tele-microfoon*, van *Ericsson* volkomen gelijkend op de telefooninrichting in particuliere huizen doch van eenigszins grootere afmeting.

Aan hetzelfde toestel is nog verbonden de *gewijzigde Siemens telefoon*, een toestelletje uit één stuk, dat zoo is ingericht dat als men de spreekinrichting, die aan het eene einde zit voor den mond houdt, juist de hoorinrichting (aan het andere einde) tegen het oor komt. —

Een der officieren der telegraafcompagnie was zoo welwillend ons eens te laten hooren hoe duidelijk die telefoontoestellen het gesprokene weergeven. Wij namen plaats in den wagen, de deur ging dicht en te *Gulpen* werd een 2° station opgeroepen en verzocht ons wat te vertellen

Een hartroerend verhaal uit den tijd van den Grooten Napoleon werd voorgelezen, en hoewel wij 2 Meter van het toestel af zaten konden wij duidelijk alles verstaan — zóó zelfs dat het weinig had geschied of wij hadden meegehuild met den armen jongen graaf, wiens vader daar stervend neerlag op de sneeuwvelden van Rusland — waut daarover ging het, als wij ons wel herinneren. De voordracht was bovendien onberispelijk.

Bij dit toestel behoort een telegraaf inrichting — *Morse*, zooals op de gewone telegraafkantoren wordt gebruikt. Aan den wand hangt een plankje met gaatjes, van binnen gedeeltelijk met koper bekleed. Steekt men een koperen pen in zoo'n gaatje dan zijn de twee koperbekleedingen metallisch verbonden en kan de electriche stroom passeeren. Op die wijze kan men verschillende toestellen en stations inschakelen, en is men in staat of met de telegraafinrichting of met het telefoontoestel langs denzelfden draad te werken. Die twee toestellen zijn en blijven *permanent* in den wagen.

Wil men nu een ander station oprichten daar waar geen andere stationwagen ter beschikking is, dan worden hiervoor gebruikt twee *ambulante* toestellen, een draagbaar *Morse*-telegraaf-

Café-Restaurant
Au Prince d'Orange,
Groote Staat 45, Maastricht.

Aparte zaal voor Vergaderingen.

Aanbevelend,
Hub. TILLY.

La Nouvelle Bourse

Café-Restaurant
W. SWELSEN
MARKT 75,
Maastricht.

Engelsch- en gewoon BILLARD.
UITSTEKENDE CONSUMPTIE.

HOTEL SUISSE
CAFÉ-RESTAURANT
VRIJTHOF 11, MAASTRICHT.

Aangename ligging, Centrum der stad. Déjeuners, Diners, Soupers op alle uren. Restaurant à la carte et à prix-fixe. Luchtige kamers. Matige prijzen.

Aanbevelend,
J. H. BOOSTEN.

 Hotel du Centre

Vrijthof 50 — Maastricht.

(Tramhalte.)

DISTILLEERDERIJ
HET ANKER,
J. Schefman-Bitsch.

Handel in Einnen- en Buitenlandsch Gedistilleerd.

Oude Brusselsche Poort 3,
MAASTRICHT.

CAFÉ
de Zwarte Ruiter

Antoine SATIJN,
Heggenstraat 5, Maastricht.

Specialiteit in Maastrichtsche
Oud- en Lagerbier.

toestel in lederen étui en een geniaal samengestelde telefoon-inrichting, uitgevonden door den reeds genoemden kapitein *Nebbens Sterling*.

De verbinding tusschen beide stations wordt verkregen door een kabel, die in gewone tijden is opgeborgen in een z. g. kabel-wagen waarin wij meenen, een 8-tal groote ijzeren rollen te hebben zien hangen.

Aardig is het om te zien hoe practisch en hoe primitief die draad wordt gelegd. Dan eens over een tak van een boom, dan weer aan een telegraafpaal, over een spijker aan de muur van een huis, (de draden zijn geïsoleerd) of wel voor een huis langs, onder den grond, in een onnoemlijk korten tijd is de lijn aangelegd en neemt het spel een aanvang.

Om tijdig storingen te ontdekken, worden op afstanden van 3 kilometer van station tot station, kleine tentjes van z. g. draagbaar tentmaterieel opgeslagen, waarin twee wachters voorzien van een lepeltelefoon als contrôletoestel, waken, droomen of slapen, naar gelang van de drukte en het weer. Op deze wijze heeft men niet lang te zoeken waar eventueel de fout zit.

Onschatbare diensten heeft de Leider van deze inrichting. Zijnhoogedelgestrenge is nu steeds nacht en dag in verbinding geweest met alle troepenafdeelingen. Direct verbonden met de Brigadestaven te *Gulpen*, *Heerlen* en *Sittard*, zijn deze weder in contact met de voorpostenbivaks (voor deze laatste aansluitingen zijn lichtere wagentjes ingericht ook volgens de vinding van kapitein *Nebbens-Sterling*) zoodat alle bevelen onmiddellijk konden worden overgebracht. Bovendien had de Directeur-Generaal der Posterijen en Telegraphie beslist, dat gedurende het tijdvak der manoeuvres, alle Militaire telegraafkantoren op den voet van Rijkstelegraafkantoren zouden zijn opengesteld voor het algemeen telegraafverkeer, en dat omgekeerd ook alle Rijkstelegraafkantoren wederkeerig berichten zouden aannemen voor het militaire net.

En nu naar *Welterhuisje*. Even voorbij *Kunrade* gekomen, zien wij in de verte al het voorpostenbivak dat vandaag is betrokken door het 4^e Bataljon van het 6^e Regiment Infanterie.

Wij zijn in goed gezelschap. Kapitein *Heijdenrijk* van het korps Genietroepen heeft ons het genoegen gedaan mede te rijden. Met z'n drieën stappen wij uit en treden het kamp binnen. Er is feest vandaag. De commandanten houden de jongens goed bezig. Een groote, heel groote kring is geformeerd waarbinnen volkspelen plaats hebben.

AUX PAYS-BAS

Vrijthof 17, — 17 Place d'Armes,
CAFÉ-RESTAURANT te MAASTRICHT.

VERGADERLOKAAL voor de Vereeniging „Maastricht
Vooruit” en van de Handels- en Kantoorbedienden.

WILHEM TILLY.

Chapellerie Universelle

Jos. Van der Molen

Groote Staat 27, Maastricht.

Specialiteit in fijne Heeren-
Dames- en Kinderhoeden.

CHAPELLERIE

J. L. VAN NOORDEN

Muntstraat 35,
Maastricht,

Alle mogelijke Militaire arti-
kelen als b/m kепi's, dragons,
sabelkwasten, ledergoed, enz. enz.
AAN FABRIEKSPRIJZEN.

Hotel de l'Espérance,

(vroeger Hôtel de l'Industrie)
Rue Grétry 95, tegenoverde *Statie*
Longdoz, te LUIK.

Hernieuwd en netjes ingericht. Be-
leefde, zindelijke en vlugge bediening,
ook bij nacht en ontijd; een voordeel
vooral door Marktbezoekers gewild.
Kamers met goed ontbijt van frs 1.50 af.

Lekker niet duur bier.

Fransch, Hollandsch en Duitsch.
Jacques BRAIBANT, Propriétaire.

A. Hoen-Houba,
Valkenberg,

Magazijn van Heeren-, Dames-
en Kinderschoenen, Gummi- en
Wandelschoenen, Zadelmakerij,
alle soorten paardentuig, dekens,
Reiskoffers, Sigarenpijpen, Au-
sichtskaarten, Wandelstokken.

Depot der: Mineralwaterfa-
briek «de snelle Sprong», Lans'
Extra-Stout.

Amateur Fotografie.

F. WINANDY voorheen AUG. BRUSSELER

MAASTRICHT.

Het beste adres voor alle Fotografiebehoeftigheden.
Reiscamera's. Donkere kamer gratis disponibel.

Men spreekt de moderne talen.

Speciaal huis voor Ansichtkaarten.

Collectie Foto's van de Manoeuvres.

Wij beginnen met den Bataljons-commandant op te zoeken en ons te presentereen. 't Is warempel Overste *Draaijer*, mijn oude compagnie's collega. 't Is al wel 14 jaren geleden dat wij bij de manoeuvres in Overijsel uit hetzelfde keteltje proefden, maar Zijnhoogedelgestrenghe herkent mij onmiddellijk. «*Jan Willem*» zooals hij vroeger algemeen werd genoemd door zijne kameraden, was altijd een joviale makker. Kranig officier met zijn mooien vollen baard, op de hoogte van zijn zaken, kort aangebonden, driftig zelfs, maar met een hart van goud, stond hij goed met een ieder en kon men steeds als jonger kameraad op zijn raad en hulp rekenen. *Ik* mocht hem graag en heb veel van hem geleerd. Oprecht gemeend stak hij mij dus ook dadelijk de hand toe, schudde die krachtig en zei, nog altijd op denzelfden toon als vroeger: «Welkom, kameraad, hoe maak je 't — en je vrouw, waar zit je tegenwoordig?» Ik deelde in een paar woorden een en ander mede, stelde mijn medehelper en den kapitein voor en vriendelijk werden wij uitgenoodigd te profiteeren van de gelegenheid, want er kwam wat moois.

Het «eierendragen» was afgelopen, de wedstrijd in 't voordragen zou beginnen.

Wij hoorden een jeugdig milicien kwesties van politieken en socialen aard bezingen dat het een lust was, druk gesticuleerend haalde hij van alles erbij, of het dertig of twee jaren oud was of van zeer recenten datum — 't deed er niet toe, 't was maar om 't refrein te doen en om het daverend applaus zijner toehoorders, want men begrijpt dat dit vooral de maatstaf bij de beoordeeling zou zijn.

Daarop volgde «*Kobus de Belleman*» en meerdere «komische voordrachten» die wij in den goeden ouden tijd zoo dikwijls in «*Victoria*» hebben aangehoord en bewonderd.

Wie de prijs heeft behaald, wij weten het niet — want wij hadden nog meer te doen. Wij namen afscheid van den overste, bedankten hem voorloopig en deden verder onze ronde door het kamp. Het feest ging intusschen door. Nog korten tijd — want het eten is bijna klaar.

Primitief doch practisch was alles ingericht.

Dicht bij den ingang is de officierskeuken. Met een paar potten en pannen, eenige zoogenaamde tienmanskookketels, een paar gaspijpen, een schop, een paar messen, een vleeschvork en een roerijzer hebben de mannetjes een uitstekende inrichting in elkaar gezet.

Met dat klein beetje rommel hebben zij het zoover in kor-

„Zur Stadt Aachen“

Hotel-Café-Restaurant-Dooflokaal

**J. H. Stollmans-Severens,
HEERLEN.**

Wijn, Bier en Likeuren. Puikbeste Gulpener Bieren.

Aachener Exportbier Brauerei,

(DITTMANN & SAUERLANDER) Act. Ges.

Rothe-Erde bei Aachen & Valkenberg (Limburg.)

Uitmundende Pilsener, Münchener & Lager Bieren.

J. SCHAEPKENS-VANSINTFYT Familie-Hotel, Valkenberg.

Het Hotel heeft een prachtig uitzicht van alle kamers, is naar de eischen des tijds ingericht, met groote veranda, lusttuin voor het hotel en groote Dependance.

Table d'hôte ten 1½ uur.

Pensionsprijs : fl. 2.25 per persoon en per dag.

BODERI-MAAS

Café-Restaurant du Vétodrome

nabij het Station

MAASTRICHT.

Alle soorten STEENKOLEN

Brandhout.

— *Druivenkwekerij.* —

J. A. Heuts

Café-Restaurant de la MONTAGNE

GEULEM, bij Houthem.

PRACHTIGE VERANDA.

Alle Ververschingen.

Verzameling van Versteeningen.

*Gids voor alle merkwaardigheden
uit den omtrek.*

ten tijd gebracht, dat de kok en zijn twee bijkoks thans beschikken over twee goed trekkende fornuizen van prima kwaliteit, drie aanrechtbanken en een keukentafel van onbepaalde grootte — en zullen zij straks den officieren van het bataljon een diner voorzetten dat uwe keukenmeid niet kan verbeteren, mevrouw. Heusch niet! Weet U wel dat de kok zijne studies op de kookschool heeft gemaakt en dat hij evengoed in staat is U een fijne kippenragout of een reebout voor te zetten als de soldaatjes bruine bonen met spek of een krachtige erwtensoep?

Zoo'n keuken is ingegraven. 't Is de oude zoogenaamde «drie-paskeuken.»

Maak op den grond een vierkant van drie passen lang en drie passen breed en verdeel dit in 9 vierkantjes elk van een vierkante pas. Nummer die hokjes 1, 2, 3 enz. bovenaan links beginnende zoodat dus het hokje onder 1 N° 4 wordt en onder N° 4 N° 7. Graaf nu N° 1 en N° 3 zoo diep uit dat de grootste pot of ketel die ge er op na houdt, het hengsel medegerekend, er juist in verdwijnt.

Graaf ook 4, 5 en 6 uit doch een paar decimeter dieper en maak van 7, 8 en 9 trapjes om in kuil 4, 5 en 6 te komen. Als ge nu nog met de graszoden die ge vóór het graven zorgvuldig hebt weggelegd N° 2 een paar d. M. hebt opgehoogd, en buiten langs 4, 1, 2, 3 en 6 van het uitgegraven zand een dijkje hebt gemaakt even hoog als N° 2 is geworden en dit dijkje óók met graszoden bedekt, dan is de keuken klaar. N° 2 is één der aanrechtbanken, het dijkje rechts en links en ook van voren de beide anderen, het geheele veld uw keukentafel, terwijl 1 en 3 uwe fornuizen zijn geworden.

De gaspijpen van de zijdijkjes naar N° 2 gelegd, dienen om de ketels, potten en pannen aan te hangen — en wijl de kok alleen met hout en niet met cokes stookt, dus geen last heeft dat zijn vuur uitgaat — is hij steeds op tijd klaar en kunnen de tafeldieners opdienen zoodra het *«voor den kok in den keuken»* blaast».

Van middag krijgen de heeren een goede potage à la tortue, puik gebraden fricadelle . . . en wat het menu meer vermeldt.

De eetzaal is nog primitiever. Eenige ruwe planken op eigen-gemaakte schragen dienen tot tafel, dito banken tot zitplaatsen en een eenvoudig tentje tot beschutting tegen weer en wind.

Voor servies is gezorgd, zoodat als de tafel gereed is — U zich niet behoeft te geneeren, mevrouw, alles is proper en kraak-

Behangerij, Stoffeerderij
Reinier PANS-SMEETS,
Groote Staat 40, Maastricht.

Magazijn van tapijten, gordijnstoffen, linoleum, vloerzijl,
loopers, karpetten, enz. enz.

W. SCHEFMAN-SATIJN
HUIS- EN DECORATIESCHILDER
BREEDESTRAAT 18, MAASTRICHT.

N. ROOMANS-VAESSEN,
18 Achter het Vleeschhuis
MAASTRICHT.

Beste en Goedkoopste BOTERWINKEL

Koloniale-, Vleesch- en Grutterswaren.

FIRMA JULES NIVEL
COIFFEUR-PARFUMEUR, ARTICLES DE TOILETTE
61, Grand Staat 61, Maastricht.

Hotel „Prins Hendrik”

gelegen in het VILLAPARK te VALKENBERG, dicht bij
het Rotspark en de prachtige wandelingen naar den
Plenkert en Geulem.

De Pensionsprijs is bepaald voor de maanden :
Juli en Augustus op fl. 3.00, voor de overige maanden
op fl. 2.50 per dag en persoon, alles inbegrepen.

Trinette & Marie VONCKEN.

zindelijk — U weet dat zijn de militairen, en de officieren in de eerste plaats, gewoon.

De manschappen eten uit hun keteltje — dat, zoo ik met genoeg zag, van wat handiger model is, dan het groote lompe ding van vroeger. De onderofficieren eten met de soldaten mede, zooals te velde gebruikelijk is.

Er is ook voor een cantine gezorgd — zoo iets in den aard van een tent op de ijsbauen. Het bier is goed en jenever wordt niet getapt.

Meer naar achteren staan de compagnieskarren, tweewielige huifkarren, waarin alles wat de compagnie te velde noodig heeft wordt geborgen; zelfs een tweetal braucards, schoppen, bijlen en pikhouwceelen ontbreken niet. Voor elke compagnie is zoo'n kar beschikbaar, de staf van het bataljon heeft een afzonderlijke van eenigszins ander model.

Geheel achteraan staat de patrooncaisson «voorzien» van een schildwacht, zooals ons een korporaal uitlegde.

Vóór wij het bivak verlaten, dienen wij kennis te maken met de slaappleatsen.

Sinds eenigen tijd heeft men bij ons leger ingevoerd draagbaar tentmaterieel, zoogenaamde «tentes-abris.» Ieder man draagt iets: de eene een bundel stokjes, die voorzien van blikken busjes aan een der uiteinden in elkander passen als een hengelroede, een tweede heeft een bruine linnen lap bij zich; op de compagnieskar of anders door de menschen zelf worden houten pinnen medegevoerd, haringen genoemd, omdat zij juist het model van een pekelharing hebben.

De lappen, aan de vier zijden voorzien van gaten waarin vertinde ringen, kunnen door middel van koorden aan elkander worden vastgemaakt, zoodat men één groot zeil kan krijgen zoo lang en zoo breed als men wil.

Men begint met een breedte van twee lappen eene lengte berekend naar het aantal menschen dat er onder moet slapen.

Netjes wordt het zóó gefabriceerde zeil op den grond gelegd en aan een der lange zijden door middel van de reeds genoemde haringen aan den grond vastgemaakt, waartoe gebruik wordt gemaakt van de koorden die door de vertinde gaten gaan.

Nu worden van de stokjes door eenige manschappen elk een drietal genomen en hiervan één groote gemaakt, en hiermede bij elke verbinding langs het midden het zeil gesteund, zoodat men nu heeft een schuin afdak ter breedte van één lap, dat aan een der zijden vastzit aan den grond en aan de andere zijde gesteund

C. VAN HASSELT & Co

v/h AD. BECKER

gevestigd 1856

Wijk-Maastricht, 40 Grachtstraat, Wijk-Maastricht.

STOOMKOFFIEBRANDERIJ

Groothandel in Koloniale Waren.

Gebroeders PHILIPS,

Stoomkerverij,

Sigaren en Sigarettenfabriek,

MAASTRICHT.

Fabrikanten van den beroemden Maastrichtschen Pruimtabak

Merk „Zware B“

Bekroond te Arnhem en te Amsterdam. — Gouden Medaille
Antwerpen 1894.

H. HOFFER-PIETERS

Meubelfabrikant, Roermond.

Levert in den kortst mogelijken tijd naar teekening alle soorten MEUBELLEN, in ieder gewenschten stijl. Op verlangen worden teekeningen vooraf gezonden en zijn steeds in het magazijn ter inzage. Steeds ruime keuze voorradig. — *Repareeren van antieke meubelen.*

PROMPTE BEDIENING, BILLIJKE PRIJZEN.

Aanbevelend.

E. ROOMANS-VÆESSEN

Rechtstraat 37, Wijk-Maastricht.

Maatschappij „NUTRICIA“

HANDEL in

KINDERMELK

KOLONIALE WAREN.

Systeem Prof. BACKHAUS.

Specialiteit in Koffie, Hammen, Spek en Boter.

Prijscourant op aanvraag.

Uitverkoopers flink Rabat.

wordt door de stokken, terwijl bovendien nog een roep van één lap breedte van voren afhaagt bij wijze van afsluiting.

Evenwel zet men overdag bij goed weer ook deze hangende muur weer op door een rij stokken evenwijdig aan de eerste rij.

De uiteinden van dit lange afdak worden afgesloten met de overgebleven stukken.

Onder die afdaken wordt ligstroo aangebracht, aan elk man twee dekens gegeven en het Hôtél is in gereedheid.

Wil men 's avonds de deur sluiten, dan wordt de hangende muur neergelaten door de voorste rij steunstokken weg te nemen en om niet al te benauwd te liggen opnieuw gesteund door een enkel klein stokje.

Overste Draaijer had een grooter tentje, bestaande uit *drie* stel draagbaar tentmateriaal, de andere officieren van het bataljon samen 12 stel, terwijl er voor onderofficieren en manschappen dan nog 208 stellen over waren.

Alles gezien, den Overste nogmaals bedankt, afscheid genomen, nog even een kijkje bij de groote watertonnen, het telegraafstation, óók al onder zoo'n bruin afdakje, en wij gaan verder naar *Heerlen* om eens poolshoogte te nemen van een kantonnement op een rustdag.

Zooals de lezer weet spreekt men van een kantonnement wanneer de troep bij burgers is ingekwartierd zooals vandaag o. a. te *Heerlen*.

Wat wij bij *Welterhuisje* gezien hebben is een bivak, de troepen zijn gebivakkeerd. Vroeger sliepen de menschen in zoo'n bivak in de open lucht, na de invoering van het draagbaar tentmateriaal, zooals wij gezien hebben, onder de tentes-abris.

Nog bestaat er een manier van onderdak brengen, nl. onder groote linnen tenten, men spreekt dan van een kamp of kamplement.

Wijl wij bij deze manoeuvres ook enkele van die kampen hebben gehad (te Maastricht in de Kommen, te Valkenberg tegenover het klooster, te Heerlen bij Husken en Welterhuisje, bij Nieuwenhagen en te Sittard bij Bergerhoef) zullen wij straks ook een en ander daarvan vertellen.

In Heerlen was het gezellig druk, ik geloof dat er niemand werkte, iedereen was bij de muziek.

Op de markt was een muziekkiosk opgeslagen en er was juist concert, van de stafmuziek nog wel, iets vreemds in het land der Nederlandsche mijnwerkers. Het 6e Regiment Infanterie (Brigade B)

was op het oogenblik in Heerlen, en de muziek van 't zesde heeft een goeden naam.

Om de kiosk zeer veel publiek; soldaatjes en jonge meisjes stociden dat het een lust was, onderofficieren waren in gesprek met meer deftige juffertjes of voerden voor een der cafés het hoogste woord in een kring van stevig-er-in-zittende burgers bij wie ze waren ingekwartierd. Zij voelden zich thuis, heelemaal thuis.

En de officieren — 't was haast tijd om te eten — zaten onder een borrel voor het Hôtel Cloot, babbelend over de manoeuvres. Al weer een goeden kennis ontmoet, handen geschud, gelachen van pure pret na zoo'n tijd weer iets van elkaar te zien en te hooren.

Ziet, bij zulke ontmoetingen, krijgt het leven dubbele waarde, al het leed, alle moeite en zorgen worden vergeten en op de eerste vraag van den vriend, dien ge ze plotseling weer ziet, hoe ge het maakt — luidt steeds eerlijk gemeend en hartgrondig: «Best kerel, en hoe gaat het met jou?» »

't Bleef niet bij één handje, er moesten er meer gegeven worden, veel meer zelfs.

«Zeg, vraagt mij een kapitein, je zit daar in *Valkenberg* zoo dicht bij 't vuur, zou er van nacht alarm geblazen worden?»

Zoo'n alarm is de cauchemar van alle manoeuvreerende menschen. Als men het woord maar noemt wordt de heele boel zoo stil als een muis. 't Is dan ook alles behalve prettig om na een vermocienden dag nog eens weer 's nachts uit zijn bed gehaald te worden om een uur of zes te marcheeren en te vechten.

Met een gerust geweten kon ik den braven makker verklaren dat ik er officieel niets van wist, doch dat er m. i. geen sprake van was, vóór de troepen meer geconcentreerd waren.

Immers zoolang de Leider nog afhing van bijzondere middelen van vervoer, van de spoorwegen dus, zou hij zich wel wachten hals over kop een extra nachttrein te vragen, en dit zou toch noodig zijn; let eens op: een deel in Maastricht, een deel in Gulpen, een deel in Sittard en een deel in Heerlen, haal dat boeltje in den nacht eens bij elkaar — en het alarmeeren van een enkel kantonement zou absoluut geen nut hebben en het lag dan ook niet in de bedoeling van den Leider om doodmoede menschen zonder eenig nut uit de veeren te halen.

Alleen zij die ter beveiliging dienen, moesten den vijand, die óók op voorposten is, 's nacht bezighouden, «de tegenpartij noodzaken tot waakzaamheid en activiteit», zooals de officieele term luidt.

In de kantonnementen mogen vijandelijke afdeelingen niet komen; «wanneer zij zich daar vertoonen, zij het bij toeval, kunnen zij, indien daartoe gelegenheid bestaat, op last van den Kantonnements-commandant worden vastgehouden, tot de manoeuvre is afgevoerd», zoo luidt de desbetreffende order.

Zooals overal in Zuid-Limburg het geval is, is een ieder tevreden, de soldaatjes over hunne gastheeren, en deze weer over hunne gasten. De Limburgers zijn vriendelijke en gulle luidjes, en de Jantjes heusch niet zoo ruw en kwaad als de booze wereld wel denkt.

Welke praatjes er ook mogen gaan, er is geen kwestie van beboeting, van proces-verbalen of iets dergelijks.

Liet al eens hier of daar iets te wenschen over — een enkele visite van een der stafofficieren en de kwestie was geregeld.

Goddank wij zijn in Valkenberg terug. De heer Verwey, den ouden kameraad waarover ik het reeds gehad heb, die thans in automobielen doet, is van een paar toertjes teruggekeerd — en afgesproken wordt den volgenden dag per automobiele den slag bij *Ubagsberg* bij te wonen. —

Vóór ik naar bed ga nog iets over de tentenkampen.

In de kampen bij Maastricht, bij Valkenberg, bij Sittard, ten noorden van Heerlen zijn tentenkampen opgeslagen, zij dienen thans voornamelijk ter ontlasting van de burgers, die *al* de militairen niet zouden kunnen herbergen.

Zoo'n tent is een rond linnen huisje, zeer sober van vele gemakken voorzien en simpel in elkaar gezet.

Een voorname rol speelt bij het opzetten en staande houden van de tijdelijke woning de z. g. *standaardjan*, een lange paal waarom een geweerrek en kapstok, die dient tot eenige pilaar. Het schuine dak van de tent loopt in den nok uit in een z. g. *druif*, een houten klos met holte van onderen, en aan de buitenzijde blauw geverfd. In die holte wordt de standaardjan gestoken en daarna rechtopgezet. Een viertal sterke lijnen, goed vastgenaaid aan het dak, worden door evenveel manschappen gespannen en door middel van de reeds genoemde haringen aan den grond vastgemaakt, zoodat het stel voorloopig staat. Tusschen deze vier scheerlijnen zijn op onderling gelijken afstand kleinere lijnen aangebracht die eveneens worden gespannen en aan den grond vastgehard, zoodat thans het dak den vorm van een kegel heeft gekregen. De basis van dien kegel is ongeveer 8 d. M. van den grond. Voor de afsluiting van die 8 d. M. dient de staande (beter hangende) linnen

muur. Op één plaats kan de muur over de geheele hoogte worden geopend, te zelfder plaatse een gedeelte van het dak ook; beide vormen de deur.

Eene goede hoeveelheid ligstroo, de noodige dekens en de ransel maken samen de slaapgelegenheid uit; straalsgewijze liggen de mannetjes op hunne legerstede, de voeten naar den standaardjan gekeerd.

Ook waschblikjes zijn meegenomen om behoorlijk toilet te kunnen maken — en lekker slapen in zoo'n zestienmantent! M'n lieve meneer, je zoudt er voor in dienst gaan om dat eens mee te maken. Er is ruimte genoeg, vooral nu er maar elf man in elke tent logeeren.

De subalterne officieren hebben elk een eigen tentje, wat kleiner doch gevoerd, wat niet te versmaden is bij regenachtig weer. De hoofdofficieren hebben een van grooter model, waarin een slaap- en een zitvertrek.

Netjes in rijen worden de tenten opgeslagen. Elke compagnie houdt er een eigen straat op na, de compagniestraat, en de gemeentereiniging laat in die straten niets te wenschen over. Ieder oogenblik worden de jantjes bijeengeroepen, om zoogenaamd «stroo-tjes te rapen». Al wat niet in de straat behoort te liggen wordt opgeraapt en weggebracht.

Keukens als in de voorpostenbivaks zijn gegraven, voor een behoorlijken «cour», alias latrine is gezord, over voeding en spijsvertering valt dan ook niet te klagen.

Wie nog meer wil weten van die «gemakken» schaffe zich de «*Oprechte Maastrreechter Almanak*» van het jaar 1902 aan, waarin een aandoenlijk verhaal met keurige schets voorkomt van een paar schoonen die te dicht bij den primitiven «Abtritt» waren gekomen.

Overigens is alles als wij bij Welterhuisje hebben gezien; karren en wagens, patrooncaissons en schildwachten hebben ook hier hunne plaats. De cantine — hier een hoofdofficierstent zonder tusschenschot, zorgt voor een goed glas oud — doch wat het voor naamste is: men leeft in zoo'n tentenkamp in volle pais en vrede. De vijand zou hier evengoed als in de kantonnementen een bordje met «verboden toegang» vinden. Op 't oogenblik slapen dan ook allen — behalve de kleine politiewacht — als rozen. Ik zal probeeren hetzelfde te kunnen doen in de «dépendance» van «l'Empereur» die niet op mij gerekend had, doch mij ook niet op straat wilde laten logeeren.

En morgen in de tuf-tuf!

Hoofdkwartier 19 Sept. 's avonds 11 uur.

E E N O N G E L U K.

Er is een ongeluk gebeurd. Bij *Strucht* in de nabijheid van *Schin op Geul* is een kapitein die een uitstapje maakte per fiets om de voorposten te bezoeken, tegen een bespannen voertuig gereden.

Z. Ed. Gestr. viel en ontwrichtte zijne schouders.

Per renbode op de hoogte gesteld liet Generaal Snijders, die met zijne officieren juist aan tafel zat, toen het bericht kwam, onmiddellijk een der aanwezige automobielen komen om den patiënt te halen.

De heer Verwey uit den Haag, agent eener automobielen société-anonyme, over wiens welwillendheid en werkzaamheden ten opzichte der manoeuvres ik straks meer zal vertellen, vloog met zijn car naar de plaats des onheils.

De patiënt was echter afgereisd.

Waarschijnlijk is hij thans in het Militair Hospitaal te Maastricht.

Zijn naam is nog niet bekend aan het hoofdkwartier, nadere bijzonderheden evenmin.

Onze welgemeende deelneming en tevens onze innige wensch, dat „de brave Kapitein” zoo spoedig mogelijk „zijne compagnie moge rejoigneeren”.

11.50. Wij vernemen juist, dat de Kapitein is de Officier van Gezondheid 1^e klasse Walraven uit Middelburg.

Z. Ed. Gestrenge maakte een dienstbezoek aan de voorposten. Naar wij vernemen zal de dokter spoedig hersteld zijn.

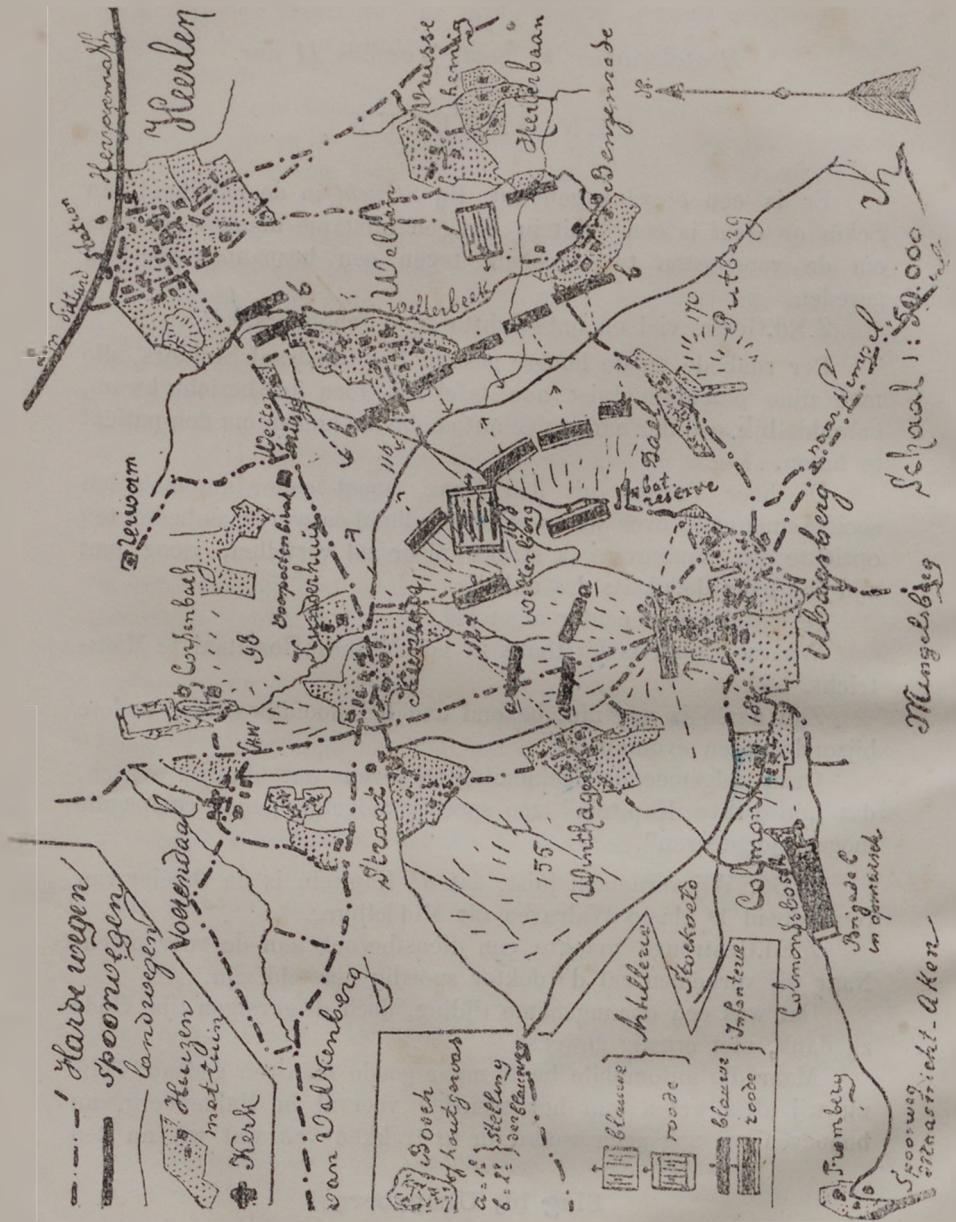
Dat was een onaangename tijding, doch de gevolgen zijn, Gode zij dank, niet ernstig geweest. —

Maar die automobile heeft maar goede diensten gedaan. Zelfs nu wij alles weten van het treurige voorval in Valkenberg, nu behoeven wij nog geen woord in te trekken van wat wij na den

Slag bij Ubagsberg

schreven. Dit luidde als volgt :

«Een automobiel — wie dit machien alleen kent van de schrik die het op den weg onder kippen en dames veroorzaakt, heeft geen

De Slag op den Weltenberg.

flauw begrip van het groote nut dat iedereen er van kan hebben.

Snelle verplaatsing! Hoe is 't mogelijk dat men in onzen tijd van vliegmaachines, daar nog gemoedsbezwaren tegen heeft.

Wat zou er van ons beknopt verslag over de manoeuvre van Vrijdag, dat wij in de laatste editie nog konden geven, gekomen zijn, zoo wij geen automobiël hadden gehad. De heer Verwey die te Valkenberg in het hoofdkwartier logeert, en twee automobielen ter beschikking der manoeuvreerende troepen heeft gesteld, waarvan één speciaal voor den Leider, bracht ons naar Ubagsberg; te voet woonden wij de verschillende gevechten bij en keerden te 2 uur per automobiël over Simpelveld naar Gulpen en Maastricht terug, om dáár op ons bureau het beknopte verslag te schrijven — en reeds te half vijf konden wij den Generaal en de overige officieren van den Divisiestaf te Valkenberg een exemplaar ter hand stellen. Ook een record dus! Maar dank zij de automobiël.

Dat beknopte verslag luidde :

Vrijdag 20 September.

De manoeuvre van heden bestond uit twee verschillende gevechten.

Een om het dorp Ubagsberg en een tusschen Welten en Weltenberg.

Het eerste gevecht tusschen half 9 en 9 uur te Ubagsberg plaats. De rooden uit Wylré gekomen, vormden de aanvallende partij. Zij waren over Fromberg en Colmond naar Ubagsberg getrokken, terwijl twee andere brigades een uit Sittard en een uit Heerlen zich naar Vrouwenberg moesten begeven om daar stelling te nemen.

De commandant der blauwe partij had o. i. een fout begaan door zijn troepen, waarvan het eene deel te Sittard en het andere te Heerlen gelegen was, te gelijktijd en afzonderlijk af te laten marcheeren; hij had niet moeten vergeten dat die van Heerlen het dichtst bij den vijand stonden *en geen artillerie had*; die van Heerlen sloeg bovendien een voor hun nadeeligen weg in, marcheerde te vroeg af, zoodat ze tegen het denkbeeld van den Leider in, Ubagsberg hadden bezet, vóórdát de roode partij aanwezig kon zijn. Hierdoor ontstond een dorpsgevecht, dat in werkelijkheid langer dan een dag kon duren en in vreedestijd niet te imiteeren is.

Daarom gelastte de Leider de blauwe partij terug te trekken naar Heerlen en opnieuw den strijd te beginnen, waar *toevallig* de troepen uit Sittard waren aangekomen.

IN DE GOUDEN KLOK.
H. OFFERMANS-BAUMANS
Spilstraat 10, Maastricht.

Cravatten, Foulards, Zakdoeken in alle soorten en prijzen.
Heeren en Dames Ondergoederen, Wollen en Katoenen
Kousen en Sokken, Sporthemden, Tricots, enz.

Groote sorteering Handschoenen, Corsetten en Rokken.

HOTEL M. STEVENS,
Houthemerweg, Valkenburg.

Uitstekend Pension aan billijke prijzen
schoon gelegen in de onmiddellijke nabijheid van al de
merkwaardigheden van Valkenberg en omstreken.

SCHOON PAVILJOEN.

Fabrikant in
dames-, heeren- & bébé's luxe-schoenen
FIRMA A. BURGERS-STASSAR
GROOTE STAAT 42
M A A S T R I C H T.

Handel in alle soorten schoenen, guêtres, jambières
en **OVERSCHOENEN.**

W. WEUSTEN-TUBÉ
GEULEM (Berg & Terblijt.)
Café-Restaurant

DE KOEPELGROT.

Uitstekende dranken, Mooie
vergezichten op de Koepelgrot en
omstreken. Alle ververschingen.
Ruime varanda. *Matige prijzen.*
Bediening door de eigenaars zelf.

Jos. CABO

Rijtuigverhuurder
H O U T H E M
naast Hotel Cuijpers-Linssen.
Billijk tarief.

Deze hadden toen ze te Amstenrade waren een telegram ontvangen van den commandant om niet naar Vrouwenberg te gaan, maar op te trekken naar Ubagsberg.

Meenende dat de Heerler-brigade reeds te Vrouwenberg zou zijn, ging hij niet binnendoor naar Ubagsberg, doch volgde den weg naar Heerlen om des te gemakkelijker deze brigade de hand te kunnen reiken.

Het gevecht ontspoon zich nu tusschen Welten en Weltenberg. De manoeuvre had een prachtig verloop. De blauwe partij voerde op onberispelijke wijze den aanval uit. Haar hoofddoel was den linkervleugel van de rooden te omvatten, wat zeer zeker zou geschied zijn zoo de stelling van de rooden niet bijzonder sterk, ja zelfs door den Leider als niet te nemen was verklaard. Geen wonder, want de verdediger had zijn stelling genomen op den oostelijken rand van den Weltenberg, terwijl de aanvaller in de diepte (80 Meter) stond.

Wat keken de heeren ! De meesten waren nog niet op adem, en nu reeds de gedrukte krant met *alles* er in.

Natuurlijk beloofde ik een uitvoeriger relaas.

Den volgenden dag kon ik het gebeurde dan ook aanvullen met nog eenige bijzonderheden :

Nog een en ander over manoeuvres van Vrijdag zoo luidden deze :

Eene roode partij (vijand, kenbaar aan hunne witte banden om het hoofddekseel) zijn bij Borgharen over de grens getrokken en marcheeren in de richting van Aken. Te Margraten is in den avond van Donderdag de hoofdcollonne aangekomen ; de voorhoede betreft voorposten te Gulpen. Ter dekking van de linkerflank der collonne had eene linkzijd-collonne onder overste Harms het Geuldal gevolgd en 's avonds Wylré bereikt, daar posten uitgezet, naar de zijde van *Heerlen*, waar blauwe troepen gesignaleerd zijn, terwijl de hoofdcollonne zorgt voor de bewaking elders. Men is voornemens Vrijdagmorgen den blauwen vijand in zijne stelling aan te vallen. Wie is die vijand ? Het zijn de blauwen uit eigen land, die toen zij hoorden dat de tegenpartij bij Borgharen de Maas was overgetrokken het geraden achtte terug te trekken uit hunne stellingen langs die rivier. Zij hadden n. l. de Maas trachten te verdedigen van Maas-tricht tot Maesijk toe. Nu zijn ze teruggetrokken en wel tot Wahl-Wylré achter Gulpen waar zij eene sterke stelling zullen inrichten tot verdediging der toegangswegen naar Aken, de rechtervleugel dier stelling bevindt zich bij Bosschenhuizen. De blauwe troepen die het meer noordelijke gedeelte van de Maas hebben verdedigd

zijn teruggetrokken op Sittard en Heerlen; in elke plaats is eene brigade. Deze macht wil de commandant onzer troepen ook ter beschikking hebben. Hij gelast hen daarom morgenochtend (Vrijdag) af te marcheeren en positie te nemen *achter* de genoemde stelling en wel bij *Vrouwenberg*.

Jammer, wij zeiden het gisteren reeds, dat de beide brigades te gelijk moesten afmarcheeren, de brigade Heerlen had geen kanonnen, zij stond moederziel alleen, het dichtst bij den vijand, kon dus het eerst in actie komen met eene partij die *wel* artillerie had en zou dus veel kans loopen in de pan gehakt te worden. Bovendien wilde de Heerler-brigade nog marcheeren van Heerlen over Kunrade en Ubagsberg naar Vrouwenberg, en juist die marsch kon haar veel kwaad doen, omdat zij als het ware bij den vijand in den val liep. Immers de roode troepen bij Wylré hadden de opdracht gekregen om over Fromberg en Colmont op Ubagsberg te marcheeren als linkerflankdekking van de hoofdecolonne, die den vijand te Heerlen wilde aanvallen ten einde te zorgen dat hij geen verbinding kon krijgen met zijne vrienden te Bosschenhuizen.

De blauwe troepen uit Sittard, die — zoo die te Heerlen hen hadden ingewacht — eene fameuze tegenpartij zouden gevormd hebben, doch nu zeer zeker te laat zouden zijn gekomen om die van Heerlen van een gewissen ondergang te redden, waren voornemens een beteren weg te volgen, n.l. over Heerlen en Benzenrade naar Vrouwenberg. Zij ontweken dus als 't ware den vijand om zooveel doenlijk intact te kunnen blijven tot zij achter de verdedigingsstelling bij Vrouwenberg waren aangekomen.

Des Vrijdagsmorgens dus is alles in vollen gang. De Heerler-brigade had ver vooruit voorposten uitgezet n.l. bij Kunrade en bij Ubagsberg. Hier stond een voorposten-dedachement dat dan ook reeds spoedig de nadering van den vijand vermeldde. Het kwam bij Ubagsberg tot een treffen. In Heerlen was een bataljon blauwen achtergebleven om de brigade Sittard af te wachten. De blauwen waren dus erg zwak. Zooals wij gisteren in 't kort reeds meldden, ontwikkelde er zich een dorpsgevecht, dat niet alleen moorddadig, doch van langen duur kon zijn, maar in geen geval te imiteeren is in tijd van vrede. Immers van huis tot huis wordt gevochten.

De Ubagsbergers zouden de vechters zien aankomen!

Bij dit gevecht stonden de roode troepen ten slotte in den noordrand van het dorp Ubagsberg, de drie blauwe bataljons op vrij open terrein hiertegenover. Deze positie, door *a* in de schets aangegeven, was onhoudbaar.

De Leider deed daarom de oefening staken, en de Heerlertroepen, die toch geheel alleen moesten optreden, wjl die van Sittard nog niet aangekomen waren, terugtrekken op Heerlen, ten einde opnieuw te beginnen.

De brigade Sittard, op marsch naar Heerlen, zooals wij weten, ontving te Amstenrade het volgende bericht :

»De vijand rukt ten aanval tegen mijne stelling op.

Marcheer met de onder uwe bevelen staande troepen naar Ubagsberg en werp u van daar uit op 's vijands buitenvleugel.”

Eerst was de commandant dier brigade voornemens geweest binnendoor over Voerendaal naar Ubagsberg te marcheeren, maar later dacht hij : »neen, 't is beter dat ik over Heerlen ga. want die andere brigade (Heerlen) die zooveel dichter dan ik bij Vrouwenberg staat, zal daar al wel wezen. Ga ik nu over Voerendaal dan loopen wij elkander mis, en daarom ga ik over Heerlen, om mijn kameraad, zooals men dat noemt, »den hand te kunnen reiken; samen kunnen wij dan op Ubagsberg aangaan”.

Dat was een zeer gelukkige zet van dien brigade-commandant, want nu kwam hij, door het terugzenden der Heerler brigade naar Heerlen, juist aan, toen deze opnieuw den aanval *zonder artillerie* wilde beginnen.

De toestand veranderde daardoor geheel en al. Thans waren de blauwen sterk. Doch de rooden waren hen voor in het nemen eener goede stelling. De blauwen ontwikkelden zich van Welten tot Benzenrade, de rooden hadden gelegenheid stelling te nemen aan den oostelijken rand van den Welterberg.

Prachtig stond de roode artillerie daar op hoogte 168 — te 9 u. 20 reed zij op en even voor 10 uur dreunde reeds het eerste paar schoten, teekende dat op infanterie geschoten werd. De infanterie had spoedig 3½ bataljon in eerste linie, terwijl 1 bataljon achter den linkervleugel stond voor ondersteuning tegen een omvatting dier vleugel, en 1¼ bataljon in reserve lagen.

De blauwen hadden 5 bataljons in 1e linie, 2 bataljons op hun rechterflank, waarmede zij eene omvatting van den vijandelijken linkervleugel wilde beproeven en 1 bataljon in reserve achter hun linkervleugel, deze 2e stelling der blauwen is op de schets door *b* aangegeven. Rechts zou het hoofdtreffen dus plaats hebben, links zou slechts gedemonstreerd worden.

Het is half elf. Eén enkel schot der artillerie. Het beteekent: men neemt vijandelijke kanonnen onder vuur; geen wonder dat de rooden dit deden. De blauwe artillerie stond geheel ongedekt op den weg van Heerlen naar Benzenrade,..... en voerde daar ge-

ruimen tijd niets uit. Een prachtig doel voor de roode kanonniërs. Al spoedig maken de scheidsrechters dan ook uit dat de blauwe artillerie voor een groot deel onbruikbaar is geworden; daarmede is veel verloren van de kracht der blauwen. Het geldt echter land en goed te verdedigen en dan *moet* men of men wil of niet. Daarom tegen de stelling op.

Het is half twaalf. Ook de blauwe infanterie krijgt ervan langs. Deboucheerende uit Benzenrade in gevechtsformatie hooren wij wederom 2 schoten van de roode artillerie. Er wordt op de blauwe infanterie gevuurd.

't Is een prachtig gezicht. Wij staan op den Weltenberg bij den Divisiestaf op hoogte 168 en zien daar geheel in de diepte de blauwe troepen uit alle hoeken en gaten komen. Kijk, daar gaat een bende over den weg Heerlen—Mingelsberg, het zijn de troepen die de omvatting moeten verrichten.

De roode infanterie vuurt er echter duchtig op los. 't Is 11.45 geworden.

De onverzwakte roode artillerie, die een prachtige artilleriestelling heeft, laat wederom een boemboem hooren. Zij schieten op *alles* van den vijand, hare stelling was dan ook onverbeterlijk.

Steeds naderen de blauwen sprongsgewijze onder hevig vuur van de rooden die rustig boven liggen en denken: mannetjes, daar beneden hebben jullie praats, maar kom eens boven.

11.50. Slechts 150 M. staan beide partijen van elkander af, doch de blauwen moeten een 50 Meter hooge steilte op.

»Onmogelijk!« zegt de Leider. Een signaal weerklinkt, nog een, en nog een en de manoeuvre, de slag om den Weltenberg is al weergedaan. 't Was een der meest interessante die wij tot nog toe gezien hebben. De uitslag maakten wij gisteren reeds bekend. Ondanks het flinke optreden van de blauwe troepen, is het hun toch niet gelukt de stelling der rooden te nemen, omdat deze *te sterk* was.

. . . . .
»Ieder aanvoerder«, zoo waarschuwt de Leider in zijn Algemeene Order, »behoort er van doordrongen te zijn dat de taak van zijne afdeling een deel is van die der geheele macht; dat hij daarom in aansluiting en verband met de overige troepen behoort te handelen, *en dat alleen onderlinge samenwerking van allen tot hetzelfde doel*, aan het gevecht de eenheid en de kracht kan geven die voor het verkrijgen van het vuuroverwicht onmisbaar zijn, en zonder welke op een gunstigen afloop van den strijd niet valt te rekenen«.

Wat voor het gevecht waar is, kan ook gelden voor andere tactische operatiën. Het afzonderlijke optreden der beide brigades blijft de hoofdfout van den dag.

Waren beide partijen op elkander gestooten als den 20^{en} plaats had gehad — van die drie kanonnenlooze bataljons was niet veel terecht gekomen.

Het weer was wederom prachtig — veel publiek was uit *Heerlen*, zelfs uit *Maastricht* en verder komen aanhollen om het buitengewoon schouwspel te bewonderen.

De schadevergoedingscommissie en hare trawanten, de *maré-chaussee*, deden goed hun best.

Zelfs werd ik bijna bekeurd wegens het vernielen van *twee* knollen en *een* vierkante decimeter stoppeland.

Veel beteekent de aangebrachte schade dan ook niet.

De Commissie die erg bang was voor het uitbreken van den oorlogstoestand, heeft zelf moeten erkennen, en de Leider heeft zulks kunnen seinen aan den Minister van Oorlog, dat de schade weinig zou te beteekenen hebben, (1) en wat ons nog meer interesseert dan wat omgetrapte stoppels: »de gezondheidstoestand van de troepen laat niets te wenschen over«.—

VI.

De slag bij Eys.

21 September 1901.

Per spoor naar *Wylré* — te voet over den Rendsberg (pots-tausend wat een hoogte!!) — naar *Eijserheide* en *Mingelsberg*.

't Beloofde goed heet te zullen worden. Zoo'n echte najaars-hitte, nog onverdragelijker dan midden in 't hartje.

Wij hebben vandaag iets speciaals in 't vet.

De algemeene veronderstelling luidt als volgt:

Een Rood legerkorps (vijandelijk land) rukt uit het zuiden over Verviers naar de Nederlandsche grens op: de voorste afdeelingen hebben deze zelfs reeds voorgetrokken.

---

(1) Wij vernemen dat de geheele schade door de manoeuvreerende troepen aangericht, voor de geheele manoeuvre slechts fl. 800.— bedraagt.

De Slag bij Eijs. — 21 September 1901.

De blauwen zijn in opmarsch uit het Noorden naar Zuid-Limburg.

Den 20^{en} s' avonds is overste *Harms* met een brigade rooden sterk

6 bataljons infanterie
2 escadrons huzaren
1 afdeeling veldartillerie
en 1 sectie genietroepen

door de roode hoofdmacht die den volgenden dag over *Aubel* en *Stenaken* naar *Gulpen* wil marcheeren, *vooruitgeschoven* naar de *Geul* om de bruggen over dit riviertje bij *Wittem* en *Wylré* vast te houden. De roode legercommandant wil zeker zijn dat hij die overgangen kan gebruiken als hij met zijn hoofdmacht verder naar het Noorden wil oprukken.

Toen de brigade te half zes 's avonds te *Gulpen* aankwam vernam overste *Harms* dat eene uit Infanterie, Cavalerie en Artillerie bestaande blauwe vijand reeds in *Heerlen* zat.

Wat hij niet weet — maar wij die óók bij de blauwen een kijkje nemen — is : dat de blauwe hoofdmacht te *Sittard* is gelegerd, doch wegens de vermoeyenissen van de vorige dagen niet vóór morgen (21 September) de marsch zuidwaarts kan voortzetten, en dat de *versterkte* brigade van *Vlierden*

bestaande uit 8 bataljons infanterie
3 escadrons huzaren
6 bataljons veldartillerie
en 1 sectie genietroepen c. a.

vooruitgeschoven is tot *Heerlen*, en dat deze de opdracht heeft gekregen morgen (21 September) vroeg de rivierovergangen bij *Wylré* en *Wittem* te bezetten.

Kolonel van *Vlierden* die met zijne groote brigade te half zes 's avonds te *Heerlen* aankomt hoort daar dat de rooden *Wylré* reeds hebben bezet. —

Goede raad is nu duur. De rooden al te *Wylré* — wie weet waar zij nog meer zitten, denkt de Kolonel.

In ieder geval moet hij den volgenden dag op marsch, en de bruggen zien te hernemen.

In overleg met zijn stat geeft hij 's avonds nog het volgende *marschbevel* voor den volgenden dag uit:

3e Divisie Infanterie.
BRIGADE A.
N° 45.

Stafkwartier HEERLEN,
20 September 1901
6^{oo} n.m.

Marschbevel voor 21 September 1901.

Voorhoede.

Kolonel **Evenwel**
 I en III
 6 R. I.
 1 2 5 = 2 afd. van
 2 R.H. = vieren.
 1 Sect. 3 Veld-Comp.
 K. G. T.
 * 1 Sect. V. P. A.
 800 m.
 Hoofdmacht
 (tevens marschorde)
 8 huzaren.
 II
 6 R. I.
 I
 3 R.V.A.
 9 gemarkeerde batter.
 IV
 6 R. I.
 II
 3 R. I.
 IV
 3 R. I.
 I
 3 R. I.
 III
 3 R. I. — 1 Comp.
 * 1 Sectie V. P. A.

300 m.

Achterhoede.

1/2 Comp. III en 4 huz.
 3 R. I.
 * Treinen.
 * Bedekking 1/2 Comp.
 III en 4 huzaren.
 3 R. I.

- 1° De vijand heeft *Wijtre* bezet.
- 2° De brigade zal morgen de *Geulovergangen* bij *Wijtre* en *Wittem* bezetten.
- 3° De brigade marcheert morgen ten 8^{oo} v. m. van het verzamelpunt bij *Welter Huisken* over den *Welterberg* naar *Mingelsberg*.
- 4° De cavalerie der voorhoede marcheert ten 6.30 v.m. af en zal zoodra mogelijk berichten op en waar de vijand Oostwaarts van *Wijtre* stelling heeft genomen en met hoeveel troepen de vijand den overgang bij *Wijtre* en c. q. ook die bij *Wittem* bezet heeft.
 Zij verkent de strook begrepen tusschen de lijnen *Heerlen—Valkenberg* en *Simpelveld—Mechelen*.
 Zoodra de voortroep is gemarkeerd door de lijn van de voorposten, zullen deze lasten op aanwijzing van den voorpostencommandant naar de marschlijn aansluiten en hun plaats in de marschcolonne innemen.
- * 5° Munitietreinen blijven te *Heerlen* gereed tot den afmarsch.
- 6° Ik bevind mij bij den hoofdtroep van de voorhoede.

De Brigade-Commandant,

(get.) C. P. J. VAN VLIERDEN.

Wij geven dit «marschbevel» deze keer in extenso, om ook eens met zoo'n officieel document kennis te maken.

Eene kleine toelichting zal niet overbodig zijn.

De verschillende punten 1. 2. enz. zijn in het voorschrift op den Velddienst aangewezen, zelfs de volgorde; men heeft maar in te vullen.

In de marge links staat als 't ware geteekend, hoe men den volgenden dag zal marcheeren.

Voorop, als voorhoede, marcheeren onder Kolonel *Evenwel* 2 bataljons (het 1° en het 3° bataljon van het 6e Regiment Infanterie). De weg is in punt 3 aangegeven. Het doel is *Wijlré* en *Wittem*, doch Kolonel *van Vlierden* wil weten of de vijand misschien ook Oostwaarts van *Wijlré* stelling heeft genomen en heeft daarom in punt 4 gelast dat het 1° 2° en 5° escadron huzaren (van het 2e Regiment) die bij de voorhoede zijn ingedeeld, den volgenden morgen te 6.30 onmiddelijk vooruit zullen gaan om die kwestie te onderzoeken, en Zijnhoogedelgestrenge e. q. zoodra mogelijk te onderrichten.

Bij de voorhoede is tevens gevoegd één sectie genietroepen.

Dit is noodig omdat de mogelijkheid bestaat dat de vijand versperringen heeft aangebracht die verwijderd moeten worden, bruggen heeft vernield die dienen hersteld te worden — kortom dat de weg vrij moet gemaakt worden voor de hoofdcolonne die nu volgt, als wij de verbandplaatsafdeeling, die bij de manoeuvre slechts denkbeeldig is, ten minste niet medetellen. (1)

Die afdeeling behoort ook bij de voorhoede, omdat deze het eerst in 't vuur zal komen, en dus terstond geneeskundige hulp zal behoeven. Om echter niet in eens alle verbandmiddelen met den aanleve van dien te gebruiken is ook nog een deel bij de hoofdcolonne gevoegd.

De »marschorde« en margine geeft verder duidelijk aan hoe de colonne is ingedeeld, welke afstanden er tusschen haar en de voor- en achterhoede worden onderhouden.

De rooden hebben intusschen ten noorden van de Geul hunne voorposten uitgezet, ter hoogte van *Elkenraad* en *Eyserhede*, en den volgenden morgen, te 9 uur, moeten zij zóó stelling hebben genomen, als zij menen dat noodig zal zijn tot vervulling van hun taak.

Die negen-uur-kwestie zou in de werkelijkheid natuurlijk niet bestaan, doch is nu door den Leider vastgesteld omdat een deel

---

(1) De denkbeeldige afdeelingen zijn met een * geteekend.

der blauwen uit Sittard naar Heerlen per trein moeten vervoerd worden, en tevens een deel der rooden uit Maastricht naar Wylré moeten rijden, eveneens per trein. Ontijdig beginnen of te laat stelling nemen zou de oefening in de war kunnen gooien.

Nog heeft overste Harms, die vermoedelijk een aanzienlijke tegenpartij verwacht, en niet zeker schijnt te zijn — hij is in 's vijands land — bij eene eventueele terugtocht van de bruggen bij Wittem en Wylré gebruik te kunnen maken of er genoeg aan te hebben, aan den Geniecommandant opgedragen tusschen beide overgangen een hulpbrug te slaan over de Geul, zoodat de twee kunstwegen Gulpen—Wittem en Wylré—Wittem verbonden worden.

Wij zullen straks zien hoe die brug er uitziet en dat zij werkelijk goed te pas is gekomen.

Wij zijn dus van Wylré te voet in Elkenraad aangekomen, juist op 't oogenblik dat de rooden hunne stelling gaan innemen. De voorpostendetachementen worden vervangen door heele bataljons. Het gevechtveld zal, althans voorloopig zijn tusschen Elkenraad—Eijserheide en Mingelsberg want hier (te Mingelsberg) zijn de blauwen reeds aangekomen.

't Is 9 uur. De roode infanterie wordt opgesteld:

2 bataljons bij Elkenraad.

2 » » Eijserheide.

2 » » er achter in reserve bij de Eijser-

bosschen.

Bij Elkenraad is al heel gauw van de roode artillerie eene batterij in stelling gekomen, zonder zelfs den vijand nog te hebben gezien, als of zij zeggen wou: »zie zoo jongens daar staan we, wie onze partij wil aanvallen, *moet* hierlangs, wij blijven staan, vriezen wij dood, dan vriezen wij dood.

Twee blauwe batterijen worden nog op hoogte 188 ten noorden van Eys opgesteld. Die krijgen er straks zóó van langs, dat het hun nog lang zal hengen.

9.15 — De blauwe bataljons zijn in hunne stellingen. Wel was er bij Elkenraad voor korten tijd één bataljon zoek — maar Goddank — het komt gauw weer terecht.

9.30 — 't Duurt lang — er gebeurt nog niets, 't is ook zoo warm! Als 't bij de bespreking maar op geen vermaning uitdraait om toch in 't vervolg een beetje vlugger het spel af te werken.

9.40 — De blauwen die met hunne 8 bataljons bij Mingelsberg zijn aangekomen brengen een deel hunner artillerie (3 batterijen) in stelling juist tegenover de roode batterij bij Elkenraad.

Een *enkele* «boem» bewijst ons dat de roode stukken het in batterij komen der blauwen trachten te beletten. Deze komt dan ook geheel ongedekt in stelling, een fout die haar onmiddelijk een verlies bezorgt van 2 batterijen. Een leelijke klap om mee te beginnen doch aan 't oog van Kolonel de Wit ontkomt zelfs Kitchener en consorten niet (1), en zou hij dan de fouten van een paar batterijen niet zien?

Langzaam ontspint zich een sleepend gevecht erg sleepend zelfs tusschen de voorhoede der blauwen bij Mingelsberg en de rooden tegenover hen.

«Dat schiet hier niets op» denkt Kolonel van Vlierden, «enfin kan ik de voordeur niet in, dan probeer ik het aan de zijdeur. Daarom gelast bij in zijn gevechtsbevel aan het 1° en 2° bataljon van het 6° Regiment Infanterie om met de eene batterij die nog van de drie bij Mingelsberg over is, den vijand in de stelling Elkenraad — Eyserheide bezig te houden.

Het geheele 3° Regiment Infanterie met drie batterijen zal over Bosschenhuizen eene omtrekking ondernemen en een aanval doen op de rechterflank van de roode stelling.

Het 3° bataljon blijft met het 4° (beide van het 6° Regiment) in reserve.

Straks zal dit laatste bataljon met overste Draaijer aan 't hoofd den aanval van het 3° Regiment steunen en van Trintelen uit medehelpen.

De 3 batterijen worden opgesteld op hoogte 171 tusschen laatsgenoemd plaatsje en Bosschenhuizen.

Dat begint er voor de blauwen leelijk uit te zien.

Het grootste gedeelte hunner reserve moet in 't vuur komen om den overmachtigen vijand tegen te houden.

In twee gedeelten, een uit Trintelen en een uit Bosschenhuizen, rukte het gedetacheerde 3° regiment met het 4° bataljon van 't zesde tegen den betrekkelijk zwakken vijandelijken rechtervleugel op. De artillerie der rooden kwam in eene hachelijke positie. De rooden deden hun best, maar 't mocht niet baten. De blauwen gingen steeds voorwaarts op hun linkerflank door de cavalerie gedekt.

Deze denkende : wij — blauwen — winnen vandaag toch, trachtte heel dapper door een charge de roode infanterie afbreuk te doen, doch zulke waaghalzerij slaagt door het moorddadig geweervuur

---

(1) Kolonel C. de Wit, de kundige militaire berichtgever in de N. R. Courant over den Zuid-Afrikaanschen oorlog, is scheidsrechter. Zijn portret vindt men op de plaat van den Divisiestaf.

der infanterie gewoonlijk zoo zelden, dat ook nu de attaque niet werd doorgezot.

Een prachtig gezicht anders al die rennende cavalerie. De sabel vooruit, hollende als dollen op den vijand en als eenelawine zich neerstortend op het voetvolk, — 't is om van te ijzen.

Nog altijd avanceeren de blauwe troepen, ja zoo zelfs dat de roode artillerie op hoogte 188 het zóó benauwd krijgt, (de vijand is tot op 50 Meter en dichterbij zelfs genaderd), dat de kannoniers zich met de revolver moeten verdedigen.

In de werkelijkheid was er niet veel van terecht gekomen.

De rooden moeten terug en gauw ook, want steeds gaan de blauwen vooruit. Tegenover zoo'n overmacht kan Overste Harms niets doen.

Al vechtende, doch geregeld, gaat hij terug op Wittem aan; de linkervleugel bij Elkenraad moet de beweging volgen, wil hij niet afgesneden worden.

Reeds zijn de blauwen in den uitgegraven spoorweg tusschen Eijs en Overeijs en houdt de roode achterhoede in den 400 Meter Zuidwaarts gelegen zandweg hen nog tegen om de terugtrekkende afdeelingen gelegenheid te geven over de Geul te komen.

Bij zoo'n overhaasten terugtocht zou er verstopping komen bij de beide rivierovergangen waar het vandaag om gaat.

Nu komt de hulpbrug te pas, die gelegd is juist tegenover de molen bij Carthils (zie schets), mooi verstopt, zóó mooi zelfs, dat de blauwe cavalerie die bij hare verkenning des morgens er misschien wel 10 maal langs was gereden, absoluut niets van haar bestaan had ontdekt.

11 uur 15. De Leider windt het zóó genoeg voor vandaag. De manœuvre is geëindigd.

Ook ons ontsnapt een zucht van verlichting. 't Is een warm en vermoeiend dagje geweest.

De manschappen zijn vrij wel op. En er staat hun nog een corvectje voor de borst.

Eerst moeten de rooden over de hulpbrug, als proef, en dan nog naar Maastricht!! Zij ook liever dan ik.—

Naar de brug dus! Eene kleine verrassing wacht ons nog bij den molenaar.

De vrouw des huizes noodigt ons uit eene verfrissing te gebruiken, en waarlijk wij hebben het wel nodig. Ook anderen maken van de vriendelijke uitnoodiging gebruik.

Moeder heeft ook een jongen in dienst en zij begrijpt dat, als

haar Jean zoo'n dagje achter de rug had..... Wij danken haar hartelijk voor hare vriendelijkheid.

De brug is gemaakt van planken ter plaatse gerequireerd, d. w. z. gekocht tegen gereed geld of bons.

De Geul is hier van oever tot oever 10 Meter breed — althans de brug moet zóó lang zijn. Men heeft aan één schraag genoeg, want voor elke 5 Meter breedte wordt één schraag gemaakt, een eenvoudig kruisvormig steunsel met een horizontale draagbalk (twee planken op elkaar).

Een 5tal dunnere balken, onderleggers, zijn van beide oevers op dien draagbalk gelegd, tot steun van de dekplanken.

Een eenvoudige leuning is ook niet vergeten. Alles is primitief maar practisch, en sterk?

Wie bij de overtocht geweest is zal het u wel vertellen. -

In ieder geval duizendmaal liever over zoo'n stevige inrichting, als met het beroemde vlot uit mijn studietijd, dat mij *bijna* het hoogste cijfer voor taktiek heeft bezorgd, maar in werkelijkheid heel wat anders.

Onze instructeur had ons n.l. te raden gegeven hoe wij over de rivier zouden komen als de brug *weg* was.

Meenende dat het een aardigheid was, antwoordde een van ons: wel! over den *weg*, als de brug *weg* is kunnen wij de brug wel missen. Zijn snuggerheid bezorgde hem 4 dagen arrest.

Wij hadden van alles al geraden, ja zelfs was er een die voorstelde — toen schuitjes en bootjes zelfs niet te krijgen waren — een luchtkasteel te bouwen, wat nog al te doen is, en zoodra dit in duigen viel, die duigen te gebruiken om een vlot te maken; zich daarna voornemen een hond te slaan, voor welke barbaarschheid »wel een stok kan gevonden worden«, welke stok gevoegelijk als »boom« kan worden benuttigd om het duigenvlot voort te duwen.

Ook deze oplossing bracht een klein «duwtje op ten laste van den grappigen voorsteller.

Wij waren wanhopig. Niemand durfde meer te raden.

Ik fluisterde mijn buurman in »wat denkje van de deksel van je eetketel, je zoudt gevoegelijk de steel als roerspaan kunnen gebruiken!«

Of ik nu het woord *eetketel* wat luider dan de andere heb uitgesproken, ik weet het niet. In ieder geval reageerde de »baas« onmiddelijk op mijn gefluister: »Wie spreekt daar van eetketels?« luidde de vraag. Overtuigd ook een dag of wat beet te hebben, gaf ik langzaam ten antwoord: »dat heb ik gedaan.«

»Dan hebt je goed geraden. Van eetketels is een prachtig vlot te maken. Ik zal die goede beurt voor je noteeren!«

Overmoedig vulde ik tot mijn schade het voorstel aan met nog te wijzen op de slappe-was-doozen..... met dat gevolg, dat ik 4 dagen lang de twee ondoordachte kameraden moest gezelschap houden — en ik geen greintje mooier cijfer kreeg voor taktiek dan voorheen.

. . . . .
't Was gezellig bij de brug. Jammer, dat er geen enkel photograaf te zien was — net als de politie, onvindbaar als zij noodig is.

Alle autoriteiten kwamen achtereenvolgens aan. Eerst de gouverneur (Commissaris der Koningin) toen alle vreemde en bereden officieren, met belangstelling kijkende naar de overtocht. 't Ging uitstekend. Wel kraakten de planken ietwat als de zware kanonnen met hun bespanning, stukrijders en kanonniërs er over trokken, doch zij kwamen allen aan de overzijde, ook de logge ziekenkarren, de escadrons cavalerie en het voetvolk. De Commissaris reed er met zijn equipage ook over.

Intusschen had de bespreking plaats.

Burgers, misbruik makende van de welwillendheid van den Leider om ook het publiek een kijkje te gunnen, stonden met open mond te luisteren naar de opmerkingen en verantwoordingen van den Generaal en de verschillende Commandanten.

Ik geef een Marechaussee een wenk doch aan commando's of aanwijzingen van een politiek stoott hij zich niet veel. Toch doet hij zijn best de nieuwsgierigen een eindje op zij te krijgen.

Er vallen vandaag gelukkig niet veel spaanders, of het moet over de traagheid van beweging zijn geweest. Want erg kalm zijn ze van morgen geweest en dat is niet *altijd* te prijzen.

Juist met weer zooals vandaag, heet om te stikken, moeten de troepen op tijd thuis zijn. De Leider berekent tegen hoelaat de oefening kan gedaan zijn. De burgers weten vooruit hoelaat hunne gasten thuis zullen komen en hebben op een goed onthaal gerekend. Men moest 's avonds de nieuwsgierigen maar eens gezien en gehoord hebben in Maastricht!! Nu konden de manschappen, zonder onder weg wat uit te rusten, niet meer vooruit zooals 't behoorde, en meenigeen kreeg daarom zijn potje koud of opgewarmd.

De cavalerie? Ja — 't gebeurt zoo dikwijls dat de partij commandant geen of te late berichten krijgt en bij de bespreking moet erkennen niets van de verkenneren te hebben gehoord, dat wij ook thans hierover zwijgen zullen.

Er zou vandaag ook voor mij nog veel te doen zijn.
Ik haaste mij dus naar Wijlré, pakte daar den trein en stapte te Valkenberg af en ik ben blij dat ik dat gedaan heb.

VII.

Decoratie van Kolonel C. P. J. van Vlierden.

Intusschen 't is Zaterdagavond. Alles vestigt zich in het hoofdkwartier. Vermoeiende dagen zijn achter de rug, vooral vandaag heeft mee kunnen doen. Een morgendrank — verfrisschend de droge kelen — kom, kameraad! Een Gerolsteiner, — neen liever een port, een Cats!! een slappe! roept weer een derde.... Daar komt een dépêche, alles is stil, wat zou het zijn? Zou de Prins komen, de Koningin misschien?

't Was een ander bericht — maar toch afkomstig van H. M. «De Kolonel van het 3e reg. Infanterie C. P. J. van Vlierden is benoemd tot Ridder van den Nederlandschen Leeuw»

De Kolonel is een der hoofdpersonen van de tegenwoordige manoeuvres. Nauwelijks hoor ik het nieuws, of ik vlieg naar den Generaal, die al spoedig in groot tenue (wat een chic pakje met dien steek) klaar staat in zijn gele automobile te stappen.

«Generaal wat is er aan de hand?»

«Het uitreiken van den Nederl. Leeuw. Wat hebt gij er mede te maken?»

«Och Generaal, persmensen, u weet wel»....

«Allons, kruip maar in den kattenbak!» een sprong, en ik zat in zijn HEGestr. eigen automobiel. Wat een gevoel! Alle soldaten, van wat rang ook, saluëerden plechtig en plichtmatig. Geldt het mij? Of geldt het den Generaal? De snelheid van ons modern vervoermiddel verhindert een en ander te onderscheiden.

Minzaam groet ik echter rechts en links. Te beleefd kan men nooit zijn. Ik ken menschen die nooit beleefdheid leeren — maar dat zijn van die luidjes die nog geleefd hebben onder het regime «plaatsvervangings».

De persoonlijke dienstplicht.... maar waar dwaal ik in vre-

desnaam heen? De Generaal en ik zouden dus den Nederlandschen Leeuw uitreiken aan Kolonel van Vlierden.

De Generaal natuurlijk als *de* uitreiker, *ik* als stiekeme toeschouwer, die «als een vent zooals de Generaal nog nooit gezien had», brutaal als de beul, in Zijnhoogedelgestrenges kattedak was gaan zitten.

Wij komen in 't kamp. Een roffel. De troep staat nog onder de wapens, dood vermoeid. 't Doet niets. 't Geldt de decoratie van haar kolonel, haar aller vader.

Het 3e Bat. 3e reg. Infanterie stelt er prijs op in zijn kamp bij Valkenberg den kranigen Kolonel te kunnen hulde brengen.

«Open de ban! Het plechtig signaal wordt geslagen. «Presenteert 't geweer!»

Het woord is aan ons aller lievelinge, aan H. M. de Koningin.

«Het heeft H. M. behaagt», zoo leest kapitein Alting van Geusau, op verzoek van den Generaal voor, «den Kolonel van Vlierden te bevorderen tot Ridder van den Nederlandschen Leeuw, ... 't Loo, 29 Augustus 1901.»

'n Lange boodschap, dacht ik, d. w. z. ik bedoel van 't Loo naar hier in vier weken, dat record kan een automobiel nog niet slaan.

De Generaal hecht den nieuwen ridder het eereteken op de borst. De ban wordt gesloten.

»Het is een bewijs, zegt ZHEdgestreng., dat U, Kolonel Van Vlierden, uw plicht doet tot groote voldoening van Uwe chefs gedurende 2½ jaar die U als commandant van uw onderhebbend korps hebt gediend in H. M.'s dienst. Laat het U een spoorslag zijn op den ingeslagen weg voort te gaan. Allen, en wij in 't bijzonder, waardeeren Uwe bekwaamheden, uw ijver, en wij roepen U allen, H. H. officieren, onderofficieren, korporaals, tamboers, hoornblazers en soldaten toe, om het voetspoor van uwen chef te volgen, want het eereblijk dat hij ontvangt is ook het uwe.

Gij kunt trotsch zijn op uwen kolonel — stemt hiermede allen in, door met mij te roepen: „Lang leve de Koningin! Hip, hip, hip, hoera!!!

Daarna defileeren de troepen uit de flank.

Wat waren de mannetjes mee. Zij hadden van 's morgens vroeg nog geen rust gehad, Zoo lang gedurende den ban alles stil moest staan, ging het nog, maar nog eens weer in beweging gezet, — links een doode rechts een lijk, er lagen een dozijn voor wij 't wisten. Gelukkig, een beetje water en azijn bracht allen spoedig weer bij.

Intusschen, 't was een plechtigheid die wij niet mogen laten voorbijgaan te vermelden.

Kolonel van Vlierden is een kranig hoofdofficier, hij heeft prachtig gemanoeuvreed. Zijn onderhebbenden houden veel van hem, zijne chefs eeren hem als een kundig soldaat.

Uit onzen naam, een hartgrondig «Proficiat»; mogen wij ZHEdelGestrenge spoedig versierd zien met de vierde ster op zijn kraag en de verslaggever van »de Limburger Koerier» is tevreden dat voor dezen keer althans verdienste en bekwaamheid zijn beloond.

Opnieuw brengt de automobile den Generaal en mij naar 't hoofdkwartier terug.

Er valt nog iets te zien. De Generaal biedt den vreemden officieren een diner aan. — De familie Kleijn-Elias noodigt mij uit eens even te komen kijken. Drommels, 't ziet er prachtig uit in de eetzaal.

Wat een bloemen, wel 800 rozen sieren den disch. En een menu? om van te watertanden. Wijn? Ik ken dien uit de kelders van het Hôtel l'Empereur! Exquis!

Geen wonder dan ook dat toen 's avonds de altijd vroolijke Duitscher, Oberst *von Ziegler* aan den arm van Kapitein van Asbeck een luchtje scheppen ging, hij niet kon nalaten den Heer Kleijn toe te voegen: «Das hätte ich niemals geträumt, Herr Kleijn, so etwas in Valkeberg zu finden!» Ook wij maken den Hôtelier ons compliment. 't Was in één woord onverbetterlijk.

VIII

In Momus.

En nu naar Momus! Gauw naar den trein, rok en witte das aangedaan, en eens duchtig gezellig gefeest . . . kunt ge begrijpen! Ik ben voor de *heusche* manoeuvres, maar niet voor de bijkomende pretjes.

Maar eerlijk gezegd ik was er hartelijk blij om — een beetje rust had ik wel verdiend.

Een der andere «heeren» vertelde mij van de Momusfeesten het volgende:

Was men ten volle overtuigd dat het gala-bal, aangeboden door de *Societät Momus* aan de H.H. Officiëren, die aan de groote

 APPELWIJN

uit de Fabriek

DONA MOSE, MAASTRICHT.

Guldeling, per flesch 25 c. — Goud Reinette, per flesch 35 c.

Belle Fleur (Champagne), per flesch 65 c.

Appelwijn is een gezonde drank.

Vraag circulaire en bestel proefmand.

Kolonel C. P. J. Van Vlierden

Commandant van het 3de Regiment Infanterie

Ridder Ned. Leeuw.

HOTEL SCHOLS

Groote Markt, SITTARD.

Restaurant à la Carte.

Pilsener en Münchener Bier

*Officierssocieteit gedurende de manoeuvres
in 1901.*

GULPEN Zuid-Limburg.
HOTEL DE LA POSTE.

Voorzijde van het Hotel.

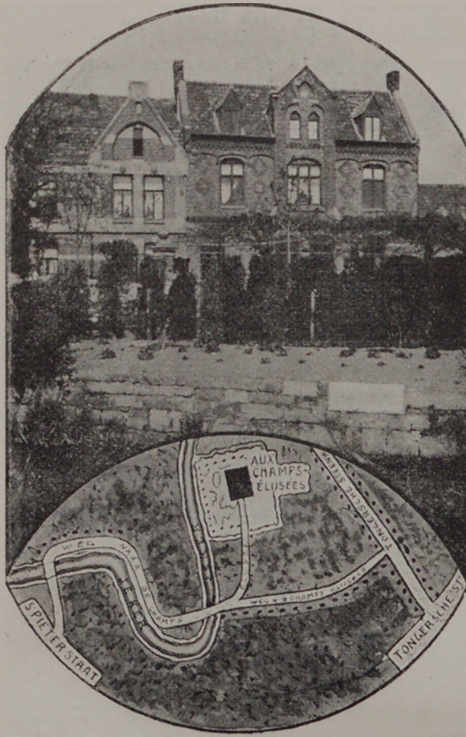
Prachtig, rustig en gezond zomerverblijf — Herstellingsoord.
Uitmundende Keuken. — Pensionsprijs Twee gulden per dag.
Hoofdkwartier van den Eriqadestaf te Gulpen gedurende de manoeuvres.

Achterzijde van het Hotel.

Prospectus op aanvraag.

B. HEIMBACH-PHILIPPENS.

AUX CHAMPS ÉLYSÉES

oud-vroenhoven bij Maastricht.

FAMILIE-HOTEL prachtig gelegen dicht bij de tramhalte
Glons--Maastricht, op 5 minuten van de stad en aan den

St. Pietersberg en Cannenberg.

Zalen voor **Diners en Partijen**. Comfortabel ingerichte kamers met pension.

Melkkuur. Heerlijke Tuinen met Veranda's.

Mooie wandelingen en vergezichten in de natuurschoone Jekervallei en het
bekende prachtige Cannerbosch — Stalhouderij aan het Hotel. — Donkere
kamer voor amateur-fotografen. — Twee flinke Lawn tennisbanen.

Matige Pensionsprijs. — Telefoon No 113.

Onder aanbeveling **H. Stevens-Wahlen**.

JAC. LAMERICHS

Café-Billard, GEULEM bij de rotswoningen.

Alle ververschingen. Dagelijks verse melk te bekomen. Mooi
gezicht op den waterval. Ruime veranda, eigen bediening.

IN DE GOUDEN KLOK.

H. Offermans=Baumans,

Spilstraat 10, Maastricht.

*Groote Keuze in Heeren Hemden, Kragen, Overhemden, Man-
chetten enz. — Dames-sehortjes.*

Engelsche & Fransche Saijetten, Brei- en Haakkatoen, wollen Chales,
wollen heeren Borstrokken enz., Kleermakers Fournituren, enz.

manoeuvres deelnemen, een bij uitstek schitterend feest zou worden, niemand had durven veronderstellen, dat het zou worden wat het geweest is.

Te recht kan men daarvan zeggen; *Ist niemals dagewesen.*

De versiering van de redoutezalen, vestibule enz. was éénig mooi.

In de danszalen waren de zitbanken langs de wanden, om plaats te winnen, weggenomen, terwijl in de belendende rustzaaltjes de primitieve meubeltjes door moderne canapé's en stoelen waren vervangen.

Met duizenden kunstbloemen, door eenige *Momusi*nekes vervaardigd, waren de talrijke spiegels onder de leiding van Mevr. L. Polis smaakvol opgesmukt en vertoonden eene verrukkelijke weërkaatsing der schitterende uniformen van de buitenlandse en Nederlandsche officieren.

De vestibule was in een vroolijken wintertuin herschepen.

Overal rustte het oog op prachtige serreplanten, met kunstige hand door den bloemist W. Muller aangevoerd, terwijl de trappen rijkelijk met kleurige bloemenguirlandes waren versierd.

Door het *Momus*lid den heer Walpot was een tamelijk somber hoekje in eene uiterst fraaie grot gemetamorphoseerd, waaraan een springfonteinje frissche levendigheid bijzette.

Kunstmatig aangelegde tuinpaadjes doorkruisten dit gedeelte, hetwelk algemeen bewonderd werd en den heer Walpot tot eere strekt.

De koffiehuiskamer diende tot tabagie, waarvan de »oude heertjes» gretig gebruik maakten, om eenigszins af te koelen, (het was in de danszalen ontzettend warm) en een sigaartje te rooken.

Kortom, het geheel had als met een tooverslag zulk nieuw bevallig aanzien verkregen, dat men zich waarlijk elders verplaatst achtte.

Om zulke verrassende gedaanteverwisseling te ontwerpen en tot uitvoering te brengen, behoort een bewonderdswaardige scheppingsgeest, een organisatie-talent, als den hoogstverdienslijken Eere-President der Sociëteit *Momus* den heer L. Polis kenschetsten.

Aan hem en aan zijne steeds zoo hulpvaardige gade komt de volle eer toe van het uitmuntend welslagen van dit merkwaardige feest.

Ofschoon het bal eerst om 8 uur zou aanvangen, traden reeds van 4 uur af talrijke familieën de feestzalen binnen. Omstreeks 9 uur werd de komst aangekondigd van de Officieren van den Divisiestaf.

Onmiddelijk stelde het *Momus*comité, in groot ornaat, zich op in de voorzaal.

Het was een plechtig oogenblik, toen Z. Excell. Lt.-Generaal Kool, de H.E.Gestr. Heer Generaal-Majoor Snijders, de eminente Leider der manoeuvres, Z.H.E.Gestr. Heer Generaal-Majoor Froger met de Stafofficieren hun intrede maakten.

In korte toespraak wees de heer Polis op de groote eer, die *MOMUS* ten deel viel door dit hooge bezoek en riep den hoogen gasten, ouder aanbieding van een glas champagne, een hartelijk welkom toe.

Daarop nam Z. Exc. de Lt. Generaal Kool het woord en bedankte in recht vriendelijke termen het *MOMUS*bestuur voor de gewaardeerde uitnoodiging. Z. Exc. herinnerde tevens dat hij als geboren Maastrichtenaar er bijzonder prijs op stelde aan het feest deel te nemen, daarbij blijken aflegend, dat Z. Exc. het Maastrichtsch dialect nog volstrekt niet vergeten was.

Omstreeks half tien had op gelijke wijze de receptie plaats van de zeven buitenlandsche officieren, wier schitterende uniformen in de balzaal algemeene bewondering verwekten.

Speddig heerschte te midden der 500 bezoekers eene prettige opgewektheid, waaraan niet weinig bijdroegen de twee orkesten, zoomede de verscheidene surprises, zooals de dans met vlaggetjes in nationaal- en *Momus*kleuren en het tooverorgel, waaruit voor alle dames welriekende bouquetjes te voorschijn kwamen enz.

Na de pauze vertrokken de drie generaals per automobiël naar Valkenberg. Het bal was ten 2 uur afgelopen.

Wij willen bij het sluiten van dit verslag niet verzuimen hulde te brengen aan de Heeren W. Muller, De Liège, de twee heeren Dickhaut, Math. Dujardin en Vermin, die door het bereidwillig leveren en in leen afstaan van bloemen en sierplanten, spiegels, loopers, beelden en meubels eene zeer gewaardeerde medewerking hebben verleend.

Ook den heer Claessens, garnisseur, mag om zijne medehulp bij het decoreren der zalen een woord van hulde niet onthouden worden.

Voorts vernemen wij nog, dat de vreemde militaire attachés gisterennamiddag *en corps* hunne opwachting maakten bij den heer L. Polis.

Wél een bewijs hoe deze heeren het aangeboden *MOMUS*feest op prijs stelden.

't Is Zondag geworden en rustdag. Morgen blijven wij in de buurt

van Maastricht en overmorgen het slot, de revue en dan is alles weer gedaan. Wat zal 't me spijten. Ik geniet als tien anderen.

IX

De slag bij Heer en Ambij.

De roode partij, kenbaar aan de witte banden, wordt thans verondersteld te zijn in eigen land.

Het eigen leger is in opmarsch uit het westen naar de Maas, bedreigt met de hoofdmacht Maeseijck, en heeft met een rechterzijbrigade, bestaande uit 6 bataljons infanterie, een afdeling veldartillerie en 1 sectie genietroepen Wijk-Maastricht bezet, met de bestemming tegen 's vijands verbindingen te ageeren.

De brigade is Zondagavond te Maastricht aangekomen en heeft voorposten uitgezet ter hoogte van Keer, Bemelen, Berg.

De veel sterkere blauwe partij (8 bataljons infanterie, 3 eskadrons huzaren, 5 batterijen veldartillerie, een sectie genietroepen) is verzameld ten oosten van de lijn Heerlen—Aken.

Aangezien de blauwen zich willen vereenigen, dient, om dit rustig te kunnen uitvoeren, een gedeelte vooruit geschoven te worden tot dekking.

Dit gebeurt door een brigade naar Valkenberg te zenden en naar Gulpen. De commandant der blauwe troepen verneemt dat de vijand met aanzienlijke krachten op Maeseijck aanrukt.

Daarom gaat hij met zijn hoofdmacht dien vijand tegemoet in de richting van Sittard, terwijl hij aan de twee brigades te Valkenberg en Sittard opdraagt om de vijandelijke zijkolonne te Wijk-Maastricht over de Maas terug te werpen.

Het optreden van de 2 hoofdcolonnen om en nabij Sittard is denkbeeldig. We houden ons alleen bezig met het optrekken der troepen te Wijk-Maastricht.

Het voornemen van de roode partij schijnt ons te zijn een verdedigende stelling in te nemen in de oostrand van Scharn en Heer, terwijl de blauwen over Wolfhuis elkander ontmoeten en daarna gezamenlijk optreden willen tegen genoemde stelling over Bemelen, en deze dus in het front zullen trachten aan te vallen.
Kwart voor negen.

De veldwachten en voorposten-detachementen der rooden trekken terug al strijdende voor de voorhoede der blauwen.

Op dit oogenblik zijn ze ongeveer 1200 Meter van de in te nemen stelling der rooden, die natuurlijk van hier uit nog niets kunnen uitrichten, daar de terugtrekkende afdeelingen het vuren beletten.

9 uur.

De rooden hebben 1 batterij artillerie geplaatst tusschen den Bemelerberg en den weg naar Valkenberg bij Scharn en Heer.

Aanvankelijk was men voornemens hier eene 2° batterij bij te voegen, doch bij verkenning der stelling bleek dat de vuuruitwerking van daaruit te gering was. Er wordt een andere stelling gezocht. De batterij opent 't vuur op de vijandelijke infanterie. De brigadecommandant der blauwen, kenbaar aan zijn rood-wit vlaggetje, is in de gevechtlinie aangekomen. Zijn doel is eene goede artilleriestelling te zoeken. Volgens de voorschriften doet de commandant dit zelf met den commandant der artillerie. Men schijnt er een gevonden te hebben, althans de artillerie-officier rijdt naar zijne stukken terug.

Er wordt nu vlugger afgewerkt dan Zaterdag.

9 uur 15.

De blauwe artillerie 4 batterijen zal stelling nemen op hoogte 126, 500 meter ten Oosten van het klooster.

Tegen het voornemen van den blauwen commandant in, die juist zijne orders aan de artillerie heeft gegeven en voort wil gaan met de verkenning der vijandelijke stelling, gelast de Leider de linie 200 M. achteruit te brengen. Beide partijen zitten te dicht op elkaar.

10 uur.

De roode artillerie, vuurt op de blauwe, die in stelling komt.

Een escadron blauwe cavalerie chargeert op de rooden, die stelling hebben genomen op den weg Bemelen—Scharn. Zij worden ontvangen door een hevig geweervuur, en wat het vreemdste is van de charge, de huzaren beletten de eigen troepen te vuren, zij rennen tusschen beide partijen in.

10 uur 5 min.

Er is nog geen verandering in den toestand, wat wel wat bevremding zal wekken, doch waaruit groote verrassingen kunnen voortkomen.

Wat is het geval.

De stelling der rooden is zeer sterk. Twee bataljons staan in eerste linie. Een op Withuishoef op den weg naar Valkenberg, het andere à cheval van den straatweg naar Gulpen, 150 Meter voor den uitgang van Heer. Twee batterijen artillerie zijn ten

noorden van Withuishoef op hoogte 47 opgesteld, waar zij straks uitstekend zullen te pas komen. De linkervleugel heeft dus groot weerstandsvermogen. Een batterij staat juist bij den uitgang van Scharn. Wordt nu de stelling geforceerd, wat niet gemakkelijk zal vallen, dan vinden de rooden in de tuinen achter de stelling gelegenheid genoeg om opnieuw positie te nemen, terwijl de oostelijke rand van Wijk ook hink voor eene hardnekkige verdediging is in te richten.

Maar wat, zoo de hoofdcouloonne der blauwen eens over Amby de roode stelling in der linkerflank aangrijpt? Zouden de blauwen werkelijk dat van plan zijn?

10.30. — Er komt een gevechtsbevel van den commandant der blauwe partij bij den Leider en wel het volgende:

«Gegeven te 10.13 door den commandant der blauwe troepen op den weg naar Valkenberg bij paal 6. De aanval op de vijandelijke stelling zal geschieden als volgt:

Brigade A (3 bataljons en 4 batterijen) voeren een slepend gevecht tegen de zuidelijke helft der vijandelijke stelling bij Heer en Scharn.

De voorhoede van Brigade B staat met 2 bataljons bij paal 5 op den weg naar Valkenberg.

Nu worden 2 bataljons gedirigeerd in noordelijke richting op Heihof, om vandaar in Z. W. richting een aanval te doen op den ooststrand van Amby. De artillerie waarvan 4 batterijen 500 meters oostwaarts van het klooster staan (ik had het genoeg dit zelf den Leider te kunnen rapporteeren) ondersteunt den schijnaanval op Heer en Scharn.

De andere blauwe artillerie doet op hoogte 123 westwaarts van Terblijt den aanval op Amby. Een bataljon, thans bij paal 6 in reserve, stelt zich op bij *Heihof*."

Ziezoo, nu weten we ten minste wat er zal gebeuren. En het blijkt dat ik goed gezien had.

10.45. — Er heerscht een kalme stilte — het gevechtsbevel heeft een begin van uitvoering gekregen. Het zal niet lang duren of het spel neemt een aanvang.

10.55. — De toeschouwers vliegen allen naar brigade A.

Dàar zal het gebeuren, zeggen ze. Maar zij tasten mis. Het is de schijnaanval die begint op Heer en Scharn.

De omtrekking zal eenigen tijd aanhouden. Het kan zeer interessant worden en verrassend voor velen. De roode artillerie peutert goed op de blauwe infanteriebrigade los. Het plan is niet kwaad, doch o. i. zijn de bataljons wel wat ver uit elkaar gegooid. Het

verband is weg en wanneer het mocht noodig zijn ergens een forschen slag te slaan is ondersteuning onmogelijk of althans zeer moeilijk.

11.25. — De roode artillerie ten noorden van Scharn vuurt op de reeds ontwikkelde twee bataljons, welke den hoofdaanval op Amby zullen verrichten.

11.35. De roode infanterie vuurt uit den oostelijken rand van Amby. De verkennende cavalerie heeft uitstekend haar plicht gedaan. De commandant der roode troepen was bij tijds gewaarschuwd aangaande het looze boeze plan der tegenpartij.

Daarom nam hij terstond zijne maatregelen en versterkte zijn linkervleugel door $1\frac{1}{4}$ bataljon naar Amby te zenden, doch tijd om zich daar behoorlijk in te richten hadden zij niet meer.

Als gewoonlijk wordt de cavalerie, die vóór het gevecht vooruitgaat om den vijand op te zoeken, zijn stelling te verkennen, in dit stadium van het treurspel gebruikt, om de verdere handelingen van den vijand te ontdekken, zooals nu is geschied.

Altijd door blijven zij de zoekers naar nieuws, natuurlijk op de flanken, om het vuren der eigen troepen niet te hinderen en zelf ook buiten schot te blijven. Vier compagniën rooden staan nu ten noorden van den ingang van Amby, 3 compagniën ten zuiden in den ostrand van het dorp. Wel is om reserve en versterking gevraagd, doch op dit oogenblik is het nog niet zeker dat die te krijgen zijn.

't Is 5 minuteu vóór twaalf,

De blauwen zijn nog 1100 à 1200 M. van Amby af.

Wat een linie! wat een linie! Ik schat de lengte op pl. m. 3 K. M.

12.5. Van Heidebuurt uit stormen de blauwen vooruit. Wanhopig vuurt het arme $1\frac{3}{4}$ bataljon op de indringers.

Onophoudelijk neemt ook artillerie der witmutsen de blauwen onder vuur.

Algemeen geknetter, een woest schieten overal. De blauwen zijn in Amby. De rooden trekken terug naar het zuiden.

De omtrekking is gelukt.

Nog geven het de rooden niet op, hoewel reeds de artillerie ten Noorden van Withuishoef oplegt (d. w. z. de paarden voor de de stukken spant) en wegrijdt.

Amby is genomen. Ook Withuishoef zal moeten vallen. Dáár is de strijd minstens zoo hevig. Juist, zooals wij voorspeld hebben.

Vooraf gold het waar de z.g. Molenweg op Withuishoef uitkomt. Een hoera! stormaanval!

Het belangrijk steunpunt is genomen.

't Is nu kwart over twaalf.

Snelvuur wordt afgegeven op de terugtrekkende rooden, zelfs blauwe artillerie, in der haast westelijk van Withuishoef opgesteld, bemoeilijkt den overhaasten terugtocht der rooden, die vandaag een gedukt pak slaag hebben gekregen.

12.20. Het signaal «*staking der manoeuvre*» weergalmt.

Opnieuw is een drama afgespeeld.

Toch zullen de rooden — was 't geen tijd voor 't eten geweest — wel achterwaarts stelling hebben genomen en naar ik van een verklikker van de rooden hoor, zullen laatstgenoemden van nacht opnieuw weder beginnen.

Er was veel publiek. Men zal genoten hebben. Het weer is puik, en de manoeuvres waren uitstekend te zien. En ik heb maar plezier dat mijn tactische neus haar reukvermogen nog niet heeft verloren.

Slijtage van den mensch op weik gebied ook, is niet plezierig.

De Leider zelf maakte mij van morgen een voor mij hoogst aangenaam compliment over de juistheid mijner verslagen.

«Je bent goed op de hoogte, hoor! Ik maak je mijn compliment. Je verslagen zijn goed en gauw op de pers.»

X.

Receptie op het stadhuis te Maastricht.

't Is Maandagavond 5 uur. De vestibule van 't stadhuis is prachtig versierd. Geen wonder! Het gemeentebestuur zou met de officieren der d. d. Schutterij de opper-, hoofd en verdere officieren recepiëren.

De «Staar» had zich opgesteld om straks eenige zangnummers ten beste te geven.

Stil — de burgervader is aan 't woord:

»Heeren Opper-, Hoofd- en verdere officieren van het Nederlandsche leger, hier vereenigd.

Ik waardeer in hooge mate den eervollen plicht die heden als Burgemeester op mij rust, U allen welkom te heeten in deze oude veste, welke in lang vervlogen tijden herhaaldelijk het tooneel was van bloedigen strijd en die thans getuige is geweest van krijgsmanoeuvres, die onder de bekwame leiding van Generaal Snijders

in hare onmiddellijke omgeving en onder hare muren hebben plaats gehad.

Het is U Mijne Heeren bekend en het is zeker niet ongepast dit op dit oogenblik te memoreeren: dat Maastricht herhaaldelijk door vreemde legerscharen werd ingesloten en telkens een langdurig en gruwzaam beleg had te doorstaan, en dat onze vaderen, hoewel niet telkenmale met goeden uitslag, doch immer met moed en volharding aan de zijde der bezetting voor het vaderland hebben pal gestaan.

Wij, ingezetenen van Maastricht, stellen het op hoogen prijs, U Mijne Heeren, met het aanzienlijk deel van het Nationale leger dat Gij onder Uwe bevelen voert binnen deze muren te zien, omdat wij als goede Nederlanders trotsch zijn op dat leger, dat steeds uitgeblonken heeft door moed, beleid en trouw en welks heilige roeping het is in de ure des gevaars, die verre moge zijn, het zwaard te trekken voor Koningin en Vaderland en omdat wij ten volle overtuigd zijn, dat dat leger onder leiding zijner bekwame aanvoerders en ernstig geoefend en gedisciplineerd als het is, in de vervulling dier verheven taak zeker niet zal te kort schieten.

Het wapengekletter, het militair vertoon, die thans hier heerschen, roepen in ons goede oude herinneringen wakker. Het is nog zoo heel lang niet geleden, de ouderen onder ons herinneren zich zulks zeer goed, dat binnen Maastricht een zeer talrijk garnizoen gelegerd was, bestaande uit cavalerie, genie, infanterie, veld- en vestingartillerie.

Die schoone tijd is helaas voor onze stad voorbij, een enkel bataljon infanterie is alles wat van vroegere grootheid is overgebleven.

Toch Mijne Heeren koester ik de hoop dat het spoedig weder anders wezen zal. De nieuwe legerwet tot stand gebracht door den bekwamen chef van den Generalen Staf, den Luitenant-Generaal Kool, dien wij de eer hebben in ons midden te zien, welke het jaarlijksch contingent aanzienlijk vermeerdert, en ook het houden dezer groote manoeuvres in het Zuiden van Limburg doen bij ons de hoop geboren worden dat Maastricht in de naaste toekomst garnizoensuitbreiding zal mogen erlangen.

Hoe het zij, Uwe aanwezigheid hier, hoe kort ze ook moge duren, wordt door allen hoog gewaardeerd; ik hoop dat de dagen die Gij hier in Maastricht zult doorbrengen aangename herinneringen bij U zullen achterlaten. Ik ben overtuigd dat de burgerij haar naam van vriendelijk en gastvrij ook ten Uwen opzichte zal handhaven en Ik roep U nogmaals een hartelijk welgemeend welkom toe.

Wanneer ik Mijne Heeren het Nederlandsche leger begroet zij aan Haar die aan het hoofd ervan staat, onze zoo innig geliefde Vorstin Wilhelmina alsook aan Haren Koninklijken Gemaal eerbiedig hulde gebracht.

Aan die edele Vrouwe, die opgeleid door hare uitstekende, door alle deugden uitblinkende Moeder, met wijsheid en onbeschroomd zelfvertrouwen ons dierbaar vaderland regeert en ons land groot doet zijn in alles waarin ook een klein volk groot kan zijn, zij deze heildronk gewijd.

Laten wij onze glazen ledigen onder den uitroep: lang zal Zij leven, hip, hip, Hoerah”.

Deze toespraak werd beantwoord door de generaals Kool en Suijders, die zeer de ontvangst in Limburg roemden en daarvoor dank brachten aan de autoriteiten en de bevolking.

De Kon. zangvereeniging «Maastrichter Staar» zong het Wilhelmus, de Rots in Zee en Wien Neerlandsch bloed en werd zeer toegejuicht.

Door generaal Kool werd nog een woord van hulde gebracht aan den Directeur der Maastrichter Staar, den heer Gielen, wien onlangs de onderscheiding te beurt is gevallen, benoemd te worden tot ridder der Oranje-Nassau-orde.

De Receptie was afgelopen.

X.

De laatste Slag.

De Divisiestaf is gisteren in Maastricht aangekomen en logeert in het Hôtel du Lévrier «op» de Boschstraat zooals de Maastrichtenaar zegt, ook brigade B en C zijn hier aanwezig, brigade A is gisteren naar Valkenberg teruggekeerd.

Hoewel het algemeen denkbeeld van gisteren ook geldt voor vandaag hebben de gevechten om Ambij en Withuishoef toch eenige wijzigingen gebracht — evenwel niet zooals onze lezers wel zouden denken na het succes der blauwen.

Want, ofschoon de blauwe partij zich gisteren meester heeft gemaakt van de stelling der rooden, heeft toch de Leider gemeend bij deze manoeuvre van de onderstelling te moeten uitgaan dat de roode partij in het bezit is gebleven van hare positie te Heer, Scharn

en Amby en dat de blauwe partij gedwongen is geweest terug te trekken en wel hoofdzakelijk in de richting van Valkenberg.

Ook achterwaarts te Gulpen heeft de blauwe partij versterking noodig tot dekking van den weg naar Aken. Daarom wordt een deel van de brigade die gisteren uit Gulpen gekomen is en aan het gevecht heeft deelgenomen weer naar deze plaats teruggezonden, op telegrafischen last van den legerbevelhebber.

Het overige van de blauwe troepen (zijnde 6 bataljons infanterie, 2 eskadrons huzaren, 4 batterijen veldartillerie en 1 sectie genie-troepen) heeft in opdracht om de bruggen over de Geul bij Geulem en Valkenberg vast te houden, terwijl den Commandant versterkingen zijn toegezegd van Heerlen uit.

Te Berg ligt een bataljon op voorposten, zij heeft haar veldwachten en posten vooruitgeschoven westelijk tot bij paal 5 van den weg Maastricht—Valkenberg.

De rooden daarentegen (thans sterk 9 bataljons infanterie, 3 eskadrons huzaren, 5 batterijen veldartillerie en 1 sectie genie-troepen) profiteert van het succes van den vorigen dag en marcheert in den vroegen morgen op Aken aan, en mocht de vijand eventueel noordelijk van den straatweg Maastricht—Gulpen stand houden, zoo zullen zij trachten dezen over de Geul terug te werpen.

Zij hebben hun 2 voorposten-bataljons op bivak in Heer. Huone dubbelposten staan als 't ware vlak op die der blauwen.

Van morgen om 5 uur zetten de troepen zich in beweging.

De blauwen hebben — zij zullen als verdediger moeten optreden — aanvankelijk met 2 bataljons infanterie den westrand van Berg en Terblijt bezet, waaronder ook Heihof en met een bataljon den westrand van Bemelen. Kunnen zij deze stelling een tijdlang vasthouden, dan kunnen de versterkingen uit Heerlen zijn aangekomen en de rooden worden aangevallen. (Zie schets bij A, 1e stelling).

Drie bataljons blijven als algemeene reserve bij Terblijt.

Of die later ook goed te pas kwamen! De blauwe artillerie stond op één batterij na — die stelling genomen had op hoogte 125 zuidwaarts van Terblijt — op hoogte 123 westwaarts van dit gehucht. De rooden daarentegen marcheerden in twee afdeelingen naar het oosten op. Eén regiment volgt den weg naar Valkenberg, een tweede regiment, versterkt met één bataljon, dien over Bemelen.

Zij begrijpen, dat nu Berg en ook Heihof door de blauwen zijn bezet, de Geulovergangen bij Geulem voldoende verzekerd zijn, en het zaak is die bij Valkenberg te pakken te krijgen.

De laatste Slag.

Schaal 1:50.000

Daarom wordt van het begin af aan de druk op 's vijands linkervleugel gelegd en de artillerie in haar geheel op hoogte 62, een kwartiertje buiten Heer opgesteld.

Tegenover Berg wordt een sleepend gevecht gevoerd, anders gaat het op den blauwen linkervleugel.

Het daar opgestelde bataljon moet al spoedig terug voor de groote overmacht. Het bezet, gesteund door het bataljon van Terblijt, de steile hoogte 125 zuidwaarts van dit plaatsje.

Er komt zelfs versterking, want drie bataljons zijn thans met de verdediging van deze natuurlijke vesting, dit fort bij uitnemendheid belast.

Het is heerlijk weer en duizenden toeschouwers genieten in den vroegen morgen van het heerlijke schouwspel.

Net een panorama boven van de hoogte gezien; al die aanrukkende witmutsen onversaagd voorwaarts vliegende de steile wanden op.

«Let nou eens goed op», zegt 's Generaals Adjutant met een ernstig gezicht tot mij, «straks vliegt de berg in de lucht, de genie heeft een mijn gegraven — natuurlijk met vlaggen aangegeven — en zoodra de rooden boven zijn gaan vriend en vijand ins Blaue hinein.

'k Geloof den oolijkerd warempel ook nog. Den laatsten dag wou hij mij nog eens eventjes te pakken nemen. De Generaal heeft er plezier van als zes toen hij 't hoort, maar waarschuwt mij toch voorzichtigheidshalve, zijn »rechterhand« vandaag niet al best te vertrouwen.

't Is intusschen 6 uur 20 geworden. Aan de zuidzijde van het plateau, dus tegenover Bemelen, staan de rooden reeds op 150 Meter van den bovenrand af. Toch is het ondoenlijk boven te komen.

Van de artillerie der rooden neemt één batterij deel aan de omvatting.

6 uur 30. Ziet, ook aan de oostzijde, dus in den rug der blauwen komen roode troepen aan. De vesting wordt nu van drie zijden bestookt. Een aardig gezicht. De blauwen maken naar alle zijden front, behalve naar het noorden. Drommels! die roode vrienden durven, zelfs de zoeven bedoelde batterij artillerie komt in den rug des vijands en laat al spoedig haar stem hooren. Zij neemt stelling op den Molenberg. (Zie schets B, 2^e stelling).

Doch 't is te vroeg victorie gekraaid.

De geheele reserve der blauwen rukt op over Terblijt en neemt de roode omgetrokken troepen thans duchtig in de flank.

't Is 6.35. Wat een schieten!

En dat tusschen al die heuvelen van Terblijt, den meesten onzer lezers wel bekend.

Het eechoot honderdvoudig weer, alsof het dondert in de Alpen.

De foule van toekijkers groeit elk oogenblik aan.

6.40. De blauwe artillerie thans geheel op hoogte 125 in stelling, moet van front veranderen om de vijandelijke batterij op den Molenberg onder vuur te kunnen nemen.

Nou krijgen het de rooden die achter de blauwe stelling zitten te kwaad.

6.50. Staking der manoeuvre en laatste bespreking.

De stelling wordt onneembaar verklaard.

't Was een waardig slot van alles wat wij de laatste 9 dagen hebben medegemaakt. Met dit gevecht is de oorlog gedaan, de vrede is hersteld.

De troepen gaan naar hunne rustplaatsen en wel

de Genie en telegraafafdeeling naar Wijk, het 3° reg. Inf. naar Amby, het 6° reg. Inf. naar Wijk, het 2° reg. Inf. naar Heer, de Cavalerie naar Heer, de Artillerie naar Scharn.

Tot het einde toe mijn opdracht getrouw, ga ik een kijkje nemen in zoo'n rustplaats.

Vóór ik den straatweg bij Berg heb bereikt houdt de artillerie van hoogte 125 juist bij mij halt en leest de commandant de volgende Dagorder van den Generaal voor.

3° Divisie Infanterie.

DAGORDER.

Officieren, Onderofficieren en Soldaten!

Het is mij een genoegen U mijne tevredenheid te betuigen over uwe houding en uw gedrag gedurende den afgelopen manoeuvretijd.

Gij hebt U flink gekwetend van de vermoeiende diensten die ik U moest opdragen.

Aan uwen ijver en uwe toewijding breng ik welverdienden lof.

Uwe geoefendheid als veldsoldaat is door deze manoeuvres verhoogd.

Ik verwacht dat gij aanstonds in *Limburg's* hoofdstad kranig zult defileeren.

Koningin en Vaderland mogen — waar noodig — op U rekenen.

Leve de Koningin!

Stafkwartier MAASTRICHT, 24 September 1901.

*De Generaal-Majoor,
Commandant der 3^e Divisie Infanterie,
Leider der Manœuvres,
SNIJDERS.*

Een luid herhaald hip, hip hoera! en voort gaat het met de stukken naar Scharn om eens kalm uit te rusten.

Dat rusten is wat nieuws

Voorheen was men gewoon, zoodra het laatste gevecht had plaats gehad, te defileeren voor den Leider of eventueel voor een superieur van dezen, op of in de directe nabijheid van het slagveld, en wel onmiddellijk na afloop van den strijd. Meestal volgde op deze vermoeiende vertooning de reis naar huis.

Generaal *Snijders* heeft het anders, en o. i. beter ingezien. Er moest hier revue gehouden worden in een stad, in Maastricht. De soldaatjes hadden te voren een zwaren nachtdienst achter den rug en hadden een korte rust noodig. Daarom werden, voor de eerste maal, *rustplaatsen* gekozen. In Heer, Amby, Wijk, zagen wij in weilanden de troepen rusten, er waren keukens gegraven, waarin, soep werd gekookt, en wat smaakte ons dat soepje goed. Overste *Draaijer* was zoo welwillend zijn oude compagnies-collega een kop vol aan te bieden. Thuis krijgen wij ze niet beter.

.....
Wij gaan ons netjes verkleeden voor de groote revue. Generaal *Snijders* is zoo welwillend geweest mij een paspartout te geven en zijn bureau tijdens zijne afwezigheid af te staan aan mijne familie om ook de revue te kunnen zien passeeren. —

Wat was het vol op 't stadhuis. Dames in keurige toiletten, heeren in 't zwart, duizende vreemdelingen uit alle streken des lands, uit Duitschland en Belgie waren overgekomen om dit zeldzame schouwspel te aanschouwen. —

Alle fabrieken en inrichtingen van onderwijs waren heden gesloten.

Wat een volk!

Men kon om een vulgaire uitdrukking te bezigen, bijna over de hoofden der menschen heenloopen.

't Drukste, 't meest aangrijpende, verreweg het meest indrukwekkend zag het er voor en nabij het Stadhuis uit.

Op het balcon hadden Z.Exc. de Gouverneur der provincie en de Burgemeester met hunne dames en familieleden plaats genomen, terwijl verder op de terrassen en vóór de vele vensters de elite onzer stad het grootsche legervertoon gadesloegen.

Voor het Stadhuis stonden de generaals Kool en Snijders, de vreemde militaire afgevaardigden en de officieren van den staf te paard geposteerd. 't Duurde lang, voordat de een uur lange stoet zich rond het Stadhuis vertoonde, maar het lange wachten werd in milde mate vergoed, toen onder daverende hoera's, trompetge-roffel en schetterende krijgsmuziek de eerste troepen kwamen aangemarcheerd. Een volslagen uur lang duurde het defilé der troepen, maar de geestdrift bleef gestadig gespannen, omdat men zich moeilijker een schouwspel met meer afwisseling, meer kleurenpracht, meer glans en luister kan bedenken, dan zulk een reusachtige parade.

Want reusachtig was het, dat grootsche militaire vertoon.

De geestdrift der menigte kende bijna geen grenzen.

Dát bewees het oogenblik, onmiddellijk na de revue, toen duizenden en nogmaals duizenden tot de trappen van het Stadhuis voortdrongen om de hooge militaire autoriteiten een daverend hoera! te gaan brengen.

Vroolijk, blijvol verspreidde men zich daarop in alle richtingen.

Wat in mijne oud-militaire oogen het mooiste was? — Het defileeren.

Den «Jantjes» had de rust van hedenmorgen en zoo'n onthaal goed gedaan. Aan den oproep van den Generaal, in de dagorder, die wij hierboven vermelden om goed te defileeren, is dan ook met vreugde voldaan.

Ondanks de vermoeienissen der laatste dagen bleek het dat de troep, niemand uitgezonderd, flink marschvaardig was, geen stagnatie, geen oponthoud, en men bedenke dat hier niet minder dan 7000 man, behalve de paarden en de voertuigen moesten passeeren en deboucheeren in verschillende straten, waarvan vele nauw zijn.

De paradepas — iets uit den nieuweren tijd — kleedt de troep goed. Gestrekte kniëen, de punten van den voet omlaag, flink neerzetten, hoofd op en bijtijds naar den Generaal gewend — goed gericht — 't maakt een mooi geheel.

De troepen hebben een pluimpje verdiend — het slot was mooi, heel mooi zelfs.

XII.

Besluit.

De manoeuvres zijn helaas voorbij.

En nu aan het einde onzer taak gekomen, brengen wij den Generaal *Snijders* onzen hartelijken dank voor zijn groote welwillendheid jegens ons. Zelfs ongevraagd werden wij op de hoogte gesteld van zaken die voor onze lezers van belang waren, in één woord onze stoutste verwachtingen werden overtroffen. Ook overste *De Veer*, kapitein *Alting van Geusau*, beiden van den Generalen Staf, onzen welgemeenden dank. Steeds waren deze officieren bereid ons in te lichten, — een speciaal dankje nog aan het adres van onzen kameraad 1e Luit. *A. Copes van Hasselt*, — Adjudant van den Generaal. Als ik hem lachend zag aankomen, wist ik al dat hij wat nieuws voor mij had — en op het *terrein*, allen en hij voorop stonden mij ten dienste.

Ik heb negen dagen genoten, geleefd onder mijne oude kameraden, oude kennissen ontmoet, nieuwe gemaakt, doch van allen ondervonden, dat de kameraadschap en de hartelijke oprechte vriendschap, Godlof! nog onvervalscht bestaan in het brave Nederlandsche leger.

Ondanks de afmattende taak die ik heb te verrichten gehad, nacht en dag, zullen deze negen manoeuvredagen tellen onder de aangenaamste die ik in mijn leven heb medegemaakt.

Een groote voldoening was het ten slotte voor mij, een paar dagen later in ons blad te mogen lezen.

Generaal Majoor *Snijders* op ons bureau.

Wij hadden hedenmorgen de eer den HoogedelGestrengen Heer Generaal-Majoor *W. F. G. Snijders* op ons bureau te ontvangen.

Z. H. Edgestr. was vergezeld door overste *De Veer* van den Generalen Staf (Chef van den Divisiestaf) en den 1en Luitenant *A. Copes van Hasselt*, Adjudant van den Generaal. *Z. H. E.* gestrengte was gekleed in klein tenue.

Wij stellen dit bezoek op zeer hoogen prijs — want het gold hier minder een kijkje te nemen in onze inrichting dan wél ons een bewijs van sympathie te geven voor de groote moeite die wij

ons hebben getroost om zoo spoedig mogelijk zulke juiste verslagen te geven van de gehouden manoeuvres.

En waar een man als de Leider dier manoeuvres geheel uit zich zelf, ons komt bezoeken om ons een compliment te maken over de geleverde verslagen dan kunnen wij tevreden zijn.

Beter beoordeelaar bestaat er immers niet.

Innig voldaan was ZijnHoogedelgestrengte over den afloop der manoeuvres, welke nòch van de zijde der burgers, noch van die der militairen eenige reden tot klagen gegeven hebben.

ZijnHoogedelgestrengte was eindelijk innig voldaan over de gastvrije ontvangst aan officieren en minderen, zoo in als om Maas-tricht ten deel gevallen en roemde zeer de bereidvaardigheid der burgemeesters in het Zuiden onzer provincie.

Wij, Limburgers roepen Generaal-Majoor Snijders, die in zoo betrekkelijk korten tijd hier aller harten heeft mogen winnen, een welgemcend *Tot weërziens!* toe.

Hôtel „DE L'EMPEREUR”

Firme L. ELIAS

FAUQUEMONT (Valkenberg)

Limbourg Hollandais.

Etablissement de 1er ordre

↔ Quartier Général de l'Etat-Major pendant les manoeuvres. ↔

Cuisine et cave renommées.

Beau JARDIN et VERANDA'S.

Chambres et pension à prix modérés.

Table d'hôte à 1½ heure.

Diners Particuliers à toute heure.

HOTEL VOSSSEN

Valkenberg (Limburg)

Groot Familiehotel van den 1e rang.

Internationaal Bondshotel.

Algemeen bekend als de aangenaamste en gezelligste inrichting.

Electrische Verlichting.

Prospectus op aanvraag verkrijgbaar.

ARNOLD VOSSSEN.

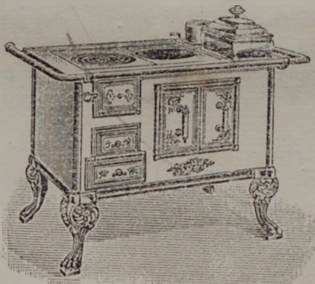
Behangerij, Stoffeerderij,

JOS. WIJNANS,

Markt, achter het Stadhuis 47, Maastricht.

Armand Jennekens-Laumen,

Walramsplein 162, VALKENBERG.

Magazijn van alle soorten

IJZERWAREN,

Geëmailleerde en huishoudelijke artikelen.

Landbouwmachinerieën.

— Specialiteit in

Kachels en Fornuizen.

Wasch- en Wringmachines, Mangels.

VEEVOEDERKETELS, beste systeem.

Alle soorten draad- en vlechtwerk. — Puntdraad.

Beste adres voor hh. Aannemers, schrijnwerkers, smeden, enz.

Scherp concurrerende, maar vaste prijzen.

Hotel Café-Restaurant „GERMANIA”

Rue du Casque N° 7 (vis-à-vis du Drapeau Belge) Maastricht.

Belle situation. — Prix modérés.

L. JOSTEN.

De namen der op de groep voorkomende personen zijn van links naar rechts genomen :

Bovenste rij 4—10.

1. 2e Luit.-Kwart.meester J. A. Zitterstein, belast m. d. adm. dienst.
2. 1e Luit. Kwart.meester G. C. A. Harsvelt, toegevoegd a. d. Chef-Intendant.
3. Kap. Gen. Staf W. Vosmaer, Hulpseidsrechter.
4. Officier van Gezondheid 1e klasse E. J. Kühne, toegev. a. d. geneesk. dienst.
5. Paardenarts 1e klasse J. N. Ballangée, toegev. a. d. Vétérinaire dienst.
6. Kapitein der Genie H. E. Heidenrijk, Command. der Genietroepen.
7. 1e Luit. Cavalerie H. G. J. Maas Geesteranus, Ordonnanceoffic. v. d. Leider.
8. 2e Luit. Cavalerie Baron Van Dedem, Ordonnanceoffic. v. d. Leider.
9. 1e Luit. Cavalerie F. G. De Bas, Ordonnanceoffic. v. d. Leider.
10. 1e Luit. Veld-Artillerie H. J. Doorman, Comm. Detachement v. d. trein.

Tweede rij 11—15.

11. Kap. Gen. Staf P. D. Buyze, zonder functie.
12. Kap. Adj. E. J. De Bock, Hulpseidsrechter.
13. Kap. Gen. Staf H. Kemper, Hulpseidsrechter.
14. Kap. Gen. Staf P. W. Weber, Hulpseidsrechter.
15. Majoor Intendant C. F. Ouwering, Chef v. d. Intendance.

Derde rij 16—26.

16. A. Copes van Hasselt, 1e Luit. Infanterie, Adjudant v. d. Leider.
17. Jhr. G. A. A. Alting von Geusau, Kap. Gen. Staf, Adjunct Chef v. d. Staf.
18. C. P. De Veer, Luit. Kol. Gen. Staf, Chef v. d. Divisiestaf.
19. Kolonel H. P. Staal, (Comm. 1e Reg. Infanterie), Scheidsrechter.
20. Kolonel J. M. Campbell, (Comm. 8e Reg. Infanterie), Scheidsrechter.
21. Dirigeerend Off. v. Gezondheid W. H. I. Borgerhoff Mulder, Chef v. d. Geneesk. dienst.
22. Kolonel P. J. Von Stein Callenfels, (1e Reg. Veld-Art.), Scheidsrechter.
23. Kolonel J. G. Blauw, (Command. 2e Reg. Huzaren), Scheidsrechter.
24. Majoor der Kon. Maréchaussée J. T. Oosterman, Militair Commissielid voor Schadeloosstelling.
25. Ritm. Adj. A. W. J. Snouck Hurgronje, Hulpseidsrechter.
26. Jhr. F. W. A. Baron Van Asbeck, Kap. Generale Staf, toegevoegd aan de Officieren van vreemde legers, die door het automobielongeluk te Valkenberg zoo noodlottig om het leven kwam.

Vierde rij (zittende) 27—35.

27. Luit. Kugelberg, (Zweedsche leger).
28. Majoor D. Hauwe, Directeur v. h. Personeel aan het Min. van Oorlog te Brussel, (Belgische leger).
29. Luit. Kol. Von Ziegler, Commandant v. d. Krijgsschool te Potsdam (Duitsche leger), die bij het automobielongeluk te Valkenberg ernstig werd gewond.
30. Commandant Haillet, militaire attaché, (Fransche leger).
31. **Generaal Majoor W. G. F. SNIJDERS**, Commandant 3e Divisie Inf., Leider der manoeuvres.
32. Luitenant Kolonel De Muller, militaire attaché (Russisch leger).
33. Luitenant Kolonel à Court, militaire attaché (Engelsche leger).
34. Kapitein Ivar Klästad, (Noorsche leger).
35. Kolonel C. De Wit, (3e Reg. Veld-Art.), Scheidsrechter.

